

№ 214

СТУДЕНТСКА ПРОГРАМА ЗА ЗАКОНОДАТЕЛНИ ПРОУЧВАНИЯ

НАРОДНО СЪБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Студентска програма за законодателни проучвания

София 1000, пл. Ал. Батенберг №1;
тел.: (+359 2) 9392345;
Web page: students.parliament.bg

ЗАКОНОДАТЕЛНО ПРОУЧВАНЕ

**ТЕМА: “СЪЩЕСТВУВА ЛИ ЗАДЪЛЖЕНИЕ ЗА ДЕКЛАРИРАНЕ НА
ИЗТОЧНИЦИТЕ НА ФИНАНСИРАНЕ НА ЮРИДИЧЕСКИТЕ ЛИЦА
С НЕСТОПАНСКА ЦЕЛ И НА ТЕХНИТЕ РЪКОВОДИТЕЛИ”**

София, юли 2019 г.

НАРОДНО СЪБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Тема:

“Съществува ли задължение за деклариране на източниците на финансиране на юридическите лица с нестопанска цел и на техните ръководители”

ВЪЗЛОЖИТЕЛ НА ПРОУЧВАНЕТО:

КОМИСИЯ ПО РЕГИОНАЛНА ПОЛИТИКА, БЛАГОУСТРОЙСТВО И МЕСТНО САМОУПРАВЛЕНИЕ

НАУЧНО РЪКОВОДСТВО:

ПРОФ. Д-Р МАРИЯ ГАВРАИЛОВА СЛАНОВА

КООРДИНАТОР:

ЗДРАВКА АНТОНОВА ХРИСТОВА

УЧАСТНИЦИ:

- 1. БОЖИДАР ДАНАИЛОВ ЙОТОВ**
- 2. ВЕРЖИН ГАРБИС ХУГАСЯН**
- 3. ВЕСЕЛИНА СТЕФАНОВА ЧОЛАКОВА**
- 4. ГАБРИЕЛА МЛАДЕНОВА ИВАНОВА**
- 5. ИВАН ИЛИЕВ СТОИЛОВ**
- 6. МОНИКА ЛАЛЕВА СТАНЧЕВА**
- 7. ТОНИ ДЕЛЧЕВА КОЛИБАНЕКОВА**

София, юли 2019 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

РЕЗЮМЕ	3
I. ВЪВЕДЕНИЕ	4
II. ПРОЗРАЧНОСТ В ИЗДРЪЖКАТА НА ПУБЛИЧНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ	6
III. ДЕЙСТВАЩАТА ПРАВНА УРЕДБА	21
IV. ФИНАНСИРАНЕ НПО СЪС СРЕДСТВА ОТ ЕВРОПЕЙСКИ ФОНДОВЕ	42
V. СРАВНИТЕЛНОПРАВЕН АНАЛИЗ	47
1. АВСТРИЯ.....	47
2. БЕЛГИЯ.....	48
3. ВЕЛИКОБРИТАНИЯ.....	52
4. ГЕРМАНИЯ.....	61
5. ГЪРЦИЯ.....	63
6. ДАНИЯ.....	65
7. ЕСТОНИЯ.....	66
8. ИСПАНИЯ, ИТАЛИЯ, ПОЛТУГАЛИЯ И ЛАТВИЯ	68
9. РЕПУБЛИКА ИРЛАНДИЯ	72
10. КИПЪР	77
11. ЛИТВА	78
12. ЛЮКСЕМБУРГ	83
13. МАЛТА	83
14. НИДЕРЛАНДИЯ.....	87

15.	ПОЛША.....	90
16.	РУМЪНИЯ.....	93
17.	СЛОВАКИЯ	96
18.	СЛОВЕНИЯ.....	100
19.	УНГАРИЯ.....	103
20.	ФИНЛАНДИЯ.....	109
21.	ФРАНЦИЯ	112
22.	ХЪРВАТИЯ.....	114
23.	ЧЕХИЯ	118
24.	ШВЕЦИЯ	120
	VI. ПЕРСПЕКТИВАТА	124
	VII. МОТИВИ	128
	ИЗТОЧНИЦИ	129

ЗАКОНОДАТЕЛНО ПРОУЧВАНЕ

на

**ТЕМА: Съществува ли задължение за деклариране на
източниците на финансиране на юридическите лица с
нестопанска цел и на техните ръководители в правото на ЕС и
по света?**

СОФИЯ

юли 2019 г.

ВЪЗЛОЖИТЕЛ НА ПРОУЧВАНЕТО
КОМИСИЯ ПО РЕГИОНАЛНА ПОЛИТИКА, БЛАГОУСТРОЙСТВО И
МЕСТНО САМОУПРАВЛЕНИЕ

НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ: ПРОФ. Д-Р МАРИЯ СЛАНОВА

КООРДИНАТОР: ЗДРАВКА ХРИСТОВА

УЧАСТНИЦИ:

1. Божидар Данаилов Йотов	Австрия, Германия, Люксембург, Румъния
2. Вержин Гарбис Хугасян	Италия, Испания, Латвия, Португалия
3. Веселина Стефанова Чолакова	Белгия, Франция, Словения, Нидерландия
4. Габриела Младенова Иванова	Полша, Словакия, Чехия
5. Иван Илиев Стоилов	Малта, Унгария, Хърватия, Швеция
6. Моника Лалева Станчева	Гърция, Естония, Кипър, Финландия
7. Тони Делчева Колибанекова	Великобритания, Ирландия, Литва

СОФИЯ
юли 2019 г.

Резюме

Основни източници на финансиране на дейността на публичните организации са държавния и общинския бюджет, потребителски такси, помощи, дарения, наследства, спонсорство от частни субекти и стопанска дейност за издръжка на организацията, от която не се образува печалба. Участието на държавата във финансиране на публичните организации е регламентирано в специалните закони, но не е икономически и политически гарантирано. Прякото държавното финансиране на неправителствения сектор се осъществява чрез субсидии, грантови схеми и обществени поръчки и на местно равнище от местните бюджети. Тази картина възпитава стремеж у ръководителите на публичните организации да се стремят да получат външно финансиране, от неидентифицирани източници и срещу неясни задачи, при това като не се декларира нито източника, нито задачата по разходването на средствата. Подобна практика противоречи на принципите на публичност, прозрачност и предвидимост в управлението на публичните дела и следва да бъде категорично прекратена чрез нарочно законодателство за осветяване на източниците на средства на организациите и на техните ръководители.

В условията на глобализация и поемане на функции от държавното управление от организациите от третия сектор осветляването на финансирането им е въпрос на национална сигурност. Декларирането на получаването на средствата от НПО, като елемент от финансово-отчетната им дейност в регистъра на Агенцията по вписванията е икономичен механизъм за публичност и прозрачност, който е лесно изпълним и не предполага разходване на допълнителни средства за работна ръка и финансов ресурс. Сравнителноправният анализ на материята в страните от Европейския съюз показва, че у тях съществува

подробна и проследима отчетност на източниците на финансиране на юридическите лица с нестопанска цел и на техните ръководители.

I. Въведение

Състоянието на третия сектор, на организациите на гражданите или неправителствените организации, е винаги първостепенен приоритет на държавата. Като елемент от публичната администрация неправителствените организации поемат част от държавните функции там, където държавата се оттегля или среща затруднения да защити общественя интерес. Държавните органи и работодателите като първи и втори сектор в обществото, безспорно съзнават, че неправителствените организации имат потенциала да променят политическото съотношение или да влияят на установения ред в държавата. В демократичните държави съществуват правна регламентация и добра административна практика за поемане на част от функциите на държавната и местната администрация от организациите на гражданите.

Тази тенденция, усъвършенствана още през шейсетте години на двадесетия и особено през двадесет и първия век, има своя зародиш в трудовете на Макс Вебер¹ в Европа и в доктрината на американския президент Удроу Уилсън в Съединените американски щати. Характерното за Европа е, че административната наука се центрира около понятието за „държавата“. Затова и различните европейски държавни модели произвеждат различни административни системи². В САЩ голяма част от

---

¹ Weber, M., *Wirtschaft und Gesellschaft*, 1922, part III, chap. 6, p. 650-78 [<http://www.textlog.de/7311.html>]
Макс Вебер (1864-1920) е професор по икономика в Университета във Фрайбург, а по-късно в Университета Хайделберг; признат като един от основателите на социологията. Вебер работи по проекта „Стопанство и общество“ на два етапа, като първият е в годините 1910-1914, а вторият в годините 1919-1920. И двете части остават незавършени и представляват бележки за бъдеща книга. След кончината на Макс Вебер, неговата съпруга Мариане Вебер издава през 1922 г. неговото недовършено произведение..

² Ottenyo, Eric E. and Lind, Nancy S., eds. *Comparative Public Administration: The Essential. Readings*, 2006, Amsterdam, The Netherlands: Elsevier.

учените в областта на администрацията след Втората световна война избягват да изследват държавата³. Единственото по-сериозно изключение от тази тенденция е книгата на Дуайт Уолдо, „Административната държава” (1948)⁴, подходът в която е коренно притовоположен на европейския, защото обосновава възникването на държавата като резултат от припокриващите се пластове от реформи в областта на административното обучение, научния мениджмънт, публичното обслужване и други, които могат да се сложат под общия знаменател на публичната администрация. Така се оказва, че вместо държавата да моделира публичната администрация, около американските политически, социални и бизнес практики се наслагват ценности, около които се изгражда „административната държава” на Съединените щати. Публичната администрация в САЩ възниква и се утвърждава като интердисциплинарна и “практическа наука”, която трябва да отговори на необходимостта от създаване на *civil service*, в която акцентът пада върху обслужването на гражданите.

В Европа „държавата е това, което прави администрацията”, докато в Съединените американски щати „публичната администрация прави модерната държава”⁵. Затова и европейската административна наука изследва основно управленските структури от органи и процедури, докато американската публична администрация се фокусира върху начина на мислене за администрацията в демократичната държава.

Така се подготвя почвата за взаимодействието между администрацията и гражданското общество, в рамките на което трябва да

---

³ Stillman, Richard J., American vs. European Public Administration: Does Public Administration Make the Modern State, or Does the State Make Public Administration?, (6.25), p.332.

⁴ Waldo, D., The Administrative State: A Study of the Political Theory of American Public Administration. Transaction Publishers, London, 2007. (6.17).

⁵ Славова, М., Деяна Марчева. Изследването на администрацията – традиционното мислене в публичната администрация. Размисли върху есето на Удроу Уилсън „Изследването на администрацията”. В: ” Юридически свят, бр. 2, 2010, с. 6 и сл.

изкристализира *публичния интерес*. Удроу Уилсън обосновава необходимостта от чувствителност на администрацията към общественото мнение, а в европейската доктрина за публичната администрация се приема, че самото обществено мнение е готовността на гражданите да участват в управлението на общите дела. Тези разбирания, макар и различни, са единни относно ролята на организациите на гражданите, на неправителствените организации, в управлението на обществото. Най-сериозната защитна мярка срещу административни своеволия в държавата е залагането на гражданското участие като „постоянна характеристика на администрацията“. Интереси и експертност се обединяват в административните процедури, които включват структурите на гражданското общество, за да се окаже, че в този контекст от дълбините на „общественото мнение“ се ражда „публичния интерес“. Днес ролята на неправителствените организации е толкова съществена, че се превръща в определящ политически фактор в упражняването на политическата власт. Повечето съвременни закони залагат на квотното участие на представителите на организациите на гражданите в органите на изпълнителната власт, за да демонстрират признание на значението им за ефективното обществено управление.

II. Прозрачност в издръжката на публичните организации

1. Правото на сдружаване е основно право, залегнало във каталога на основните права и задължения в конституциите на държавите по света, в международните актове като Всеобщата декларация за правата на човека, в Хартите на Организацията на американските държави и Съвета на Европа, в Международния пакт за икономически, социални и културни права и в Международния пакт за граждански и политически права на ООН и в Хартата на основните права на Европейския съюз. Правото на сдружаване

е основна предпоставка за създаването на силно гражданско общество и на плуралистичната демокрация. Юридическите лица с нестопанска цел или НПО изиграха важна роля в демократичната трансформация, през последните десетилетия, включително във Филипините, Украйна, Сърбия и Южна Африка⁶. Една от целите на самото гражданско общество е подобрява съществуващите механизми за отчетност⁷, както на държавните и местните органи, така и на организациите на гражданите и техните ръководители. Правозащитните организации най-често критикуват съществуващата публична практика и законодателство относно контрола и отчетността за повишаване на качеството на управлението.

Най - широко разпространение сред правителствата по света намери ограничението на чуждестранно финансиране. Между 1993 г. и 2012 г. над 40 държави ограничиха финансирането от чужбина на ЮЛНЦ. В проучване на ограниченията от Dupuy et. al. (2016)⁸, наложени при чуждестранно финансиране, се установи, че ограничаването не се отнася до континентален регион, а до всички континенти, най-често в **Африка, Близкия изток, Азия, Южна Америка и Източна Европа**. Приети са законодателни актове, насочени към конкретни видове НПО (Dupuy, Ron и Prakash 2016)⁹. Тази тенденция е подкрепена и от данните на Civicus Monitor, които показват, че правителствата предприемат драстични мерки, за да предотвратят недоволствата на гражданите от целите на външното финансиране (Civicus 2017)¹⁰.

През 2016 г. **израелският парламент** прие противоречиви закони, които принуждават НПО, получили повече от половината от

---

⁶ Freedom House 2008

⁷

⁷ Chene, Marie. Income and asset declarations for NGOs, U4 Helpdesk Answer 2017:10, CHR. Michelsen Institute, c.c. 1 – 11.

⁸ Dupuy et. al., 2016

⁹ Dupuy, Ron and Prakash, 2016

¹⁰ Civicus, 2017

финансирането си от чуждестранни държави, да декларират това публично. Министър-председателят Бенямин Нетаняху заяви, че:

„Целта на закона е да предотврати абсурдна ситуация, в която чужди държави се намесват във вътрешните работи на Израел чрез финансиране на НПО, без израелската общественост да е наясно с тези намерения. За разлика от твърденията на левията, одобрението на закона ще увеличи прозрачността, ще допринесе за създаването на дискурс, който отразява израелското обществено мнение и ще укрепи демокрацията“.

Под заглавието на **Закона за прозрачността на неправителствените организации**, законодателството беше подложено на опити от страна на левии групи, които до голяма степен разчитаха на финансиране от чужди правителства, на атака срещу критиците на израелската политика спрямо палестинците (Beaumont 2016)¹¹.

Правителствата често цитират един или повече от следните аргументи като мотивация за приемане на законодателство, което регулира източниците на финансиране на НПО:

- чуждестранно влияние във вътрешните работи (например Русия, Китай, Индия, Израел);
- противодействието на тероризма или екстремизма често се изтъква като причина да се оправдаят ограниченията за чуждестранно финансиране, като се закриват организации или се преследват НПО по Законите за борба с тероризма. Това стана във връзка с войната срещу терора от 2001 г. нататък, особено след като бяха сформирани асоциации между гражданското общество и тероризма, и гражданското общество с програмата за свобода на бившия американски президент Буш (Rutzen 2015)¹²;

---

¹¹ Beaumont, 2016

¹² Rutzen, 2015

- НПО като заплаха за политическата власт. Международните и местните неправителствени организации все повече се ангажират с предизвикателствата пред правителствата (Dupuy et al. 2014)¹³: „правителствата са по-склонни да приемат рестриктивни закони по време на или скоро след общи или местни избори“;
- принципите на програмата за ефективност на помощта на държавите се съсредоточава върху бюджетната подкрепа. Това насочи вниманието и финансирането към правителствата, а не към гражданското общество (Carothers 2015; Rutzen 2015; Dupuy et al. 2014)¹⁴;
- **необходимостта от прозрачност и отчетност в сектора на гражданското общество, както и наличие на ефективност и координация при оправдаване на ограниченията за чуждестранно финансиране на гражданското общество (Rutzen 2015);**
- легитимността на някои НПО се счита за двигател на ограниченията. Често високите нива на чуждестранно финансиране на гражданското общество довеждат до някои „куфарни“ НПО. Тези фактори са използвани от опонентите, за да представят участниците от гражданското общество като **чуждестранни агенти** (Dupuy et al. 2014).

Необходимо е да се има предвид, че правилата, които регулират уредбата на ЮЛНЦ, никога не са неутрални (Berry and Arons 2003)¹⁵. Ако правителствата решат да се намесят в сектора, те трябва да постигнат внимателен баланс, който насърчава отчетността, без да прави компромис със свободата на изразяване и асоцииране, както **недопускане на дискриминиране** на определени ЮЛНЦ.

Основният фокус при изследването на прозрачността и отчетността чрез задължаване за деклариране на източниците на финансиране от ЮЛНЦ е подлагането на организациите на гражданското общество на

¹³ Dupuy et al., 2014

¹⁴ Carothers 2015; Rutzen 2015; Dupuy et al. 2014

¹⁵ Berry and Arons, 2003

система за разкриване на доходи и активи (IAD). Тя е подобна на тези за публичния сектор, за да се илюстрират причините, поради които често използваните инструменти за повишаване на прозрачността и отчетността в публичния сектор, могат да се окажат неподходящи за постигане на същите цели в нестопанския сектор.

Мислимо е да се твърди, че днес в Европа и по света възниква тенденция за разкриване на активи за ЮЛНЦ.

През март 2017 г. в Украйна влезе в сила **Закон № 1975/19¹⁶** за изменение и допълнение на някои закони относно спецификата на **финансовия контрол на някои категории длъжностни лица**. В много държави **приравняват членовете на ЮЛНЦ към категорията на „държавните служители“** и ги задължават да подават декларации като държавни служители. Така се цели актуализиране на категорията лица, които трябва да предоставят декларации за доходите и имуществото, за да информират обществеността за тяхното богатство. Това може да **включва ЮЛНЦ** или персонал от изпълнителни организации, експерти, консултанти, които получават заплати от финансирани от донори антикорупционни проекти, и тези, които предоставят други услуги или по някакъв начин се възползват от такива проекти. Неправителствените организации - **Freedom House и Transparency International** **разкритикуваха този ход**. Критиците по темата твърдят, че изменението е дискриминационно, защото отделянето на някои ЮЛНЦ би довело до потискане на най-критичните към режима. Организациите, които не подават декларации, могат да получат значителни глоби и присъди. Сходно е положението в държави – членки на ЕС като Португалия и Латвия.

---

¹⁶ През март 2017 г. в Украйна влезе в сила Закон № 1975/19 за изменение и допълнение на някои закони относно спецификата на финансовия контрол на някои категории длъжностни лица

Според съобщения в пресата се твърди, че новите изисквания за разкриване на информация за ЮЛНЦ се основават на най-добрите международни практики, като тези на САЩ и държави – членки на ЕС като Латвия, Португалия, Румъния, където от висшите представители на НПО се изисква също да разкриват активите си (Sukhov 2017). Още по-интересен е фактът, че държавните глави в Латвия, Португалия и Румъния категорично отричат съществуването на закони, които да задължават техните служители да разкриват активи или частни интереси. В САЩ Службата за вътрешни приходи (IRS) изисква само разкриване на заплатите на настоящите и бившите служители, директори, попечители и служители с най-висока компенсация в случаите, когато те „са получили или натрупали обезщетение от всяка несвързана организация или физическо лице, за услуги, предоставени от организацията, която подава документи”(IRS 2016)¹⁷.

През 1938 г. в САЩ е приет Закон за регистрация на чуждестранни агенти (FARA)¹⁸, който изисква *агентите, представляващи интересите на чуждестранните сили* в "политически или квазиполитически капацитет", да разкрият отношенията си с чуждестранното правителство и да декларират информация за свързаните с тях дейности и финанси.

През 2012 г. руското правителство¹⁹ прие подобен закон **Закон за неправителствените организации**, известен още като **Закон „чуждестранен агент“**. Макар да се предполага, че е моделиран след американския, руският закон се отличава в няколко ключови аспекта. Вместо да определя **чуждестранните агенти** като тези, които са под контрола на чуждестранни сили, законът изисква всяка организация, която получава финансиране от чужбина, дори в малки количества, да се

---

¹⁷ IRS, 2016

¹⁸ FARA's Double Life Abroad. A briefing paper published by the International Center for Not - for - Profit Law (ICNL)

¹⁹Simpson, Helen. Russia's Foreign Agent Law: An HRP Explainer

регистрира. **Руската** дефиниция за „политическа активност“ също е далеч по-широка от дефиницията на **САЩ**.

Повечето от организациите в Американския регистър на чуждестранните агенти са лобисти и PR фирми. За разлика от **САЩ**, руското законодателство е насочено към неправителствените организации. Много от организациите, които са били обект на закона, трябваше да прекратят дейност, поради налагане на натиск и сериозни глоби. Новият руски закон е много по-широк от американския и оставя всички чуждестранни медии в Русия на милостта на Министерството на правосъдието. Въпреки че все още не е ясно какви мерки планира да предприеме Министерството на правосъдието, изглежда, че предстоят трудни времена за свободата на медиите в Русия. Съгласно тези закони ръководителите на НПО също са задължени да декларират получените средства (източниците на финансиране).

Проучванията показват, че подобен закон съществува в **Индия** от 2013 г. Според този закон **служителите, ръководителите, директорите и членовете на управителните съвети на НПО, които получават:** а) повече от 10 милиона индийски рупии (приблизително US \$ 154,000) във финансирането от централното правителство, или б) повече от 1 милион индийски рупии (приблизително 15 400 долара) на чуждестранни вноски, е необходимо да оповестяват техните активи и пасиви пред съответния компетентен орган.

В допълнение, офисът на Lokpal (омбудсман) има правомощията да инициира антикорупционни проучвания на такива неправителствени организации, които могат да бъдат преследвани по силата на антикорупционно законодателство, когато са открити финансови нередности (All India 2016²⁰). Този подход не се дължи на специфичен законодателен акт, насочен към ЮЛНЦ, който да ги задължава тях или

---

²⁰ All India, 2016

техните служители да декларират имуществото си. Това се дължи на факта, че НПО в Индия, които попадат в някоя от горепосочените категории, попадат в обхвата на законодателството за разкриване на активи, насочено към държавни служители. Съгласно закона Lokpal и Lokayuktas, членовете на НПО и членовете на съвета са определени като „държавни служители“. Всеки, който работи за НПО трябва да подаде декларация за имущество, дори и тези, които не получават възнаграждения.

Някои НПО твърдят, че новите изисквания за разкриване на източниците на финансиране се използват от правителството за упражняване на натиск върху тях: според новите правила Министерството на вътрешните работи може да предприеме действия срещу финансирани от чужбина НПО, ако се окаже, че злоупотребяват с финансиране от чужбина. През 2016 г. например точно поради тази причина правителството отмени лицензите на две НПО - Адвокатска колегия и Сабран Тръст (Daily News and Analysis 2016)²¹.

Юридически лица с нестопанска цел са обезпокоени от факта, че членовете на техните управителни съвети, без да получават пари, са включени като държавните служители в регистри за отчетност и следователно ще трябва да направят активите си публични (Bhatnagar 2016)²². Има съобщения, че много членове на борда са се оттеглили от длъжностите си, вместо да се подчиняват на режима за разкриване на активи (Sampath 2016)²³.

Опитът на организациите на гражданското общество в Индия потвърждават опасенията международните организации като ООН и за случая с Украйна, че подобно законодателство може да доведе до злоупотреба от страна на правителството, целящо да ограничи

---

²¹ Daily News and Analysis, 2016

²² Bhatnagar, 2016

²³ Sampath, 2016

гражданското общество (ПРООН 2017)²⁴. Както се вижда от посочените случаи, задължението за разкриване на активите на лица, работещи за ЮЛНЦ, може лесно да се превърне в извинение за правителствата да налагат натиск върху НПО.

За разлика от разгледаните по-горе държави в Китай не е приет закон, който да ограничава работата на неправителствените организации.

Системите IAD за контрол върху публичния сектор, са само един от инструментите, които гарантират, че държавните служители се държат отговорно, не се ангажират с корупционни практики и не се обогатяват чрез злоупотреба с властта си или с публичните средства, които управляват. По този начин **приравняването на персонала от ЮЛНЦ към държавните служители** нарушава намерението и целта на тези системи.

2. Финансирането на публичните организации се осъществява с бюджетни средства, събрани от данъците и от потребителските такси. Допълнителните форми на финансиране са предмет на подробна правна уредба в специалните закони, за разлика от правната уредба на формите на защита срещу злоупотреби при финансирането на публичните организации. Европейските форми на финансиране на публичния сектор не се реализираха с очаквания успех у нас и засилиха допълнително нестабилността на публичния сектор. Така правната уредба на обществените поръчки, като основна форма на издръжка на публичния сектор в България, породиха повече проблеми, отколкото беше в състояние да реши още със създаването си. Основният европейски механизъм за издръжка на публичните организации - публично-частното партньорство беше лишено от правна регламентация²⁵, с претенцията тя да се осъществи

²⁴ Програма на ООН за развитие (ПРООН), 2017

²⁵ Закона за публично-частното партньорство, обн., ДВ, бр. 45 от 2012 г.; изм., бр. 87 и 102 от 2012 г., бр. 15 от 2013 г., бр. 13 от 2016 г. и бр. 85 от 2017 г. беше отменен от Закона за концесиите, обн. ДВ.

от правната уредба на концесиите. У нас така и не се създаде практика по успешно прилагане на съвременния модел на публично-частно партньорство, въпреки, че неговият прототип е български.

Сред публичните организации най-често се обсъжда финансирането на политическите партии и при учестената изборна активност. Финансирането на останалите публични организации се подценява и не се стига до ясни правила за издръжката на публичните организации, за да се постигне стабилност и ефективност в управлението. Очакването на гражданите е да се създаде специална правна уредба, с ясни правила за финансирането, разходването на средствата и статуса на ръководителите на публичните организации.

2. Основни източници на финансиране на дейността на публичните организации, т. е., на организациите, които предлагат и осъществяват публични услуги, са държавния и общинския бюджет, потребителски такси, помощи, дарения, наследства, спонсорство от частни субекти и стопанска дейност за издръжка на организацията, от която не се образува печалба. Участието на държавата във финансиране на публичните организации е регламентирано в специалните закони, но не е икономически, нито политически гарантирано. Юридическите гаранции за финансирането на публичните организации всъщност са приложими единствено ако се реализира самото финансиране и практически също остават на книга.

Прякото държавното финансиране на неправителствения сектор се осъществява чрез субсидии, грантови схеми и обществени поръчки - както на централно равнище, така и на местно равнище, чрез местните бюджети.

Субсидията не е свързана с определен проект или дейност на публичната организация, а се отпуска за подкрепа на публичния сектор. На

финансиране чрез субсидии могат да разчитат обаче големи международни организации с роля в междудържавните отношения, като Червения кръст, организациите на пациентите и на хората с увреждания, които всъщност поставят в неравностойно положение останалите организации, със сходен предмет на дейност. До 2005 г. в България държавното финансиране на публичните организации се осъществява единствено под формата на субсидия. Субсидирани са организации, като Съюза на инвалидите, Съюза на народните читалища, Съюза на тракийските дружества и прочее. Ежегодно в държавния бюджет се предвижда определена сума за субсидиране на този род организации, като изборът им не се осъществява на конкурсен принцип, а се пази статуквото.

За разлика от субсидиите, при грантовите схеми се определя целта и политиката за постигането ѝ, а публичните организации се състезават в представянето на идеи за постигане на предначертаната цел. Според вида на подкрепата грантовете биват проектни и институционални. При институционалния грант за разлика от проектния се подкрепя съществуването на самата организация, като се покриват оперативните разходи на финансираната организация.

Грантът се отпуска след провеждането на конкурс, чийто правила са публично оповостени. Обикновено могат да кандидатстват всички организации със съответния предмет на дейност или експертиза в съответната област. След избора на проекти се сключва договор с организацията, според правилата на грантовата схема. През 2005 г. у нас се въведе безвъзмездно финансиране на публичните организации, с белези на грантова схема.

Неправителствените организации получават финансиране и от чужди правителства. Например Норвегия, Исландия и Лихтенщайн в продължение на много години подпомагаха финансирането на НПО в бившите комунистически страни, за да насърчат демокрацията,

равенството, гражданските свободи и борбата с корупцията. Повечето държави от ЕС финансират НПО в страни извън Европа, за да предпоставят хармония в общуването по света на основателната общи ценности. Особено активни в това отношение са Норвегия, Дания и Швейцария. Известни световни фондации, корпорации а и богати филантрописти използват част от средствата си, за да помогнат НПО да работят в полза на разумни, общочовешки каузи като усъвършенстване на образованието, защита на околната среда и човешките права.

3. Правната уредба на държавното финансиране на публичните организации се съдържа в Закона за държавния бюджет и в Постановленията на Министерския съвет, които конкретизират неговото изпълнение. Подробна процедурата по кандидатстване за финансиране и критериите за оценяване на проектите се регламентират в насоки на Министъра на финансите и Министъра на правосъдието. Самите насоки не са задължителни, но практически служат за изготвянето на правилата за провеждането на конкурсите за финансиране на публичните организации. Уредбата възпроизвежда белезите на административен договор, но без ясни правила и отговорности.

Така публичните организации съществуват в монополна среда и не разполагат със сигурност или равен шанс да развият експертизата си. Критериите за оценка на резултатите от работата на публичните организации са изменчиви и не насърчават изследването на обществените потребности, а по-скоро развиват усет за угодничество, според интересите на политическите играчи. Например по бюджетната програма „Убежище и бежанци”²⁶ не се отчита засиленото участие на организациите от неправителствения сектор със засилване на бежанската вълна, а размерът

---

²⁶ Например чл. 5, ал. 2 и чл. 22, ал. 1 от Закона за държавния бюджет на Република България за 2018 г., обн. ДВ. бр.99 от 12 декември 2017г.

на средствата по програмата се диктува от традиционна, инерционна преценка.

Тази картина възпитава стремеж у ръководителите на публичните организации да се стремят да получат външно финансиране, от неидентифицирани източници и срещу неясни задачи, при това като не се декларира нито източника, нито задачата по разходването на средствата. Подобна практика противоречи на принципите на публичност, прозрачност и предвидимост в управлението на публичните дела и следва да бъде категорично прекратена чрез нарочно законодателство за осветяване на източниците на средства на организациите и на техните ръководители. Нарочното законодателство ще бъде в синхрон със засилените мерки срещу прането на пари и активизиране на европейските структури за контрол върху разходването на средствата и опитите за влияние върху участниците в обществения живот.

4. В европейските страни²⁷ са познати независими фондове за финансиране на приоритетни сфери от дейността на публичните организации, без да се дублира държавното финансиране, а като подпомагане на малки местни общности или новаторски дейности. Обикновено фондът се създава със специален закон, който възпроизвежда режима на тръста или настоятелството по американски модел. Фондът е юридическо лице, което работи в обществена полза по смисъла на чл. 2 от Закона за юридическите лица с нестопанска цел²⁸, но учредителят би могъл

²⁷ В Унгария, Естония, Хърватия Албания и Великобритания, където 14 % от Big Lottery Fund от 2006 г. се разпределя за проекти и инициативи на гражданския сектор. В Унгария 30 % от бюджета на Националния граждански фонд е насочен към реализацията на проекти за укрепване на гражданското общество, а 60 % от останалите средства отиват за покриване на административни разходи на неправителствените организации/НПО/.

²⁸ Обн. ДВ. бр.81 от 6 октомври 2000г., изм. ДВ. бр.41 от 24 април 2001г., изм. ДВ. бр.98 от 16 ноември 2001г., изм. ДВ. бр.25 от 8 март 2002г., изм. ДВ. бр.120 от 29 декември 2002г., изм. ДВ. бр.42 от 17 май 2005г., изм. ДВ. бр.102 от 20 декември 2005г., изм. ДВ. бр.105 от 29 декември 2005г., изм. ДВ. бр.30 от 11 април 2006г., изм. ДВ. бр.33 от 21 април 2006г., изм. ДВ. бр.38 от 9 май 2006г., изм. ДВ. бр.79 от 29 септември 2006г., изм. ДВ. бр.105 от 22 декември 2006г., изм. ДВ. бр.42 от 5 юни 2009г., изм. и доп. ДВ.

да бъде държавен орган или частен субект, респективно средствата могат да бъдат държавни или частни²⁹. Основната характеристика на дейността на фонда е целевото разходване на средствата за кратък период от време, обикновено една година, **както и гражданския контрол върху разпределението им**. Съвременната ни практика носи белезите на фондовото финансиране при национални офанзиви като „Българската коледа” или подпомагането на жертви от бедствия и аварии.

Друга възможна практика при отпускане на държавно финансиране е създаването на специална институция, както Фондацията за развитието на гражданското общество в Хърватия или Националния Граждански фонд в Унгария, като форма на децентрализиране на държавното финансиране на публичните организации.

Българската държава също подпомага юридическите лица с нестопанска цел, с дейност в обществена полза, чрез данъчни облекчения и финансиране при съобразяване с правилата за държавните помощи. За тази цел, по реда на Закона за юридическите лица с нестопанска цел/ЗЮЛНЦ/³⁰, се създава съвет за развитие на гражданско общество³¹, но неговата дейност е силно компрометирана и дори не се дискутира от реалните публични организации.

Особено несполучлива е правната уредба относно финансовото управление на публичния сектор, възприета чрез Закона за финансовото

бр.74 от 20 септември 2016г., изм. и доп. ДВ. бр.103 от 27 декември 2016г., доп. ДВ. бр.27 от 27 март 2018г.

²⁹ Пример е Чешкият инвестиционен фонд за фондациите, към който по решение на чешкото правителство са били заделени 1 % от средствата от приватизация на държавни предприятия, които фондът е разпределил като капитал сред действащи фондации.

³⁰ Обн. ДВ. бр.81 от 6 октомври 2000г., изм. ДВ. бр.41 от 24 април 2001г., изм. ДВ. бр.98 от 16 ноември 2001г., изм. ДВ. бр.25 от 8 март 2002г., изм. ДВ. бр.120 от 29 декември 2002г., изм. ДВ. бр.42 от 17 май 2005г., изм. ДВ. бр.102 от 20 декември 2005г., изм. ДВ. бр.105 от 29 декември 2005г., изм. ДВ. бр.30 от 11 април 2006г., изм. ДВ. бр.33 от 21 април 2006г., изм. ДВ. бр.38 от 9 май 2006г., изм. ДВ. бр.79 от 29 септември 2006г., изм. ДВ. бр.105 от 22 декември 2006г., изм. ДВ. бр.42 от 5 юни 2009г., изм. и доп. ДВ. бр.74 от 20 септември 2016г., изм. и доп. ДВ. бр.103 от 27 декември 2016г., доп. ДВ. бр.27 от 27 март 2018г.

³¹ Чл. 4 ЗЮЛНЦ

управление и контрол върху публичния сектор³²/ЗФУКПС/ от 2006 г. Законът е опит да се възпроизведе европейската практика по финансиране на публичните организации, но създава противоречива правна основа за издръжка на публичните организации, чрез въвеждането на различно от утвърденото понятие за публична организация³³ и безмислени бланкети за добро финансово управление, управленска отговорност, разумна увереност и дори понятие за измама с европейски средства. Законът говори за „контролна среда“ при финансовото управление на публичните организации, която почива на:

- личната почтеност и професионална етика на ръководството и персонала на организацията;
- управленската философия и стил на работа;
- организационната структура, осигуряваща разделение на отговорностите, йерархичност и ясни правила, права, задължения и нива на докладване;
- политиките и практиките по управление на човешките ресурси;
- компетентността на персонала.

Подобна уредба не би могла да създаде добра практика по финансиране на публичните организации, но пък подчертава нежеланието за създаване на адекватна на потребностите на организациите от публичния сектор регламентация за ефективното им управление и е знак за преследването на друга, различна от законосъобразната и целесъобразната цел на уредбата. Решение на тази неяснота би бил един регистър за деклариране на средствата на лицата, които ръководят ЮЛНС, по подобие на изискването за деклариране на имуществото, по аналогия с лицата, които заемат висши публични длъжности.

---

³² Обн. ДВ. бр. 21 от 10 март 2006г., изм. ДВ. бр.42 от 5 юни 2009г., изм. ДВ. бр.54 от 16 юли 2010г., изм. ДВ. бр.98 от 13 декември 2011г., изм. ДВ. бр.15 от 15 февруари 2013г., изм. ДВ. бр.43 от 7 юни 2016г., изм. ДВ. бр.95 от 29 ноември 2016г.

³³ Чл. 2, ал. 2 и § 1, т. 2, 3, 4 и 6 от Допълнителните разпоредби на ЗФУКПС.

III. Действащата правна уредба

1. Правната уредба на неправителствените организации в България има кратка история. Законът за лицата и семейството³⁴ дълго време манкира специална уредба на материята, относно юридическите лица с нестопанска цел и бива заменен едва със Законът за юридическите лица с нестопанска цел (ЗЮЛНЦ)³⁵, приет от 38-то Народно събрание през октомври 2000 година, в сила от първи януари 2001 година. Сравнително късното приемане на ЗЮЛНЦ, цели девет години след приемането на Конституцията на промяната, доведе до разноречива практика в третия сектор и до множество неправомерни актове и действия на лицата, ангажирани с него, което създаде неблагоприятна правна и фактическа обстановка за развитието на гражданското общество в страната. Актуалният правен режим за учредяването на юридическите лица с нестопанска цел се оформя след влизането в сила на последните изменения и допълнения на закона от 2018 г.

Според вида и целите си организациите на гражданите могат да бъдат сдружения, фондации, политически партии, синдикати, вероизповедания, читалища и други. Сдружението е обединение на физически или юридически лица за постигане на нестопанска цел. Фондацията е имущество, предоставено за постигане на нестопанска цел.

³⁴ Обн. ДВ. бр.182 от 9 Август 1949г., попр. ДВ. бр.193 от 22 Август 1949г., изм. ДВ. бр.12 от 9 Февруари 1951г., изм. ДВ. бр.12 от 8 Февруари 1952г., изм. ДВ. бр.92 от 7 Ноември 1952г., изм. ДВ. бр.15 от 20 Февруари 1953г., попр. ДВ. бр.16 от 24 Февруари 1953г., изм. ДВ. бр.89 от 6 Ноември 1953г., изм. ДВ. бр.90 от 8 Ноември 1955г., изм. ДВ. бр.90 от 9 Ноември 1956г., изм. ДВ. бр.50 от 23 Юни 1961г., изм. ДВ. бр.23 от 22 Март 1968г., изм. ДВ. бр.36 от 8 Май 1979г., изм. ДВ. бр.41 от 28 Май 1985г., изм. ДВ. бр.46 от 16 Юни 1989г., изм. ДВ. бр.20 от 9 Март 1990г., изм. ДВ. бр.15 от 18 Февруари 1994г., изм. ДВ. бр.67 от 27 Юли 1999г., изм. ДВ. бр.81 от 6 Октомври 2000г., изм. ДВ. бр.120 от 29 Декември 2002г.

³⁵ Обн. ДВ. бр.81 от 6 Октомври 2000г., изм. ДВ. бр.41 от 24 Април 2001г., изм. ДВ. бр.98 от 16 Ноември 2001г., изм. ДВ. бр.25 от 8 Март 2002г., изм. ДВ. бр.120 от 29 Декември 2002г., изм. ДВ. бр.42 от 17 Май 2005г., изм. ДВ. бр.102 от 20 Декември 2005г., изм. ДВ. бр.105 от 29 Декември 2005г., изм. ДВ. бр.30 от 11 Април 2006г., изм. ДВ. бр.33 от 21 Април 2006г., изм. ДВ. бр.38 от 9 Май 2006г., изм. ДВ. бр.79 от 29 Септември 2006г., изм. ДВ. бр.105 от 22 Декември 2006г., изм. ДВ. бр.42 от 5 Юни 2009г., изм. и доп. ДВ. бр.74 от 20 Септември 2016г., изм. и доп. ДВ. бр.103 от 27 Декември 2016г., доп. ДВ. бр.27 от 27 Март 2018г., доп. ДВ. бр.98 от 27 Ноември 2018г.

Основната разлика между двата вида ЮЛНЦ според българското законодателство е в тяхното устройство. Сдружението представлява доброволно обединение на физически и юридически лица за извършване на дейност с нестопанска цел. Членовете на сдружението полагат лични усилия за постигане на нестопанските му цели. Основната специфика на сдружението е това, че то е корпоративно устроено ЮЛНЦ – има членове и членствени отношения. Фондацията е персонифицирано имущество, което безвъзмездно е предоставено за постигане на нестопански цели, на което са придадени белезите на самостоятелно юридическо лице. Фондацията не предполага учредителите ѝ да извършват дейност за преследване и постигане на нейните цели.

Всяко сдружение или фондация може да бъде определено за извършване на дейност в обществена или в частна полза. От гледна точка на избора на цели, дейности и статус в частна или обществена полза, сдружението и фондацията са равнопоставени, с незначителни специфики относно органите за управление и отчетността. При фондациите видът на органите зависи от волята на учредителите и от изборът да извършват дейност в частна или в обществена полза. Законът предвижда фондациите в частна полза да имат само един орган, наречен от закона управителен орган, който е колективен или едноличен. Фондацията в обществена полза трябва да има върховен колективен орган и управителен орган, който отново може да бъде колективен или едноличен.

Нестопанските цели, които си поставя сдружението и фондацията нямат ограничения, стига да не противоречат на закона. Както сдруженията, така и фондациите могат да извършват освен нестопанска и спомагателна стопанска дейност при условията на ЗЮЛНЦ.

Учредители на ЮЛНЦ могат да бъдат български или чуждестранни дееспособни физически лица, т.е., всяко лице, навършило 18 години, което не е поставено под запрещение, както и български или чуждестранни юридически лица. Учредители могат да бъдат всякакви юридически лица независимо от правния им статус – фондации, сдружения, кооперации и търговски дружества, по смисъла на българското и чуждото законодателство. Общината като юридическо лице може да бъде учредител на ЮЛНЦ, самостоятелно и съвместно с други физически или юридически лица. Особеност, свързана с участието на общини в ЮЛНЦ, е изискването на Закона за местното самоуправление и местната администрация тези ЮЛНЦ да развиват обществено полезна дейност. Решението за това общината да бъде учредител на ЮЛНЦ се взема от общинския съвет, по смисъла на чл. 21, ал. 1, т. 15 от Закона за местното самоуправление и местната администрация.

Законът не поставя ограничения организациите на гражданите да съществуват като неформални структури на гражданското общество, които чрез споразумение или договор за съвместна дейност между отделните граждани да имат собствени правила за начина, по който ще постигат поставените от тях цели. ЗЮЛНЦ е общия закон, който регламентира основните форми на сдружаване – фондация и сдружение. Статусът на другите юридически лица с нестопанска цел се урежда от специални закони, сред които Законът за политическите партии, Законът за вероизповеданията, Законът за народните читалища. Така народните читалища са традиционни самоуправляващи се български културно-просветни сдружения, които изпълняват и държавни културни и просветни задачи. В тяхната дейност могат да участват физически лица без оглед на възраст и пол, политически и религиозни възгледи и етническо

самосъзнание. Читалищата придобиват качеството на юридическо лице с вписването им в Регистъра на ЮЛНЦ към Агенция по вписванията.

Според Кодекса на труда на синдикалните организации са възложени функции по защита на правата на трудещите се и представителство на техните интереси.

ЮЛНЦ могат да извършват допълнителна стопанска дейност, пряко свързана с предмета на основната им дейност, като използват прихода за постигане на определените в устава или учредителния акт цели. ЮЛНЦ, регистрирани по общия ред на ЗЮЛНЦ, не могат да извършват политическа, религиозна и синдикална дейност.

Културната организация е особен вид ЮЛНЦ, чиято основна дейност е свързана със създаването, разпространяването и опазването на културните ценности, като музеи, галерии, театри. Според собствеността си културните организации биват държавни, общински, частни или със смесено участие. Дейност като частна културна организация могат да осъществяват лица, регистрирани по реда на Търговския закон, ЗЮЛНЦ или Закона за кооперациите. Специални закони като Закона за развитие и закрила на културата и Закона за културното наследство регламентират дейността на съответната културна организация.

Спортната организация е уредена в Закона за физическото възпитание и спорта, като юридическо лице, което осъществява тренировъчна, състезателна и организационна дейност по един или няколко вида спорт, развива и популяризира физическото възпитание и спорта. Спортните организации се делят на спортни клубове, спортни федерации и национални спортни организации. Професионалните спортни клубове се регистрират по Търговският закон, най-често като акционерни дружества.

Държавата подкрепя ЮЛНЦ чрез данъчни облекчения, финансиране и поредица от привилеги. ЗЮЛНЦ установява задължението на държавата да провежда политика в подкрепа на развитието на гражданските организации в страната и създаването на условия за насърчаване и финансова подкрепа на граждански инициативи. Законът създава общата възможност държавата да подпомага и да насърчава ЮЛНЦ, определени за извършване на дейност в обществена полза, чрез данъчни и други финансови и икономически облекчения, както и финансиране, предвидено в специалните закони при съобразяване с правилата за държавните помощи. Данъчните облекчения са уредени в Закона за данъците върху доходите на физическите лица, Закона за местните данъци и такси, Закона за корпоративното подоходно облагане, Закона за данъка върху добавената стойност.

Освен чрез данъчни и други финансови и икономически облекчения за ЮЛНЦ, определени за извършване на дейност в обществена полза, е предвидена възможността за предоставяне на публични средства за насърчаване и финансова подкрепа на граждански инициативи с обществено значение. Съгласно ЗЮЛНЦ Министерски съвет следва да приеме и периодично да актуализира Стратегия за подкрепа на развитието на гражданските организации в Република България.

ЗЮЛНЦ урежда и ежегодно да се предвиждат и разходват средства от държавния бюджет с цел насърчаване и финансова подкрепа на проекти с обществено значение за ЮЛНЦ в обществена полза, съгласно Закона за приемане на държавния бюджет на Република България. С последните изменения на ЗЮЛНЦ се регламентира, че към Министерски съвет се създава Съвет за развитие на гражданското общество, чиято основна задача е разработването и провеждането на политики за подкрепа на развитието на гражданското общество. За своята дейност Съветът

ежегодно в срок до 30 юни се отчита пред Министерския съвет, като представя и отчет за изразходваните средства и постигнатите резултати.

В ЗЮЛНЦ са уредени хипотезите, при които държавата може да се намесва в дейността на ЮЛНЦ или да упражнява контрол върху нея. Когато ЮЛНЦ в обществена полза системно не е подавало годишни доклади и отчети, окръжният съд по седалището на ЮЛНЦ дава до 6-месечен срок за отстраняване на основанието за прекратяване и ако в този срок указанията не бъдат изпълнени, съдът назначава ликвидатор и изпраща решението за прекратяване на ЮЛНЦ на Агенцията по вписванията, която служебно вписва прекратяването в Регистъра на ЮЛНЦ. ЗЮЛНЦ предвижда и едно особено основание за намеса на държавата в дейността на ЮЛНЦ – ако ЮЛНЦ е включено в списъка по чл. 5 от Закона за мерките срещу изпирането на пари или има данни, че подпомага терористична дейност, окръжният съд може да бъде сезиран с

2. В Конституцията на страната от 1991 г. изрично се разграничават организациите на гражданите и политическите партии. Политическите партии са основните правни субекти за участие в политическата организация на обществото. Те формират и изразяват политическата воля на гражданите и при определени законови предпоставки упражняват политическият авласт в обществото и държавата. Създаването и дейността на политическият епартии се регламентира от Закона за политическите партии³⁶, в редокцията му от 2005 г. . С Определение № 1 от 17 март 2015 г. по конституционно дело № 1/2015 г.

³⁶ Обн. ДВ. бр.28 от 1 Април 2005г., изм. ДВ. бр.102 от 20 Декември 2005г., изм. ДВ. бр.17 от 24 Февруари 2006г., изм. ДВ. бр.73 от 5 Септември 2006г., изм. ДВ. бр.59 от 20 Юли 2007г., изм. ДВ. бр.78 от 28 Септември 2007г., изм. ДВ. бр.6 от 23 Януари 2009г., изм. ДВ. бр.54 от 16 Юли 2010г., изм. ДВ. бр.99 от 17 Декември 2010г., изм. ДВ. бр.9 от 28 Януари 2011г., изм. ДВ. бр.99 от 16 Декември 2011г., изм. ДВ. бр.30 от 26 Март 2013г., изм. ДВ. бр.68 от 2 Август 2013г., изм. и доп. ДВ. бр.71 от 13 Август 2013г., изм. и доп. ДВ. бр.19 от 5 Март 2014г., доп. ДВ. бр.32 от 5 Май 2015г., изм. ДВ. бр.95 от 8 Декември 2015г., изм. и доп. ДВ. бр.39 от 26 Май 2016г., изм. ДВ. бр.98 от 9 Декември 2016г., доп. ДВ. бр.86 от 27 Октомври 2017г., изм. ДВ. бр.17 от 26 Февруари 2019г., изм. ДВ. бр.50 от 25 Юни 2019г.

Конституционният съд отхвърли искането на Общото събрание на Търговската колегия на Върховния касационен съд за тълкуване на забраната за поставяне на „политически цели“ и извършването на „политически дейности“ от сдружения с нестопанска цел, визирана в чл. 12, ал. 2 от Конституцията с мотива, че визираната конституционна разпоредба е достатъчно ясна и не съществува правен проблем, който да бъде решен по пътя на тълкуването. В подкрепа на своята позиция Конституционният съд се аргументира с чл. 44, ал. 2 от Конституцията, който посочва основанията, които единствено могат да ограничат свободата на сдружаване: „Забраняват се организации, чиято дейност е насочена срещу суверенитета, териториалната цялост на страната и единството на нацията, към разпалване на расова, национална, етническа или религиозна вражда, към нарушаване на правата и свободите на гражданите, както и организации, които създават тайни или военизирани структури, или се стремят да постигнат целите си чрез насилие.“ Част от съвременната демокрация е именно включването на представителите на гражданското общество в процесите на вземане на решения, както и на мониторинг на резултатите от прилагането на тези решения. Не съществува законова пречка ЮЛНЦ да се включват в демонстрации, дискусии, предложения за промени на законодателство и т.н., които не са част от политическа кампания по печеленето на избори. Сред целите, които организациите, регистрирани в обществена полза, си поставят, са развитието и утвърждаването на духовните ценности, гражданското общество, гражданското участие в доброто управление и гражданския контрол, в управлението на социалните дейности като здравеопазването, образованието, науката, културата, техниката, технологиите или физическата култура, подпомагането на деца, на хора с увреждания или лица и общности в риск от социално изключване, защитата на човешките права и на околната среда. Реализацията на тези цели предполагат

политически решения на национално или местно равнище и развиването на законодателна уредба за това.

ЮЛНЦ не се аргажират традиционно с извършване на религиозна дейност. Законът за вероизповеданията не дефинира „религиозната дейност“, но в решение № 841 от 2015 г. на Софийски градски съд по ТД № 3230/2013 се обсъжда извършването на богослужение и религиозни обреди като форма на религиозната дейност. Съществуващите у нас религиозните институции не са ЮЛНЦ. Предвидена е възможност след съгласуване да могат да се създават ЮЛНЦ за подпомагане и популяризиране на определено вероизповедание, но да осъществяват дейност, която представлява публично практикуване на вероизповедание, богослужения и обреди, които представляват същността на религиозната дейност.

3. Със създаването на специален **Регистър на ЮЛНЦ** в Агенция по вписванията през 2018 г. се унифицира практиката по обективизирането на всички видове ЮЛНЦ. След регистрацията на ЮЛНЦ се гарантира публичността и прозрачността на неговата структура и дейност.

С акта на вписване на ЮЛНЦ в Регистъра на ЮЛНЦ към Агенция по вписванията ЮЛНЦ възниква като субект на правото, ЮЛНЦ става носител на права и задължения отделно от своите учредители, членове и органи. От този момент ЮЛНЦ може да извършва валидни правни действия от свое име, с които да поема права и задължения – да сключва договори, да извършва други сделки. Всички тези действия следва да бъдат извършвани от законните представители на ЮЛНЦ или от упълномощени от тях лица в съответствие с представителната им власт. Съгласно ЗЮЛНЦ всички действия, извършени от името на учредяваната организация в периода от учредителното събрание, съответно подписването на

учредителния акт до деня на вписването ѝ в Регистъра на ЮЛНЦ, поражда права и задължения за лицата, които са ги извършили, и преминават по право върху ЮЛНЦ от момента на регистрацията му. Това означава, че ако длъжностното лице по регистрацията откаже вписването на ЮЛНЦ, правата и задълженията, породени от действията на учредителите или представляващите го от името на учредяваната организация, ще останат в полза или тежест на тези лица.

Регистърът на ЮЛНЦ към Агенция по вписванията е единен централизиран електронен регистър, който дава възможност за свободен и безплатен достъп до обстоятелствата, които подлежат на вписване, и до актовете, които подлежат на обявяване за отделните ЮЛНЦ. Освен това с вписването на ЮЛНЦ в Регистъра се създават условия за подобряване на отчетността на ЮЛНЦ, чиито годишни финансови отчети и годишни доклади за дейността е предвидено да се публикуват в него. При първоначалното вписване на организация в Регистъра на ЮЛНЦ Агенцията по вписванията определя неговия единен идентификационен код - ЕИК. Важна последица от определянето на ЕИК е, че в случаите на посочен ЕИК на ЮЛНЦ съдът, държавните органи, органите на местното самоуправление и местната администрация и лицата, на които е възложено упражняването на публична функция, организации, предоставящи обществени услуги, включително банките, няма да имат право да изискват доказването на обстоятелства, вписани в Регистъра ЮЛНЦ, и представянето на актове, обявени в него. Забраната се прилага и за възложителите по чл. 5 от Закона за обществените поръчки. Това означава, че възложителите на обществени поръчки, банките и другите финансови институции нямат право да изискват удостоверения за актуално състояние при кандидатстване, съответно откриване и поддържане на сметки и

Справките относно ЮЛНЦ могат да се извършват по:

- наименование на ЮЛНЦ или на клона на чуждестранно ЮЛНЦ;
- ЕИК на ЮЛНЦ или на клона на чуждестранно ЮЛНЦ;
- името или ЕГН, съответно фирмата, наименованието или ЕИК на учредителя, член на управителния орган или представляващия на ЮЛНЦ.

Законът дава възможност да се искат справки и да се издават удостоверения, които съдържат извлечение от Регистъра на ЮЛНЦ, или копия от електронния образ на документите на ЮЛНЦ, въз основа на които са били извършени вписвания, заличавания или обявявания. Също така може да се поиска издаването на удостоверение за липсва на вписани обстоятелства относно ЮЛНЦ, както и за предоставяне на оригинални електронни документи на ЮЛНЦ. Справките могат да бъдат устни или писмени. Услугите на Агенция по вписванията относно официални справки или издаване на удостоверения се извършват срещу заплащане на държавна такса.

ЗЮЛНЦ е предвидил едномесечен срок, в който ЮЛНЦ следва да подаде заявление за вписване на промените в обстоятелствата, съответно за обявяване на изменения акт. Срокът започва да тече от датата, на която компетентният орган е взел решението за промяна, например от датата на заседанието на Общото събрание, на което се взема решение за изменение или допълнение на устава на сдружение, от датата на заповедта на Управителя на фондация за промяна на адреса и прочее. За да бъдат отразени промените в Регистъра на ЮЛНЦ се подават заявления по образец, в зависимост от вида на ЮЛНЦ и вида на промяната. Към съответното заявление задължително се прилага декларация относно истинността на заявените за вписване обстоятелства и приемането на представените за обявяване актове, попълнена и подписана от лицето, което има качеството заявител.

Подаването на Вътрешни правила за мерките срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма е единствената задължителна за всички ЮЛНЦ, без оглед дали са в частна или в обществена полза, допълнителна регистрация след вписването в Регистъра на ЮЛНЦ. В четиримесечен срок от регистрацията в Регистъра на ЮЛНЦ организациите следва да приемат Вътрешни правила за контрол и предотвратяване на изпирането на пари и финансирането на тероризма. В 14-дневен срок от приемането им от страна на компетентния за това орган на ЮЛНЦ Вътрешните правила следва да се изпратят за одобрение от Дирекция „Финансово разузнаване“ на Държавната агенция „Национална сигурност“.

4. **Отчитането на дейността на ЮЛНЦ** се осъществява пред собствените му членове или органи и пред държавните институции. ЗЮЛНЦ изисква управителният орган на ЮЛНЦ да изготви отчет за дейността на организацията и да го представи пред върховния орган на организацията. Законът не съдържа изисквания относно формата на отчета, но обикновено отчетът следва да включва както информация относно конкретните програми, проекти и сделки, извършвани от името на организацията, така и относно разходването на финансовите средства и тяхното счетоводно отчитане. Законът не определя и конкретен срок, в който отчетът следва да се представи, но е прието отчетът да бъде представян за всяка календарна година или за периода на мандата на управителния орган или при поискване от върховния орган. Отчитането на управителния орган пред върховния орган на организацията има за цел да установи доколко възложените му задачи са били качествено изпълнени. Информацията от отчета може да бъде основание за промени в състава на управителния орган, както и за търсене на отговорност на членовете му, в случай че има констатирани злоупотреби или виновно неизпълнение на

задълженията му. В практиката много често отчетът за дейността на управителния орган включва и представянето за гласуване на отчетните документи, които организацията следва да подаде към различни държавни органи. Такива документи са годишният финансов отчет и докладът за дейността на организацията, ако е определена в обществена полза.

Отчитането пред държавните органи обхваща изпълнението на задълженията на ЮЛНЦ за ежегодно подаване на определените в специалните закони документи. На първо място по важност документи се подават до Националната агенция по приходите (НАП). Отчитането пред НАП има за цел да установи, че за извършваната от ЮЛНЦ дейност през съответната календарна година са платени дължимите данъци, а спрямо наетите от него лица – дължимите осигуровки. Отчитането се извършва чрез подаване на годишна данъчна декларация по образец пред териториалното поделение на НАП, в чийто район попадат седалището и адресът на организацията. Декларацията се подава до 31 март на годината, следваща тази, за която се подава декларацията.

ЮЛНЦ са освободени от подаване на годишната данъчна декларация пред НАП, в случай че не са извършвали никаква стопанска дейност през годината, не са отдавали под наем свое имущество и не дължат данък върху разходите. За навременното подаване на декларациите пред НАП отговаря управителният орган на ЮЛНЦ, а при неспазване на изискванията може да бъде наложена имуществена санкция на управителния орган, в размер от 200 до 1000 лева, както и на самото ЮЛНЦ - от 500 до 3000 лева, а за повторно нарушение съответно от 1000 до 6000 лева.

Отчитането пред Националния статистически институт (НСИ) има за цел събирането на статистическа информация за извършваната от ЮЛНЦ

дейност през съответната календарна година. Отчитането се извършва чрез подаване на формуляр по образец пред териториалното статистическо бюро по седалището на ЮЛНЦ. От 2010 г. се предвиди възможността ЮЛНЦ, които подават и данъчна декларация пред НАП, да подадат едновременно с нея и формуляра до НСИ. ЮЛНЦ, които не са извършвали стопанска дейност през годината и не са длъжни да подават декларация пред НАП, подават само формуляра на НСИ пред териториалното статистическо бюро. Срокът, в който ЮЛНЦ следва да подадат формуляра пред НСИ, е също 31 март на годината, следваща тази, за която се отнася отчетът, независимо дали се подава чрез НАП или направо пред НСИ. Отговорният за навременното подаване на формуляра е управителният орган на ЮЛНЦ. При неподаването му по надлежния ред и в срок на ЮЛНЦ може да бъде наложена имуществена санкция в размер от 200 до 2000 лева, а при повторно нарушение – от 2000 до 6000 лева.

Публикуване на годишни финансови отчети и годишни доклади от ЮЛНЦ в обществена полза в Регистъра на ЮЛНЦ към Агенция по вписванията ЮЛНЦ, определени за извършване на обществено полезна дейност, имат задължението всяка година до 30 юни на годината, следваща отчетната, да публикуват годишен доклад за дейността в обществена полза, регламентиран в ЗЮЛНЦ и годишен финансов отчет, регламентиран в Закона за счетоводството. Ако отчетните документи не бъдат подадени в Регистъра на ЮЛНЦ за две поредни години, в партидата на организацията следва да се отбележи, че организацията има „временно спрян статут в обществена полза“. При системно неподаване на отчетните документи, например три или повече пъти, ЮЛНЦ може да бъде прекратено по решение на окръжния съд по седалището му.

Годишният финансов отчет и годишният финансов доклад на ЮЛНЦ в обществена полза се изготвя в писмена форма, в свободен текст,

подписва се от представляващия и се подпечатва с печата на организацията. ЗЮЛНЦ предвижда, че докладът трябва задължително да включва:

- съществените дейности, изразходваните за тях средства, връзката им с целите на организацията и постигнатите резултати. Тези данни могат да се представят като обобщение на изпълняваните от организацията проекти и дейности, за които е получила безвъзмездно финансиране или е финансирала със собствени средства;
- размера на безвъзмездно полученото имущество и приходите от другите дейности за набиране на средства;
- размера и целите на получените дарения, както и данни за дарителите;
- крайния финансов резултат.

Организациите в частна полза също са длъжни в срок до 30 юни да обявят за публикуване в Регистъра на ЮЛНЦ в Агенция по вписванията годишния си финансов отчет за изминалата отчетна година съгласно изискванията на Закона за счетоводството. ЮЛНЦ в частна полза могат да обявяват своя годишен финансов отчет/ГФО/ в електронния Регистър на ЮЛНЦ към Агенция по вписванията на основание на чл. 18 ЗЮЛНЦ. Съгласно Закона за счетоводството³⁷ задължението за обявяване на ГФО на ЮЛНЦ в частна полза може да се изпълни и чрез публикуването му в

---

³⁷ Обн. ДВ. бр.95 от 8 Декември 2015г., изм. ДВ. бр.74 от 20 Септември 2016г., изм. и доп. ДВ. бр.95 от 29 Ноември 2016г., изм. и доп. ДВ. бр.97 от 6 Декември 2016г., изм. ДВ. бр.85 от 24 Октомври 2017г., изм. ДВ. бр.92 от 17 Ноември 2017г., изм. и доп. ДВ. бр.97 от 5 Декември 2017г., изм. ДВ. бр.15 от 16 Февруари 2018г., доп. ДВ. бр.22 от 13 Март 2018г., изм. и доп. ДВ. бр.98 от 27 Ноември 2018г., изм. и доп. ДВ. бр.13 от 12 Февруари 2019г., изм. и доп. ДВ. бр.37 от 7 Май 2019г.

интернет или в икономическо издание, без да е задължително обявяването му и в Регистъра на ЮЛНЦ.

Законът за счетоводството съдържа изискване за независим финансов одит, когато за текущата година се превишава един от следните показатели:

- балансова стойност на активите към 31 декември – 1 млн. лв.;
- размер на приходите от стопанска и нестопанска дейност за текущата година – 2 млн. лв.;
- обща сума на средствата, получените през текущата година и неусвоени към 31 декември на текущата година, както и финансиране, получено през предходни отчетни периоди – 1 млн. лв.

ЮЛНЦ, които осъществяват дейност в частна полза, подлежат на независим финансов одит, когато за текущата година или за предходната година са превишили два от следните критерии:

- балансовата стойност на активите към 31 декември – 2 млн. лв.;
- нетни приходи от продажби за годината – 4 млн. лв.;
- средна численост на персонала за годината – 50 души.

Годишният финансов отчет (ГФО) представя имущественото и финансовото състояние и финансовите резултати от дейността на неправителствената организация/НПО/, паричните ѝ потоци и собствения ѝ капитал. ГФО се съставя на базата на национален счетоводен стандарт съгласно Закона за счетоводството. ГФО се заверява с подписа и печата на дипломиран счетоводител или на счетоводна фирма. Отчетът се подписва и от лицето, което представлява ЮЛНЦ, и се подпечатва с

печата на организацията. В случаите когато ГФО подлежи на независим финансов одит, той се подписва и подпечатва и от лицензиран одитор

При системното неподаване на отчетните документи от ЮЛНЦ в обществена полза може да се стигне до прекратяване на ЮЛНЦ по решение на окръжния съд по седалището му. Това основание, предвидено с измененията от 2018 г., е предвидено като разновидност на общото основание за прекратяване на организация по съдебен ред за извършване на дейност, която противоречи на Конституцията, законите и добрите нрави. Системно е нарушението, когато има трикратно неизпълнение на задължението за обявяване на годишните доклади и отчети. За да се стигне до прекратяване на ЮЛНЦ в обществена полза поради системно невнасяне на отчетните му документи, е необходимо Регистърът на ЮЛНЦ към Агенция по вписванията да изпрати уведомление до окръжния съд по седалището на организацията.

Преди да се постанови решение за прекратяване, съдът е длъжен да даде срок до 6 месеца на организацията за отстраняване на основанието за прекратяване. Ако в този срок организацията представи липсващите отчетни документи, процедурата по прекратяване следва да бъде прекратена.

5. ЗЮЛНЦ въвежда специални правила за предотвратяване на конфликта на интереси при осъществяване на дейността на ЮЛНЦ в обществена полза. Рискът от конфликт на интереси се предпоставя от обстоятелството, че ЮЛНЦ в обществена полза разполагат с публичен ресурс и могат да ползват данъчни и други преференции.

Законът изисква гаранции, че имуществото на организациите няма да бъде разходвано в частен интерес. Предвижда се специален ред за вземане

на решение за безвъзмездно разпореждане с имуществото на ЮЛНЦ в обществена полза, спрямо определени лица, а именно:

- лица от състава на органите на управление и техните съпрузи, роднините им по права линия - без ограничение, по съребрена линия - до четвърта степен, или по сватовство - до втора степен включително;

- лица, били в състава на управителните му органи до 2 години преди датата на вземане на решението;

- юридически лица, финансирали организацията до 3 години преди датата на вземане на решение; • юридически лица, в които настоящите или бившите членове на органи или техните роднини са управители или могат да наложат или възпрепятстват вземането на решения.

Законът за политическите партии въвежда забрана за политическите партии да получават имущество от юридически лица, в това число и от ЮЛНЦ, независимо дали между двете организации има институционална връзка или членове на едното участват в органи на другото лице или не. Тази разпоредба е специална по отношение на политическите партии и не следва да се прилага по отношение на ЮЛНЦ.

Втората група от гаранции е свързана със забраната ЮЛНЦ в обществена полза да сключват сделки с лица от състава на органите на управление и техните съпрузи, роднините им по права линия - без ограничение, по съребрена линия - до четвърта степен, или по сватовство - до втора степен включително, освен при наличие на очевидна полза за организацията или ако тези сделки са сключени при общи условия, които са публично обявени. В допълнителните разпоредби на закона не се извежда определение на използваните бланкети „очевидна полза“ и „общи условия, публично обявени“. В практиката се приема, че очевидна полза за

организацията е налице, когато сделката е сключена при условия по-изгодни от тези, които съществуват на свободния пазар. Желателно е органът, компетентен да вземе решението за сключване на възмездни сделки³⁸, да се мотивира защо смята, че конкретната сделка е в „очевидна полза“ на организацията. Публично обявени общи условия, са тези, които се сключват с банки и застрахователни дружества или при публични тръжни процедури, или процедури за възлагане на изпълнението на обществени поръчки.

Третата група забрани за прехвърляне на имущество на ЮЛНЦ в обществена полза при ликвидация в полза на учредителите, настоящите и бившите членове, настоящите и бивши членове на органите, служителите, ликвидаторите, и техните съпрузи, роднините им по права линия - без ограничение, по съребрена линия - до четвърта степен, или по сватовство - до втора степен включително, както и юридическите лица, в които лица са управители или могат да наложат или възпрепятстват вземането на решения.

- Статусът на организация в обществена полза има фискални измерения, които се изразяват във възможностите на държавата да подпомага ЮЛНЦ в обществена полза чрез данъчни, кредитно-лихвени, митнически и други финансови и икономически облекчения, предвидени в съответните специални данъчни закони. На първо място, това са данъчните облекчения за ЮЛНЦ в обществена полза и техните дарители, уредени в отделните данъчни закони:
- по Закона за корпоративното подоходно облагане юридическите лица – дарители на ЮЛНЦ в обществена полза,

---

³⁸ Обичайно това е управителният орган, освен ако с устава или с учредителния акт не е предвидено друго.

могат да намалят финансовия си резултат до 10% с разходите си за дарения;

- по Закона за данъците върху доходите на физическите лица годишният облагаем доход на физическите лица може да бъде намален до 5% с дарения, направени в полза на ЮЛНЦ, определени за извършване на обществено полезна дейност;
- по Закона за местните данъци и такси ЮЛНЦ със статут в обществена полза са освободени от данък върху даренията за получените и предоставени дарения.
- с измененията на ЗЮЛНЦ, които са в сила от 1 януари 2018 г., се въведе изискване ежегодно да се предвиждат и разходват средства от държавния бюджет с цел насърчаване и финансова подкрепа на проекти с обществено значение на ЮЛНЦ в обществена полза. Тези средства всяка година следва да бъдат предвиждани в Закона за приемане на държавния бюджет на Република България, а разходването им се осъществява при ред и условия, приети от Съвета за развитие на гражданското общество;
- според Закона за държавната собственост имоти или части от тях – частна държавна собственост, могат да се отдават под наем за срок до 10 години на ЮЛНЦ в обществена полза без търг от министъра, ръководителя на друго ведомство без ранг на министерство или областния управител; • По Закона за общинската собственост имоти – частна общинска собственост, могат да се отдават под наем без търг или конкурс на ЮЛНЦ в обществена полза с решение на общинския съвет;

- по Закона за предучилищното и училищното образование училищните настоятелства и настоятелствата към детските градини се създават като юридически лица с нестопанска цел за осъществяване на общественополезна дейност;
- според Семейния кодекс посредничество при международно осиновяване на дете може да извършва само ЮЛНЦ за осъществяване на общественополезна дейност;
- по Закона за защита от дискриминация само ЮЛНЦ в обществена полза могат да предявят съдебен иск от името на лицата, чиито права са нарушени по тяхно искане;
- според Закона за защита на потребителите сдруженията на потребителите са сдружения за осъществяване на общественополезна дейност, вписани като такива в регистъра на ЮЛНЦ, воден от Агенцията по вписванията;
- по Закона за меценатството организации, подпомагащи културата, са ЮЛНЦ в обществена полза, чийто предмет на дейност включва подпомагане на културата или на отделни културни области;
- по Закона за хазарта организатори на хазартни игри могат да са и юридическите лица с нестопанска цел, определени за осъществяване на общественополезна дейност и други;
- по Закона за съдебната власт при избора на членове на Висшия съдебен съвет (ВСС) от квотата на Народното събрание юридическите лица с нестопанска цел, регистрирани за осъществяване на общественополезна дейност, могат да представят на комисията, отговорна за разглеждането на

кандидатурите, становища за кандидата, включително и въпроси, които да му бъдат поставяни.

6. Данъчни облекчения за ЮЛНЦ, регистрирани в обществена полза, се предвиждат в Закона за местните данъци и такси, като те са освободени от заплащането на местен данък дарение за получените и предоставените дарения, както и от заплащането на данък наследство за получени от тях наследства по завещание.

Данъчни облекчения за всички видове ЮЛНЦ се предвиждат по Закона за данък върху добавената стойност, според който ЮЛНЦ са освободени от начисляването на ДДС при кампании за набиране на средства за постигане на целите им. Доходите от лихви върху средства по банкови сметки на ЮЛНЦ за финансиране на нестопанската им дейност също не се облагат с данък.

Необлагаеми с данък при източника са и доходите на ЮЛНЦ, реализирани на регулирания български пазар на ценни книжа.

Предвидени са и следните форми на преки данъчни облекчения в полза на физически и юридически лица, направили дарение на ЮЛНЦ:

- За юридически лица -дарители

За данъчни цели се признават счетоводни разходи за дарения в общ размер до 10 на сто от положителния счетоводен финансов резултат, когато разходите за дарения са направени в полза на ЮЛНЦ;

- За физически лица - дарители

Годишният доход на лицето се намалява с направени през годината дарения до 5 на сто, когато дарението е в полза на ЮЛНЦ.

Допълнителни облекчения са освобождаване от данъчно облагане на доходите от пасивни инвестиции, като дивидентите и ликвидационните дялове на ЮЛНЦ и премахване на ДДС при благотворителни кампании.

IV. Финансиране НПО със средства от Европейски фондове

1. В ежегодното си класиране „Top 500 NGOs World 2016“ - най-важните 500 НПО в света за 2016 г. *NGO Advisor* включи 185 организации със седалище в Европа, което представлява над една трета от общия списък на неправителствените организации. Европейските НПО са специфични, в съответстви с проблемите на Европа, по размер, цели и характер и предлагат широка гама от потенциални възможности за работа. Сред тях следва да се отбележат:

- **Oxfam (Обединено кралство):** основана през 1942 г., **Oxfam** е международна НПО, която работи за премахване на бедността, подпомагане при бедствия и защита на правата на човека;
- **Médecins Sans Frontières (Франция/Швейцария):** известна още като „Лекари без граница“, **Médecins Sans Frontières** е хуманитарна НПО, известна със своите проекти в развиващи се и разкъсвани от военни конфликти държави, както и с това, че е спечелила Нобеловата награда за мир през 1999 г.;
- **Фондация за образование в областта на околната среда (Дания):** международна представителна организация с членове в над 70 държави в целия свят, **ФЕЕ** насърчава устойчивото развитие чрез образование в областта на околната среда;
- **АРОРО (Белгия/Танзания):** неправителствена организация с уникален подход, **АРОРО** обучава гамбийски хомяковидни плъхове да откриват противопехотни мини и туберкулоза;
- **Грийнпийс (Канада/Нидерландия):** основана в Канада, световно известната екологична НПО **Грийнпийс** е понастоящем със седалище в Нидерландия и има служби в над 40 държави.

2. Европейският фонд е управлявано от Европейската комисия перо от Общностния бюджет. Съществуват повече от 450 европейски фонда, които са финансовият инструментариум за постигане на целите и политиките на Европейския съюз и на страните членки.

Структурните фондове и Кохезионния фонд са основните инструменти на Кохезионната политика на Съюза. Те финансират дейности в много и различни области с цел постигане на определени политически приоритети. Програмите, финансирани от структурните фондове са *интегрирани програми*, защото включват различни типове дейности, като инфраструктура, обучение, иновации и прочее.

Финансовата перспектива 2007 – 2013 залага изцяло обновени визия и стратегическа насоченост на Кохезионната политика³⁹. Кохезионната политика припознава целите на обновената Лисабонска стратегия, която предвижда ЕС да се превърне в най-динамичната и конкурентоспособна, основана на знанието, иновациите и качествената заетост икономика в света към 2010 г. Сближаването на регионите в държавите членки и намаляването на различията в тяхното развитие става изключителен европейски приоритет и се ползва с почти половината от бюджета на Съюза. Днес се говори за *ренационализиране* на Кохезионната политика. Процентът на европейско финансиране е обикновено доста висок и бенефициентите участват с малко или никакво собствено финансиране. Селекцията на проекти се прави на регионално ниво, като конкуренцията между потенциални бенефициенти също е национална.

Фондовете на ЕС, които са достъпни за България като страна членка са:

---

³⁹ Кохезионната политика е вътрешна политика – средствата следва да се изразходват само на територията на Европа. Участието на държави не членуващи в ЕС е възможно само ако държавите-членки партньори по проекта имат бюджет и за държавите не членуващи в ЕС. Общият бюджет на Кохезионната политика за периода 2007 – 2013 г. е 307.9 милиарда Евро.

- Структурни фондове
  - Европейски фонд за регионално развитие;
  - Европейски социален фонд;
- Кохезионен фонд.
- Европейски селскостопански фонд за развитие на селските райони
- Европейски фонд за рибарство.

Основен интерес за неправителствените организации представлява Оперативната програма “Административен капацитет”, с бюджет от 181 млн.€ , от които 154 млн.€ от ЕС и 27 млн.€ от Република България, защото е насочена към доброто държавно управление, развитието на човешките ресурси в структурите на държавната администрация, съдебната система и гражданското общество, подобряване качеството на административните услуги и развитие на електронно правителство. Бенефициери по Оперативната програма “Административен капацитет” са държавна администрация, съдебна система и организациите на гражданско общество.

По Програмата за развитие на селските райони за периода, която има за цел подобряване на мобилността на работната сила и привлекателността за развитие на бизнес в селските райони чрез подобряване на пътната инфраструктура и подобрене на условията за живот в селски райони чрез инвестиране във водоснабдителна и канализационна инфраструктура, културни, спортни и свързани със свободното време и отдиха услуги, социални услуги, информационните и комуникационни технологии, могат да кандидатстват юридически лица с нестопанска цел, за дейностите свързани за социални, културни, информационни услуги и центрове за отдих и читалища, регистрирани по Закона за народните читалища, за дейности за подобряване на енергийната ефективност, ВЕИ, социални, културни, информационни услуги и центрове за отдих.

Максималният размер на финансиране е 500 000 евро за юридически лица с нестопанска цел или читалища. Финансовата помощ е в размер на 70% за юридически лица с нестопанска цел или читалища. Кандидатите трябва да представят заявление за подпомагане. Одобреният проект се изпълнява в срок до 30 месеца, считано от датата на подписването на договора. Финансовата помощ се изплаща след извършване на цялата инвестиция.

По **Мярка 322** „Обновяване и развитие на населените места” от Програмата за развитие на селските райони, която цели подобряване на привлекателността на средата за живот в населените места от селските райони могат да кандидатстват:

- читалища, регистрирани по Закона за народните читалища;
- местни поделения на вероизповедания, регистрирани като юридическо лице;
- граждански дружества на физически или юридически лица, създадени с цел извършване на строителни работи за обновяване на населеното място в общините;
- юридически лица с нестопанска цел.

Минималният размер на финансиране е 10 000 евро. Максималният размер на финансиране е 500 000 евро за юридически лица с нестопанска цел, читалища, местни поделения на вероизповедания, граждански дружества на физически и/или юридически лица. Финансовата помощ е в размер на 70% за читалища, юридически лица с нестопанска цел, и местни поделения на вероизповедания и 50% граждански дружества на физически или юридически лица.

По **Мярка 41** „Прилагане на стратегиите за местно развитие” от Програмата за развитие на селските райони финансова помощ се

предоставя само на Местни инициативни групи⁴⁰. Целта на тази мярка е прилагането на подхода “отдолу-нагоре” и насърчаване на “ученето чрез правене” сред местните общности, повишавайки техния капацитет за планиране и разнообразяване на икономическите дейности в селските райони. Одобряването на местни инициативни групи се извършва от Министъра на земеделието и продоволствието.

По **Мярка 431** /1/ „Управление на МИГ, придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответната територия за местните инициативни групи, прилагащи стратегии за местно развитие” от Програмата за развитие на селските райони се цели да се насърчи развитието на Местни инициативни групи, да осигури ресурси за дейността им и да информира обществеността за подхода ЛИДЕР.

По Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство Фонд за подкрепа на неправителствените организации в България се цели да се подпомогне гражданското общество в България чрез подкрепа на проекти в 3 приоритетни области:

- Опазване на околната среда и подпомагане на устойчивото развитие;
- Предоставяне и развитие на социални услуги, като здравни грижи и грижи за децата;

---

⁴⁰ Местните инициативни групи са юридически лица с нестопанска цел за осъществяване на общественополезна дейност, регистрирани по реда на ЗЮЛНЦ, които:

- представляват публично-частни партньорства със задължително участие на общините от територията на действие на МИГ, съгласно решение на общинските съвети;
- в наименованието си съдържат обозначението „Местна инициативна група” или съкратено „МИГ”;
- имат седалище на територията на селски район, в който осъществяват дейността си;
- членовете на управителния орган са адресно регистрирани и работят на територията на действие на МИГ;
- имат колективен орган на управление, отговорен за прилагане на стратегията за местно развитие, със състав от 5 до 9 лица;
- участието на представители на общинските власти в колективния орган на управление на стратегията е най-много 49 процента.

- Развитие на гражданско общество и защита на човешките права;

V. Сравнителноправен анализ

АВСТРИЯ

В Австрия ЮЛНЦ не декларират за какво са разходвани дарените средства, с изключение на „Червеният кръст” или “Caritas Österreich”, при които отчетът остава на равнището на твърдението, без да се прави обективен преглед.

Доста статии от авторитетни вестници показват, че този тип организации не са достатъчно „прозрачни”, защото тези организации не декларират какво правят с дарените средства. Разследващата журналистика разследва десетте най-големи НПО-та, с оглед на техните дарения и се разбира, че 42% от всички дарения са концентрирани у тях и те са получили 270 милиона евро от общо 640 милиона евро. От проучването се разбира, че има организации, които не са дали никакви обяснения за финансирането си, както и никакви обяснения за това за какво са похарчени парите.

В Австрия се НПО-тата се разделят на два типа:

- НПО-та
- Quasi НПО-та

За Quasi НПО съществува изискване най-малко 25% да бъдат финансирани от държави, международни организации или агенции, които изпълняват задачи на държави или международни организации.

; (die zu mindestens 25% von Staaten, Internationalen Organisationen oder Einrichtungen, die Aufgaben von Staaten oder Internationalen Organisationen erfüllen, finanziert wird;) Отново се натъкваме на процентно изискване, но

този път не във връзка с прозрачността а по-скоро с категоризирането на организацията и дейността ѝ.

БЕЛГИЯ

До края на месец февруари 2019 г. сдружение с нестопанска цел беше сдружение, което не извършва промишлена или търговска дейност и не цели да генерира печалба за своите членове (Art. 1, Loi du 27 juin 1921 sur les associations sans but lucratif, les associations internationales sans but lucratif et les fondations). На 28 февруари 2019 г. белгийският парламент прие нов Белгийски кодекс на дружествата и сдруженията (Belgium code on companies and association), който регулира дружествата и организациите с нестопанска цел (сдружения с нестопанска цел и фондации). Една от ключовите промени с новия кодекс е, че вече неправителствените организации ще могат да извършват стопанска дейност без значение дали е спомагателна или не, при условие че печалбата се използва за реализиране на тяхната социална цел. Остава в сила забраната за разпределяне на печалбата между членовете и директорите на сдруженията с нестопанска цел и фондациите. Следователно отличителният критерий между сдруженията с нестопанска цел и търговските дружества вече е разпределянето на печалбата, а не дейност с нестопанска цел.

През месец октомври 2018г. Европейският център за нестопанско право & Международният център за нестопанско право в сътрудничество с Dentons and DLA Piper издадоха ръководство относно гражданските организации в 10 европейски държави, сред които е Белгия. В ръководството са описани възможните източници на финансирането на гражданските организации в Белгия, както и задълженията за отчет на тези организации.

Източници на финансиране

Вид организация	Държавни субсидии, дарения	Обществено финансиране	Стопанска дейност	Чуждестранно финансиране
Неправителствени сдружения / международни неправителствени сдружения	Да, но всички дарения на граждански организации, надхвърлящи 100 000 евро подлежат на одобрение с Кралски указ	Да	Да, при условие, че е подчинена на целите на организацията и не се разпределя печелба	Да
Частни фондации	Да, но всички дарения на граждански организации, надхвърлящи 100 000 евро подлежат на одобрение с Кралски указ	Да	Да, при условие, че получената печалба се използва за целите на организацията	Да

Задължения на гражданските организации

Вид организация	Задължения за деклариране
Неправителствени сдружения / международни неправителствено сдружения /	Различните видове организации с нестопанска цел в зависимост от техния размер имат различни задължения за

частна фондация	одит и деклариране. Всички граждански организации трябва да изготвят годишни отчети и да ги представят в Търговския съд (по-малките граж. организации) или Белгийската национална банка (по-големи граж. организации).
-----------------	---

Изискванията за счетоводна и финансова отчетност на неправителствените организации в Белгия се определят в зависимост от броя на служителите и годишните приходи на организацията. Всяка година Съветът на директорите на организацията трябва да изготви годишни отчети за предходната финансова година и бюджета за следващата година и да представи тези документи за одобрение от Общото събрание. Формата и съдържанието на тези отчети и тяхното публикуване зависят от вида на сдружението с нестопанска цел:

Малки сдружения: трябва да представят своите годишни счетоводни отчети на компетентния търговски съд. Малко сдружение с нестопанска цел е сдружение, което не надвишава повече от един от следните прагове:

- среден брой служители през годината: пет;
- годишни приходи: 3 200 000 EUR (без ДДС) (343 500 EUR след влизането в сила на Новия Белгийски кодекс на дружествата и сдруженията).
- общ баланс: 1,249,500 евро (без ДДС) (1,337,000 евро след влизането в сила на на Новия Белгийски кодекс на дружествата и сдруженията).

Големите и много големите сдружения трябва да представят своите годишни отчети в Белгийската национална банка. При определени

прагове на численост на персонала, баланс и оборот, годишните отчети трябва да се проверяват одитор.

Големите сдружения са тези, които достигат поне два от следните прагове:

- среден брой служители през годината: пет;
- годишни приходи: 3 200 000 EUR (без ДДС) (343 500 EUR след влизането в сила на Новия Белгийски кодекс на дружествата и сдруженията).
- общ баланс: 1,249,500 евро (без ДДС) (1,337,000 евро след влизането в сила на на Новия Белгийски кодекс на дружествата и сдруженията).

Много големи сдружения са тези, които имат повече от 100 служители или надхвърлят поне два от следните прагове:

- среден брой служители през годината: 50;
- годишни приходи: 7 300 000 EUR (без ДДС) (9 000 000 EUR след след влизането в сила на Новия Белгийски кодекс на дружествата и сдруженията).
- общ баланс: 3 650 000 EUR (без ДДС) (4 500 000 EUR след влизането в сила на Новия Белгийски кодекс на дружествата и сдруженията).

Много големите сдружения са задължени да назначават одитор.

Контрол над даренията на организации с нестопанска цел – сдружения, международни неправителствени сдружения и фондации се осъществява в зависимост от размера му. Дарението на движимо или недвижимо измущество на стойност по-голяма или равна на 100 000 евро трябва да бъде одобрено от министъра на правосъдието или упълномощено от него лице (Art. Art. 16, 33, 54, Loi du 27 juin 1921 sur les associations sans but lucratif, les associations internationales sans but lucratif et les fondations). В искането за одобрение трябва да се посочи самоличността

на донора. За дарения, дадени на ръка, или чрез банков превод не се изисква одобрение, независимо от сумата.

ВЕЛИКОБРИТАНИЯ

В Обединеното кралство, както и в Република България, „юридическо лице с нестопанска цел“ е общ, родов термин. Познати са няколко вида юридически лица с нестопанска цел, като критерии за обособяването им са формите на финансиране; контролът върху дейността му - дали ще бъде упражняван от членовете с право на глас или от всички, дали е персонифицирано и дали има благотворителни цели. В зависимост от вида, ЮЛНЦ има или няма задължение да декларира източниците си на финансиране, като публикува годишен финансов отчет или се отчете по друг законов начин. Видовете ЮЛНЦ в Англия и Уелс са следните:

I. Неперсонифицирани

1. Неперсонифицирана организация (Un-incorporated organisation)

Членовете на този вид организации имат право на глас. Неперсонифицираната организация не може да бъде страна по договор и няма собствено имущество, но може да извършва всякаква дейност, по желание на членовете си. Обикновено неперсонифицираната организация обхваща малка група членове и работи без помощен персонал. Организацията може да е благотворителна, но и да защитава частни интереси на собствените си членове.

Ако организацията е с благотворителна цел, тя трябва да бъде създадена в обществена полза и за нея ще намират приложение правилата за благотворителните организации. Организацията следва да бъде регистрирана в Комисията по благотворителните организации (Charity

commission for England and Wales), ако годишният ѝ доход е повече от 5 000 паунда на година.

Ако организацията не е благотворителна, за нея няма задължение на бъде регистрирана, нито да подава отчет. Приложената таблица указва видовете отчети, които се подават от организациите от този подвид.

ПРИХОДИ

Какво трябва да подадете

---

0 до 10,000 паунда

Приходите и разходите чрез годишното отчетно обслужване

10,001 до 25,000 паунда

Годишният отчет онлайн

25,001 до 250,000 паунда

Годишният отчет онлайн, копия от счетоводните сметки и от годишния отчет на ръководителите в PDF формат (изисква се подробен анализ от независим одитор или независим оценител)

250,001 до 1 милион и активи по-малко от 3,26 милиона паунда

Годишният отчет онлайн, копия от счетоводните сметки и от годишния отчет на ръководителите в PDF формат (изисква се подробен анализ от независим одитор или независим оценител)

Над 1 милион или чисти активи повече от 3.26 милиона и нетен доход над 250,000 паунда

Годишният отчет онлайн, копия от счетоводните сметки и от годишния отчет на ръководителите в PDF формат (изисква се подробен анализ от независим одитор

---

2. Благотворителен тръст

Благотворителният тръст е неперсонифициран субект, т.е. - няма членове с право на глас и винаги се учредява с благотворителна цел, обикновено от малка група лица, наречени ръководители, на основата на учредителен договор. На сайта на Комисията на благотворителните организации (Charity commission for England and Wales) е приложен типов учредителен договор. Благотворителният тръст също се регистрира в Комисията на благотворителните организации, но само ако имат годишен доход над 5000 паунда.

II. Персонифицирани

При персонифицираните организации отчетността е свързана с предметна дейност и оборота на организацията. Ако съответната благотворителна организация е регистрирана във Великобритания или в Уелс, тя трябва да изготвя годишен отчет, както и да актуализира данните си пред Комисията по благотворителните организации (Charity commission for England and Wales). Ако възникналата промяна в данните не е обявена, следва тя първо да се направи и едва след това да се изпрати годишен отчет. Годишният отчет трябва да се изпрати най-късно 10 месеца след края на финансовата година на организацията на специален онлайн акаунт в сайта на Комисията.

За годишния отчет за 2018-та година, Комисията е добавила нови въпроси, на които благотворителните организации следва да отговорят, публикувайки отчета си.

Годишният отчет следва да съдържа информация относно финансите на благотворителната организация: начална и крайна дата на финансовия период, за който се отнася отчетът; общ сбор на доходите и общ сбор на разходите за отчетния период; общ сбор на разходите за дейност извън Великобритания и Уелс.

Ако доходите на благотворителната организация надхвърлят 25 000 паунда, преди тя да подаде годишния си отчет, организацията има задължение да отчете пред Комисията сериозни събития с отрицателен ефект върху дейността на организацията, съответно, да опише в какво се изразява негативният резултат, как тя се е справила с него. Тези събития с негативни последици трябва да се отчетат пред Комисията възможно най-скоро след настъпването им, в разумен срок. Ако не се отчита събитие с отрицателни последици за организацията, липсата му също трябва да се декларира в годишния отчет от ръководителя⁴¹ ѝ.

Освен задължение за подаване на годишен отчет за самата благотворителна организация, съществува същото задължение и за нейните ръководители, но представянето на отчета в Комисията е при поискване.

Отчетите се специализират в зависимост от нетния доход на организациите - дали той е в размер на 250 000 паунда или по-малко за финансовата година, или пък надвишава 250 000 паунда. Когато нетният доход на организацията за отчетната финансова година надхвърля 25 000 паунда, отчетът се извършва от независим одитор или независим оценител.

1. Благотворително дружество/компания - charitable company

---

⁴¹ Благотворителната организация може да има от 2-ма до 4-ма ръководители.

Учредителният акт на организацията я определя като благотворително дружество, за което има бланка на сайта на Комисията по благотворителните организации (Charity commission for England and Wales). За да има статус на благотворително дружество, директорите най-често не получават възнаграждение за това. Възнаграждение се получава при изключителни обстоятелства, но всъщност е по-характерно за други видове ЮЛНЦ, като Community Interest Company, Community Benefit Society or Cooperative Society. Благотворителното дружество трябва да се регистрира в Комисията за благотворителните организации (Charity commission for England and Wales), но едновременно с това - и в Търговския регистър. Благотворителното дружество има задължение да подава годишния си отчет и счетоводни записвания и до двата органа.

Приходи	Какво трябва да подадете
0 до 10,000 паунда	Приходите и разходите чрез годишното отчетно обслужване
10,001 до £5,000 паунда	<u>Годишният отчет онлайн</u>
25,001 до 250,000 паунда	<u>Годишният отчет онлайн, копия от счетоводните сметки и от годишния отчет на ръководителите в PDF формат (изисква се подробен анализ от независим одитор или независим оценител)</u>
250,001 до 1 милион паунда и активи по-малко от 3,26 милиона паунда	<u>Годишният отчет онлайн, копия от счетоводните сметки и от годишния отчет на ръководителите в PDF формат (изисква се подробен анализ от независим одитор</u>

Приходи**Какво трябва да подадете**

или независим оценител)

Над 1 милион или чисти активи Годишният отчет онлайн, копия от повече от от 3.26 милиона и счетоводните сметки и от годишния отчет нетен доход над 250,000 паунда на ръководителите в PDF формат (изисква се подробен анализ от независим одитор или независим оценител и пълен одит)

За счетоводни отчети с приходи под 25 000 паунда, не е необходимо да се извършва подробен анализ от независим одитор или независим оценител, освен ако друго е изрично предвидено в устава на организацията.

2. Благотворителна персонифицирана организация - charitable incorporated organisation (CIO)

Благотворителна персонифицирана организация може да съществува под формата на асоциация – с членове с право на глас, които се избират, или под формата на фондация – без членове с право на глас. CIO е сравнително нов вид ЮЛНЦ, въведено през 2013 г. CIO трябва да се регистрира пред Комисията за благотворителните организации (Charity commission for England and Wales) и да ѝ се отчита **без значение какви са доходите ѝ**. CIO обаче не се отчита пред Търговския регистър и затова е по-лесна и евтина за управление от благотворителното дружество.

Приходи**Какво трябва да подадете**

Приходи

Какво трябва да подадете

0 до 10,000 паунда

Годишният отчет онлайн, , копия от счетоводните сметки и от годишния отчет на ръководителите в PDF формат

10,001 до 25,000 паунда

Годишният отчет онлайн, копия от счетоводните сметки и от годишния отчет на ръководителите в PDF формат

25,001 до 250,000 паунда

Годишният отчет онлайн, копия от счетоводните сметки и от годишния отчет на ръководителите в PDF формат (изисква се подробен анализ от независим одитор или независим оценител)

250,001 до 1 милион паунда и активи по-малко от 3,26 милиона паунда

Годишният отчет онлайн, копия от счетоводните сметки и от годишния отчет на ръководителите в PDF формат (изисква се подробен анализ от независим одитор или независим оценител)

Над 1 милион или чисти активи повече от 3.26 милиона и нетен доход над 250,000 паунда

Годишният отчет онлайн, копия от счетоводните сметки и от годишния отчет на ръководителите в PDF формат (изисква се подробен анализ от независим одитор или независим оценител и пълен одит)

3. Компания, дружество, ограничено от гаранция - Company limited by guarantee

Дружеството, ограничено от гаранция може да бъде с благотворителна цел, но не е задължително. То има членове с право на глас и не разпределя доход между собствениците на дружествени дялове, а доходът се реинвестира обратно в компанията. Управлява се от група директори, които получават или не получават възнаграждение, в зависимост от разпоредбите на дружествения акт. Регистрира се в Търговския регистър.

4. Компания за защита на интересите на общността - Community Interest Company

Компания за защита на интересите на общността не е с благотворителна цел и активите ѝ се използват за самата нея и членовете ѝ. Регистрира се пред Търговския регистър. Контрол върху регистрацията и съществуването на този вид ЮЛНЦ упражнява от специален отдел на Търговския регистър, специално създаден за това.

5. Общество за защита на интересите на общността - Community Benefit Society (CBS)

Обществото за защита на интересите на общността има членове с право на глас и може да бъде с благотворителна цел, но не е задължително. Създава се с цел да облагодетелства по-широк кръг лица и може да кандидатства за придобиване на Statutory Asset Lock, което ще гарантира статуса ѝ на ЮЛНЦ. Освен това, CBS може да се регистрира като благотворителна организация пред Службата за финансов контрол (Financial Conduct Authority), ако има:

- единствено благотворителни цели;
- Statutory Asset Lock, конкретизиращ, че никакви активи ще бъдат прехвърлени на друга благотворителна организация, ако се разпадне.

Специалният характер на този вид ЮЛНЦ му позволява да се нарича благотворителна организация, въпреки че не се регулира от Комисията за благотворителните организации (Charity Commission for England and Wales).

Законът, който урежда правното положение на този вид ЮЛНЦ е от 2014 г. и ги задължава да подават годишни отчети до Службата за финансов контрол до 7 месеца след края на финансовата година. Годишният отчет се състои от счетоводен баланс и отчет за приходите, както и от доклад на одитор или независим оценител, както и от допълнителни бланки, изисквани от Службата за финансов контрол (бланка AR30). Годишният отчет е достъпен за всички членове на конкретното ЮЛНЦ, но и за всяко трето лице, което поиска да се запознае със съдържанието му.

Освен задължението за подаване на годишен отчет, тези ЮЛНЦ имат задължение и да осигурят достъп на списъка с членовете си на всеки член от състава си, както и на всяко заинтересовано от него трето лице. Това задължение не включва правото на тези лица да имат достъп до подробности, свързани със стойността на дела на определен член на ЮЛНЦ, както и с други негови финансови отношения с ЮЛНЦ-то, освен ако съответният член е дал съгласие за това.

На следващо място тези ЮЛНЦ да осигурят достъп и до следната информация за тях на уебсайтовете си, а именно:

- Копия от годишните си финансови отчети за предходните поне 3 години, заедно с доклада на одитора или независимия оценител;
- Копия от годишните отчети, подадени до Службата за финансов контрол (бланка AR30) за предходните поне 3 години;
- Актуализиран списък на секретарите на ЮЛНЦ-то и на членовете на ръководните му органи, включително и данни за контакт с тях;
- Актуализирано копие на правилата на ЮЛНЦ-то;
- Копия на всякакви регистрирани разходи и такси, свързани с активи на ЮЛНЦ-то и др.

ЮЛНЦ, регистрирано пред Шотландския регулатор на благотворителните организации (Scottish Charity Regulator) има почти същите задължения, включително и задължение да предостави копие на учредителния си акт и счетоводните отчети на всяко трето лице, което го поиска (Section 23 of the Charities and Trustee Investment (Scotland) Act 2005).

6. Кооперативно общество - Cooperative Society

Кооперативното общество има членове с право на глас и не е с благотворителна цел. Основната му цел е да предоставя услуги на членовете си, а не на по-широк кръг лица. Регистрира се пред Службата за финансов контрол (Financial Conduct Authority).

ГЕРМАНИЯ

Повечето НПО-та в Германия са организирани като „асоциации“. Съгласно действащото „асоциативно“ законодателство, от тях не се изисква да дават отчет за произхода и използването на техните средства. Въпреки че събирането и използването на дарения от някои НПО се

наблюдава на вътрешния пазар и се удостоверява с печат за дарение, контролът на паричните потоци от чужбина е труден и оскъден⁴².

Интересна е инициативата от края на 2018 година, когато „Прозрачното гражданско общество“ поиска да бъдат публикувани всички източници на финансиране на НПО-та, чиито дарения надвишават 10% от годишния доход на НПО. В Германия няма нормативна уредба за лобирането. Няма конкретно задължение за регистриране на лобистите или за деклариране на контактите между длъжностни лица и лобисти. Асоциациите могат да се регистрират на доброволна основа в списък на федералния парламент. Понастоящем са регистрирани над 2 000 организации. Подобни доброволни списъци съществуват в Бранденбург, но в тях обаче могат да се регистрират само асоциации, като не съществува регистър за самостоятелно заети лобисти, адвокати, мозъчни тръстове или неправителствени организации.

Специфика в германската реалност е фигурата на **корпоративната фондация**. Обособяването ѝ в правния мир поставя въпросът съвместими ли са благотворителността и корпоративните печалби? Могат ли даряването и спазването на пазарните закони, да се съвместяват?

Отговорът е положителен, доколкото германското законодателство създава подходящата рамка за съжителството на тези две института. Когато една корпорация реши да инвестира в обществено полезна дейност и да вложи част от корпоративните си печалби в началния капитал на фондация, то фондацията не става автоматично корпоративна. Фондацията придобива независим правен статус и оперира напълно самостоятелно, без каквато и да било отговорност към основалата я корпорация. Корпорацията дарител обаче може да определи членовете на Управителния съвет на фондацията.

---

⁴² Консолидиран федерален закон: Цялостното законодателство за предоставяне на привилегии на неправителствени международни организации

Сатуст общественоролезна дейност позволява на една фондация да се възползва от данъчни облекчения. Така например, когато корпорация основава фондация и ѝ дарява част от капитала си, дарението не се облага с данъци в случай на общественоролезна фондация, но подлежи на пълно данъчно утежнение ако фондацията работи в частна полза. Но това не е форма на укриване на данъци. Законът за фондациите в Германия предвижда подобно данъчно облекчение на фондациите в обществена полза, което цели да мотивира инвестиции в третия сектор

Германското наказателно законодателство не урежда в пълна степен отговорността на лицата, които заемат изборни длъжности в НПО-тата, за корупция в частния сектор. Въпреки че е от учредители на Групата държави срещу корупцията (GRECO) и че през 1999 г. подписа двете конвенции на Съвета на Европа срещу корупцията, Германия остава една от малкото европейски държави, които не са ратифицирали тези конвенции и Конвенцията на Организацията на обединените нации срещу корупцията (UNCAC)³. През 2013 г. Бундестагът прие правила, с които изисква от членовете си да оповестяват повече подробности в бъдеще, като поне посочват категорията, в която попадат доходите от външна дейност. Тази мярка има всички шансове да се разпростре и в третия сектор.

ГЪРЦИЯ

В Гърция, съгласно Закон 2238/94 (Law 2238/94) и Законодателен декрет 3843/58 (Legislative Decree 3843/58) доходите на организации с нестопанска цел не са предмет на данъчно облагане освен доходите от наеми на недвижими имоти, на земи или движимите вещи на значителна стойност, дори когато тези ЮЛНЦ не осъществяват постоянно нестопанската си дейност. Доходите на ЮЛНЦ не са предмет на данъчно

облагане заради нестопанския им характер, но ЮЛНЦ не трябва да се отклонява от нестопанската си дейност или да укрива частна дейност на членовете си.

От данъци са освободени религиозните институции и националните юридически лица, които целят да се занимават с благотворителна дейност.

Съдебната практика приема, че не може да бъде налаган данък на т.нар. фиксирани активи на ЮЛНЦ, а данък може да се налага само върху техните доходи от допълнителната стопанска дейност, съгл. чл. 1, пар. 1 на първия допълнителен протокол на Римския договор, който защитава собствеността. (Art. 1 § 1 of the first additional protocol of the Treaty of Rome that protects property).

От данък общ доход на доходите им от дарения и суми за благотворителни цели са освободени старческите домове. В случай на използване на старческите домове за реализиране на печалба, тогава доходите им подлежат на облагане.

Доходите на ЮЛНЦ от наем на недвижими имоти не са освободени от данъци, но вместо това размерът на техните данъци е по-малък в сравнение на данъците на организациите със стопанска цел.

Съществуват т.нар. градски компании с нестопанска цел, описани в чл. 741-784 от Гражданския кодекс на Гърция, които рядко се занимават с изследване на проекти и усвояване на еврейски фондове. Целта им е различна от реализиране на печалба. Те са разделени на две категории:

- Граждански компании с балансиран финансов резултат, които не са субекти на данъчно облагане;
- Граждански компании с небалансиран финансов резултат, така че в случай на печалба им се налага данък според общите разпоредби на гръцкото данъчно законодателство.

ДАНИЯ

През последните години световните класации за най-щастлива нация почти винаги поставят датчаните на първо място. Една от причините е **силно развитият неправителствен сектор** и единството в обществените дела, което е запазана марка за Дания. Според доклад, съдържащ годишен индекс на "Трансперънси" за възприятието за корупция по света през 2018 г., Дания за втора поредна година е начело в списъка като държава, смятана за най-малко корумпирана, с оценка 91 при максимална възможна оценка 100.

В Дания е създадена и най-старата неправителствена организация в Европа – Wiseman club, а финансирането и отчетността на НПО-тата е предмет на нарочна държавна политика.

В основата на благосъстоянието на датската нация стои социалният ѝ модел. Датчаните плащат високи данъци, но в замяна получават социална сигурност, достъпно здравеопазване и високи пенсии. Тези блага са предмет на защита от цяла мрежа НПО.

Дания е от най-активните страни в Европа, наред с Норвегия и Швейцария, които финансират НПО в страни извън Европа, за да предпоставят развитието на демокрацията по света на основатана общи ценности. За 2019 г. Дания предвижда да окаже, например, на израелски и палестински неправителствени организации финансова помощ от 450 милиона датски крони. С това финансиране обаче може да се злоупотреби. Така през 2018 г. датското правителство поиска от палестинската неправителствена организация „Уомън Афер Текникъл Комити“ да върне оказаната ѝ досега финансова помощ и прекрати сътрудничеството си с тази организация. Министерството на външните работи на Дания отбеляза че организацията е укрила от тях някои сведения

относно център за приютяване на жени в град Бурка на Западния бряг на река Йордан. Организацията се обвинява в това че е укрила в центъра една жена, намираща се в списъка на Дания на търсените терористи и е представила тази жена като модел. Финансирането е поискано обратно.

ЕСТОНИЯ

Естонските организации с нестопанска цел, като политически партии и университети не заплащат данъци върху доходи, придобити от дарения, но имат задължение да декларират всички парични и непарични дарения в Данъчния митнически съвет (Tax and Customs Board).

Според §11 от Закона за данъка общ доход (Income Tax Act) на Естония съществува списък на сдружения, фондации, религиозни сдружения, които ползват облекчения за данък общ доход. Списъкът трябва да бъде одобрен от правителството след препоръка от експертна комисия. Правителството утвърждава процедура за съставяне на списъка, определя необходимите документи за кандидастване и заличаване на организациите, процедура по формиране на експертна комисия, правила на процедурата, процедура по включване и изключване на членове от комисията

Организациите, включени в този списък следва да отговарят на няколко изисквания:

- да са в обществен интерес;
- да е благотворителна организация, т.е. да предлага на първо място безплатни стоки и услуги;
- да не разпределя активи, доходи, материални или парично оценени блага на своите основатели, членове, членове на ръководни и контролни органи, на лица, които са направили дарение на организацията;

- при ликвидация на организация, активите останали и след удовлетворяване на кредиторите, се разпределят на друга организация, включена в списъка или на юридическо лице на публичното право.

Административните разходи на организациите трябва да кореспондират с характера на дейността и на целта, посочена в устройствения акт. Възнагражденията, платени на работниците и членовете на управителния и контролния орган на организацията не трябва да надвишава общата сума на нормалното възнаграждение, платимо в резултат на търговска дейност. Организации не следва да бъдат включени в списъка, ако:

- нарушават устройствените си актове;
- представените от тях документи за кандидасване не отговарят на законовите изисквания;
- се занимават с търговска дейност, като основна дейност, освен ако 90% от дохода са използвани за нестопанската дейност, посочена в устройствения акт;
- се занимава с реклама на стоки и услуги на основател или дарител;
- организацията има неизплатени данъци;
- по отношение на организацията е приключило или се води производство по несъстоятелност;
- организацията е професионална, т.е. организация в подкрепа на бизнеса, ако организацията е търговско дружество или политическа организация⁴³.

Не се приема за търговска дейност: стопанската дейност, директно насочена към основната нестопанска според устройствения акт. Напр.,

---

⁴³Под политическа организация се разбира политическа партия или коалиция с основна цел организиране на предизборни кампании или събиране на дарения за или срещу политическа партия или коалиция или лице, което кандидатства за изборна длъжност, или лице назначено на длъжност да представлява в публична институция

публикации на хартиен носител, обучения, обмен на информация, организиране на събития; дейността по продажба с дарителска цел; организиране на лотарии, търгове да благотворителни цели и други такива дейности за събиране на дарения; получаване на доходи в резултат на такива дейности. Допълнителната стопанска дейност трябва да бъде посочена в устройствения акт. Правителството има право да заличи организацията от списъка ако:

- не осъществява дейността, която е в устройствения акт;
- не е уведомила Данъчния митнически съвет за настъпили промени в устройствения акт относно дейността на организацията;
- е подала писмено заявление за заличаване от списъка.

ИСПАНИЯ, ИТАЛИЯ, ПОРТУГАЛИЯ И ЛАТВИЯ

Неправителствената организация, ЮЛНЦ, в Испания представлява най - често група хора, които се сдружават около обща цел. ЮЛНЦ е демократична организация, в която дейностите се извършват независимо от държавата, политическите партии и търговските дружества. Правната уредба на ЮЛНЦ се съдържа в чл. 11-14 от Конституционния закон на Испания от 22 март 2002 г.⁴⁴, който е приет с резерва в третата допълнителна разпоредба на Кралския указ №1497/2003 от 28 ноември 2003 г.

Неправителствената организация се характеризира с фискален номер, който се получава от Министерството на вътрешните работи, а фискалните задължения се отчитат пред Търговския регистър⁴⁵. Основен принцип на отчетността на ЮЛНЦ е източниците на финансиране и разходването на средствата им да се публикуват. В търговския регистър се публикуват не

⁴⁴ Конституционния закон на Испания 1/2002 от 22 март 2002 г.

⁴⁵ Съгласно чл. 11 от Конституционен закон на Испания 1/2002

само отчетите за дейността на ЮЛНЦ, а и данни за ежедневно управление на организацията, което е правна референция за партньорите им и за трети страни.

Изготвят се три счетоводни книги - Libro de Actas, Libro de Socios и Libros de Contabilidad.

През 2002 г. Испания е приела и Закон 49/2002, от 23 декември, за данъчния режим на юридически лица с нестопанска цел и данъчни стимули за спонсорство⁴⁶. В чл. 2 от Дял II на закона се съдържа правната уредба за данъчните субекти без доходоносни цели. Те са образувания без печалба и биват няколко вида:

- а) фондации;
- б) асоциации, обявени в обществена полза;
- в) неправителствени организации за развитие или международно сътрудничество за развитие, по смисъла на Закон 23/1998 от 7 юли;
- г) делегации на чуждестранни фондации, вписани в регистъра на фондацииите;
- д) спортни федерации, регионалните спортни федерации, испанският олимпийски комитет и испанският параолимпийски комитет;
- е) федерациите и сдруженията.

В края на календарната година ЮЛНЦ трябва да отговарят на поне две от следните изисквания:

- общите активи да не надвишават 150 000 евро.
- годишните приходи да са по-малко от 150 000 евро.
- средният брой на служителите през годината да не надвишава 5.

Организациите, обявени в "обществена полза" съгласно член 32 от Конституционния закон на Испания се ползват данъчни облекчения, но за целта е необходимо да се спазват някои минимални изисквания. Дейността не трябва да бъде в полза на членовете на ЮЛНЦ и ползите не трябва да се

---

⁴⁶ Закон 49/2002, от 23 декември, за данъчния режим на юридически лица с нестопанска цел и данъчни стимули за спонсорство.

разпределят между съдружниците. Членовете на Управителния съвет трябва да извършват работата си безплатно и организацията трябва да разполага с необходимите ресурси, за да може да изпълни законовите си цели.

Заявлението за фискални обезщетения може да бъде подадено само след две години непрекъсната работа на организацията. Съществуват определени декларации, които трябва да бъдат представяни от организациите в обществена полза всяка година. Годишните финансови отчети от предходната година трябва да бъдат представени заедно с доклад за извършените дейности. Всяка година преди 1 юли организациите в обществена полза трябва да представя пред Министерството на вътрешните работи справка за учредяването на организацията и вписванията в съответния регистър⁴⁷.

В Испания, както в Италия, Португалия и Латвия е налице задължение даренията да бъдат декларирани, както от частни лица, така и от търговски дружества и ЮЛНЦ, като се включват данните за донора и получената сума. Организациите с нестопанска цел имат задължение да подават данъчни декларации за получените средства от съответните източници, както и доклади за годишните финансови отчети. Данъчните декларации в Испания се наблюдават от Министерството на финансите. Те трябва да бъдат представени между 1 и 30 януари във формуляр 182, „Declaración de Donaciones Recibidas“, относно предходната година.

Според проучване за „старите“ държави-членки на ЕС като Франция, Германия, Италия, Португалия, Испания и Великобритания не се изисква държавните служители да декларират доходите си, но в „новите“ държави – членки на ЕС като Унгария, Латвия и Полша, такова задължение съществува⁴⁸. Декларационните системи в Централна и Източна Европа

⁴⁷ Velasco, Maria Teresa, How to create a non profit organisation in Spain and its taxation? Посоченият източник е използван в настоящия материал от 11 – 14 стр.

⁴⁸ Mendieta, 2008, p. 92

приравняват членовете на ЮЛНЦ на държавни служители и ги задължават да подават декларации за източниците на финансиране на организациите и на техните ръководители⁴⁹.

Декларациите за държавни служители възникнаха като задължение и в Западна Европа още през 80-те години. През 1983 г. в Португалия е приет Закон за обществен контрол на имуществото на избраните служители. Ранните и дори до голяма степен сегашните западноевропейски режими за оповестяване на приходите не съответстваха на американската система по отношение на сложността, обхвата на длъжностните лица и механизмите на равновесие. През 1982 г. в Испания и Италия са приели закони за декларирането на доходите, а в Латвия – това се случва през 1994 г.

Рядко е необходимо лица, различни от държавни служители, да подават декларации, различни от редовните данъчни декларации. Проучването идентифицира един от следните примери, които се наблюдават в Латвия. Там представители на НПО могат да бъдат задължени да представят декларации при определени обстоятелства, определени от държавата или местната власт. През 2009 г. и 2010 г. в Латвия беше обсъдено предложение за деклариране на имуществата на длъжностни лица в НПО, на които е възложено управлението на публични средства.

След промени от 1990 г. фондациите започнаха да плащат данъци, сякаш бяха предприятия, а евентуалното им освобождаване се превърна в „специална“ фискална концесия⁵⁰. Преди тази реформа, която изгради основата на сегашната фискална система, фондациите бяха напълно освободени от данъци, даренията за тях, както и другите безвъзмездни

⁴⁹ OECD (2011) *Fighting Corruption in Eastern Europe and Central Asia. Asset Declarations for Public Officials: A Tool to Prevent Corruption*, OECD publishing, ISBN 978 – 92 – 64 – 09528 – 1. Посоченият източник е използван в настоящия материал от 11 – 14 стр.

⁵⁰ Rey и Puig, 2010; Rey и Alvarez, 2011a и 2011b

средства не се облагаха с данъци. Едва през 1994 г. беше приет първият закон, който регламентира фискалната рамка за частни дарения на нестопански организации⁵¹.

Фондациите са концептуализирани като „организации с нестопанска цел, в които по желание на техните основатели са дарили дълготрайно активите си за постигане на целите от общ интерес.“ Осигурява се единен граждански и данъчен режим, както на частни, така и на публични субекти с правен статут, които са допуснати да станат основатели, както и частични данъчни облекчения за нестопанските организации и данъчни облекчения за техните дарители⁵².

Фондациите трябва да изразходват най-малко 70% от нетния си годишен доход за период от четири години при предоставянето на безвъзмездна финансова помощ и директните благотворителни дейности, независимо от техния избор за данъчен режим. При асоциациите се изискват „декларация за обществени ползи“ след няколко години операции за общественото благо, което също е предпоставка за избор на данъчни облекчения. В резултат на това през 2005 г. има 279 343 регистрирани асоциации в Испания, но само 9 500 са получили „декларация за обществена полза“, която им предоставя статус на нестопанска цел⁵³.

РЕПУБЛИКА ИРЛАНДИЯ

В Ирландия има възможности за учредяване на много видове юридически лица с нестопанска цел, които могат да извършват различна дейност. Освен това, юридическите лица с нестопанска цел могат да бъдат както персонифицирани, така и неперсонифицирани. Възможните форми са следните:

---

⁵¹ Ley 30/1994, 24 de noviembre, de Fundaciones e Incentivos Fiscales a la Participación Privada en Actividades de Interés General

⁵² Rey и Puig 2013

⁵³ García Delgado, 2009

- кооперация – вид персонифицирана организация, учредена от няколко лица, в тяхна полза ;

- религиозна организация ;

- професионален съюз – целта му е да защитава интересите на работници или служители в конкретен икономически сектор ;

- местна асоциация – целта ѝ е да представлява и защитава интересите на жителите от определен район ;

- компания с ограничена отговорност ;

- фондация или благотворителна организация.

В Закона за благотворителните организации 2009 има примерно изброяване на цели, които могат да бъдат „благотворителни“, като предотвратяване или намаляване на бедността, повишаване качеството и поощряване на образованието, поощряване на религията и „всяка друга цел в полза на обществото“, както и увеличаване на доброволчеството в различни сфери от обществото; защита на околната среда; предотвратяване или намаляване страданието на животните и прочее.

Правната уредба, която регулира ЮЛНЦ основно се съдържа в следните нормативни актове:

- Конституцията на Ирландия, 1937 г. ;

- Закона за фондациите (Charities Act 2009) – контрол в тази сфера упражнява Органът, регулиращ фондациите;

- Консолидирания закон за данъците и таксите (The Taxes Consolidation Act);

- Консолидирания закон за ДДС (VAT Consolidation Act);

- Friendly Societies Act (1875; 1896 – изменен; 1953 – изменен; 1977 – изменен) – в тази сфера правомощията за регулация са на Министерството на индустрията и търговията;

- Закона за дружествата от 2014 ;
- Закона за ръководителите на организациите 1893;
- Закона за равенството от 2004.

В Ирландия има разделение, подобно на това в България - на ЮЛНЦ в частна и ЮЛНЦ в обществена полза. Задължение за публично отчитане на средствата си имат само ЮЛНЦ в обществена полза, като контролът за това се осъществява от властнически орган – Charities Regulatory Authority. Няма изискване за самите ръководители на организациите да декларират източниците си на финансиране. Задължение за публично отчитане имат и всички други персонифицирани организации с нестопанска цел, включително фондации, само че те подават отчетите си до Регистъра на дружествата (компаниите) - Companies Registration Office.

Според Закона за благотворителните организации, Charities Act от 2009 ръководителите на благотворителна организация трябва да изготвят и предадат на Органа - Charities Regulatory Authority, годишен отчет за финансовата година, който се отнася до дейността на организацията, не по-късно от 10 месеца след края на всяка финансова година. Министърът може да издава Наредби с цел конкретизиране и уточняване на изискванията за отчетите.

Наредбите могат да съдържат:

- различни разпоредби във връзка с различни класове информация и различни видове благотворителни организации;
- изисквания за по-специфична информация;

- изискват годишният отчет да бъде изготвен по начин, описан в наредбите.

Годишният отчет трябва да съдържа:

- копие от счетоводния баланс или от отчета за приходите и разходите за съответната финансова година;
- информация за това къде сметките на благотворителната организация са били одитирани; копие от отчета на одитора;
- информация за това къде сметките на благотворителната организация са били проверени от независим оценител, копие от отчета на независимия оценител
- годишен отчет, подаден до Charities Regulatory Authority, както и всеки документ, прикрепен към него;

Ако благотворителна организация наруши законовите разпоредби или бъде извършено престъпление, свързано с финансирането ѝ, всеки от ръководителите ѝ носи отговорност за нарушението или престъплението.

Годишният отчет на благотворителните организации описва тяхната дейност и финансови въпроси за предходните 12 месеца. Части от съдържанието на отчета се публикуват в публичния Регистър на благотворителните организации и способстват за информираност на дарителите, както и на всички трети лица за следното:

- какво организацията е направила през последните 12 месеца в изпълнение на благотворителните си цели ;
- на кого е помогнала организацията ;
- как организацията е набрала и разходвала средствата си ;
- къде ползата от дейността на организацията е почувствана най-силно

Освен, че подаването на годишния отчет е законово задължение за фондациите, то дава възможност на организациите да покажат добрата си работа и да демонстрират отдадеността на целите си, реализацията на принципите на прозрачност и отчетност.

Всяка благотворителна организация, която е регистрирана в Ирландия, следва да подава годишни отчети за дейността през финансовата година до Charities Regulatory Authority. Отговорност на ръководителите на организацията е да осигурят надлежно подаване на годишния отчет и срока за подаването му. Ако нарушават правилата за подаването на отчета Charities Regulatory Authority може да предприеме принудителни действия, за да бъде отчетът подаден. Подадените годишни отчети се публикуват в Регистъра на благотворителните организации, който е публичен (<https://www.charitiesregulator.ie/en/information-for-the-public/search-the-charities-register>).

Отчетът трябва да съдържа описание на дейността и всички отделни действия, извършени през отчетния период. Особено важно е, на практика организацията да е извършвала действия в изпълнение на благотворителната си цел. Трябва също да се посочи конкретната сфера от живота на обществото, за която са настъпили ползи и облаги през годината, броят на доброволците за годината и броят на хората от персонала на фондацията. Финансовият отчет трябва да съдържа в детайли информация за чистия доход и чистия разход, включително източниците на финансиране, както и какви суми организацията е похарчила за нуждите на персонала през годината, както и копия на счетоводните сметки, баланс - приходи и разходи.

В някои случаи , Charities Regulatory Authority може да изиска допълнителна информация и документи. Публична ще бъде само част от

информацията, съдържаща се в годишния отчет маркирана със синьо и бяло „П“ във формата за подаване.

АНАЛИЗ В ТАБЛИЧЕН ВИД НА ИЗТОЧНИЦИТЕ НА ФИНАНСИРАНЕ ЗА 2018-ТА, ИЗХОЖДАЩИ ОТ ПРАВИТЕЛСТВОТО:

Финансиране от правителството	от % на ЮЛНЦ	% на получените средства
Повече от 50%	29.6%	78.8%
10% до 50%	11.0%	21.1%
По-малко от 10%	2.2%	0.2%
Никакво	57.2%	0.0%

КИПЪР

В Кипър освен на ЮЛНЦ се обръща внимание и на доброволчеството като дейност, която е тясно свързана с дейността на организациите с нестопанска цел. За това през 2006 година влиза в сила Законът за доброволческия координационен съвет, който представлява цялостно законодателство относно доброволчеството. Този закон съдържа легални дефиниции за ключови понятия като доброволец, доброволческа организация, нестопанска дейност.

В Кипър действат и други закони, които регулират организациите с нестопанска цел като:

- Законът за търговските дружества от 1951г, който урежда основаването и регистрацията на организациите с нестопанска цел;

- Законът за дружествата и учрежденията от 1972 г., който е специален по отношение на регистрацията на дружества и учреждения (или сдружения и фондации);
- Законът за данъка върху капитала от 1980г., който не е приложим за дарения, направени по повод образователни, поучителни и други благотворителни цели;
- Законът за ДДС от 2000г., според който от ДДС са освободени организации с нестопанска цел, които извършват стопанска дейност по повод социални помощи, обществена сигурност, закрила на деца, младежи, възрастни хора, за образование, култура и т.н.;
- Законът за данък общ доход от 2002г., според който от данък общ доход могат да бъдат освобождавани доброволчески организации.

ЛИТВА

Видовете ЮЛНЦ в Литва са следните:

- асоциация (сдружение) ;
- фонд за благотворителност и подкрепа (благотворителен фонд);
- фондация ;
- публична институция – може да бъде в обществена или в частна полза.

Тези организации се регистрират в Търговския регистър, а асоциациите, публичните институции и благотворителните фондове имат задължение да представят годишните си финансови отчети, считано от финансовата година, която започва на или след 1 януари 2015 г.

Публичните институции, които извършват общественополезна дейност, предоставят годишни финансови отчети чрез информационната система за консолидиране на счетоводството и отчетността на публичния сектор към Министерството на финансите .

Асоциациите и публичните институции предоставят набор от годишни финансови отчети и доклад за дейността и, когато са одитирани, одитиран комплект от годишни финансови отчети, заедно с одиторски доклад и доклад за дейността.

Фондове за благотворителност и подкрепа предоставят в Регистъра набор от годишни финансови отчети и годишен доклад и, когато е одитиран, годишен набор от одитирани финансови отчети, заедно с одиторски доклад и годишен доклад. Фондът, който управлява **неприкосновен капитал**, трябва да предостави на регистъра данни за размера на неприкосновения капитал в последния ден на финансовата година.

Годишният финансов отчет се одобрява от Общото събрание на членовете, което трябва да се проведе в рамките на 4 месеца от края на финансовата година. Одобреният комплект от годишни финансови отчети се представя в срок до 30 тридесет дни от датата на одобрението му.

Публичните институции, които извършват общественополезна дейност, представят чрез Информационната система за консолидация на счетоводството и отчетността в публичния сектор на Министерството на финансите годишни финансови отчети в края на отчетната година, в сроковете, посочени в консолидационния календар за определена година, но не по-късно от 25 май. Списъкът на субектите от публичния сектор (Консолидационна схема) се публикува на интернет страницата на Министерството на финансите.

Финансовите отчети, се изготвят в съответствие със Закона за финансовото отчитане на дружествата, счетоводните стандарти или

международните счетоводни стандарти и другите специални закони, като в уебсайта на Службата за одит, счетоводство, оценка на собствеността и управление на несъстоятелността може да се открият бизнес счетоводни стандарти и методически препоръки за тяхното прилагане, както и международни счетоводни стандарти, одобрени от Европейската комисия на литовски език.

Финансовите отчети на юридическите лица с нестопанска цел се определят от правилата, утвърдени със Заповед на министъра на финансите на Република Литва, както следва:

- Правилник за счетоводното и финансовото отчитане на юридическите лица с нестопанска цел и за оценката на финансовите активи и услуги, получени от участниците за годишния финансов отчет за финансовата година, която започва не по-късно от 31 декември 2018 г.;
- Счетоводно отчитане на юридически лица с нестопанска цел по правила за изготвяне и представяне на финансови отчети, описание на доклада за дейността на юридическите лица с нестопанска цел или изготвяне на годишния отчет за финансовата година, която започва през 2019 г., 1 януари и по-късно.

Тези правила и описания се прилагат от асоциации, благотворителни и помощни фондове, публични институции (с изключение на публични институции, които извършват общественополезна дейност и, съответно, са класифицирани като субекти от публичния сектор, съгласно Закона за отчетността на публичния сектор и които прилагат стандарти за публично счетоводство и финансова отчетност).

Наборът от документи, които следва да се подадат като „годишен финансов отчет“ включва:

Заглавие на документа

Кратък баланс

Обяснителна бележка

Годишен доклад
(консолидиран годишен доклад)

Отчет за дейността

Доклад за плащанията към държавни органи
(Консолидиран отчет за плащанията към държавни

Забележки

- Това се отнася за микропредприятията
- PDF файл.
- Предоставя се, когато това се изисква от закона;
- PDF файл.
- Предоставя се от фондове за благотворителност и подкрепа (както и от европейски дружества на акционерни дружества, дружества с ограничена отговорност, реални партньорства и командитни дружества, всички от които са членове на публични или частни дружества с ограничена отговорност, ако се изисква по закон).
- PDF файл.
- Предоставя се от държавни предприятия, общински предприятия, публични институции и сдружения;
- PDF файл.
- Предоставя се от дружества в добивната промишленост или при дърводобива за първични гори, ако това се изисква от закона и засяга големи обществен

органи)

интереси;

- PDF файл.
- предоставена, ако одитът е извършен;
- PDF файл, подписан с електронен подпис на одитора, заверен с квалифицирано удостоверение, чиито данни включват личния атрибут на подписващия.
- общински предприятия;
- PDF файл, подписан с електронен подпис на одитора, заверен с квалифицирано удостоверение, чиито данни включват личния атрибут на подписващия.
- Предоставят се (баланс, отчет за приходите и разходите, паричен поток и отчет за собствения капитал), ако юридическото лице изготвя и одобрява набора от финансови отчети в електронен формат;
- PDF файл.

Доклад на одитора

Доклад за одита

Одобрени финансови отчети

По смисъла на правилата за Търговския Регистър на Литва събирането и представянето на подробни данни за регистрацията на юридическо лице се заплаща и може да се предостави като данни за

регистриран потребител, който е сключил договор за услуга или срещу заплащане на такса за получаване на съответните данни чрез системите за електронно банкиране.

Ако направите справка и съответното юридически лице е идентифицирано в червено, това означава, че то повече от 12 месеца не е представяло своите годишните финансови отчети.

Първият в историята на Литва закон, който регулира дейността на неправителствените организации влезе в сила на 1 април 2014 г. Законът дава повече възможности за сътрудничество между неправителствените организации и държавните институции, но прозрачното изпълнение на закона може да бъде застрашено от проект, който засяга правомощията на управителния съвет на НПО. Към момента този проект е оттеглен и неговата съдба е неясна.

ЛЮКСЕМБУРГ

В Люксембург ЮЛНЦ се определят като асоциации на гражданското общество, които се отличават с трансгранични действия, активно участие в демократичното изграждане на обществото и в борба срещу несправедливостта и в поддържането на идеята за солидарност. Не съществува контрол от страна на държавата върху придобитите ресурси на неправителствините организации.

МАЛТА

Доброволческите организации, известни също като неправителствени организации, НПО, исторически играят ключова роля в малтийското общество. Секторът на неправителствените организации на

островите Малта и Гозо се счита за динамичен и разнообразен, с организации и асоциации, произлизащи от политически и културни групи, спортни организации и клубове, както и от различни видове фондации. С нарастването на третия сектор през последните години доброволческите организации играят важна роля в демократичните процеси в Малта и допринасят за формирането на стабилно гражданско общество. Все повече хора работят в нестопанския сектор, който генерира повече доходи и инвестира повече средства, за подпомагане на по-голям брой хора от всякога. Фондации и организации с нестопанска цел съществуват в Малта отдавна, но едва чрез Акт XIII от 2007 г. те се регулират от Гражданския кодекс. НПО са регламентирани и в Закона за доброволните организации и Регулацията за данъка върху дохода на фондацииите.

Малтийският закон дефинира фондацииите в член 26 от Втория списък на Гражданския кодекс, който постановява, че това е:

„Организация, състояща се от съвкупност от имущество, учредена в писмена форма, включително чрез завещание, от основател или учредители, чрез които средствата са предназначени или -

а) за изпълнение на определена цел; или

б) в полза на посочено лице или клас лица и са поверени на администрацията на определено лице или лица. Имуществото, а именно активите и пасивите на фондацията, се държи отделно от това на неговия основател, администратори или бенефициери. "

Респективно законовите изисквания относно това кой може да учреди фондация са твърде общи. Законът предоставя на всяко физическо лице, малтийски гражданин или чужденец, или юридическо лице, правото да учреди неправителствена организация.

Фондацииите могат да бъдат „целеви“ или „частни“. Целевата фондация се създава изключително за благотворителна, филантропна или друга социална цел, или като организация с нестопанска цел, или за всяка

друга законна цел. Съответно, частната фондация е създадена за частна полза. Бенефициерите трябва да бъдат ясно посочени. Ако няма бенефициери, които могат да се идентифицират или установят, се приема, че фондацията е за личната полза на основателите и наследниците им.

Учредителят и всички други, посочени в учредителния акт, съгласно чл. 36 от Втория списък на Гражданския кодекс, могат да упражняват надзор върху управлението на фондацията. Като предпазна мярка фондацията може да създаде надзорен съвет, който се състои от един или повече членове или създава кабинет със сходни функции. Тези членове биват назначавани от учредителите, по силата на правилата от Устава на фондацията. Задълженията, които администраторите трябва да изпълняват по волята на учредителите на фондацията, се съдържат в член 35 от Втория списък на Гражданския кодекс.

При целевите фондации трябва да има най-малко 3 администратори или поне едно юридическо лице, което да изпълнява функциите на администрация. Всяко лице, което е номинирано за администратор в учредителния акт, но не е в състояние или не желае да изпълни съответната отговорност, трябва да уведоми за намеренията си в писмен вид до секретаря, учредителя или неговите наследници в рамките на 15 дни от възникването на основанието за това. Администраторите, трябва да изготвят обобщаващ доклад за периода на своето управление, когато се отказват от позицията си. Законът също така постановява, че ако в учредителния акт не е посочено друго, администраторите трябва да получават възнаграждение от дохода или капитала на фондацията. В член 35 от Втория списък на Гражданския кодекс се уточняват и обстоятелствата, при които администраторът не може повече да заема длъжността администратор.

Сдружението е споразумение между три или повече лица за създаване на организация с определени цели, които трябва да бъдат

постигнати чрез посвещаване на усилията и ресурсите на членовете и на други лица, които могат да се присъединят доброволно. Имуществото, а именно активи и пасиви, на асоциацията е различно от това на членовете, неговите администратори или бенефициери. Асоциациите не са задължени да се регистрират като юридически лица, но имат право да го направят. Те могат да се учредят за:

- насърчаване на частни интереси;
- насърчаване на търговия или професия;
- постигане на социална цел;
- извършване на законна дейност на нестопанска основа.

Бялата книга от юли 2005 г. декларира, че основната разлика между фондациите и сдруженията е обстоятелството, че докато фондациите са съвкупност от имущество под администрацията на определени лица, асоциациите са групи лица. И двете имат сходни цели и администратори, но имат различни структури. Отличителната черта следователно е демократичното начало в управлението на сдруженията, което не се прилага за фондациите, освен ако в техния устав изрично не е предвидено друго.

В Бялата книга от юли 2005 г. се определят и нестопанските субекти с цели, които не са непременно алтруистични или които не се нуждаят непременно от държавна подкрепа за осъществяване на дейността си. Това са професионални организации, създадени с цел защита или популяризиране на интересите на даден сектор в обществото, с изключение на съюзи или сдружения на работодатели, които се регулират от съществуващото законодателство в областта на промишлеността.

Други организации, които нямат благотворителна цел, също са сдруженията, създадени да лобират за конкретен дневен ред или тези, свързани с хобито и свободното време на членовете. Подобни организации се създават за отбелязване на паметта на личност или в полза на

животните. Примерите за тези организации са много в малтийското общество.

Най-популярната форма на организация с нестопанска цел е корпорация. За повечето цели законът третира корпорацията като личност, подобна на човешко същество. Корпорацията има собствено наименование и еквивалент на номер за социално осигуряване. Корпорацията може да сключва договори, да поема задължения, да наема и уволнява служителите си. Корпоративната форма има много предимства; дълговете на корпорацията не са лична отговорност на членовете ѝ, тя може да има постоянно съществуване, да съди и да се защитава пред съда, да притежава, използва и прехвърля собственост и да приема имена за извършване на дейност, може също така да притежава или контролира други корпорации. Корпорацията с нестопанска цел може дори да притежава една или повече бизнес корпорации.

Фондациите са задължени по закон да декларират, измежду други обстоятелства, учредителите и администраторите си, както и средствата, с които биват учредени. Учредителен акт, който не съдържа тази информация, е нищожен. Сдруженията с нестопанска цел не подлежат на задължителна регистрация, съответно нямат задължение да предоставят информация за средствата, с които биват учредени.

НИДЕРЛАНДИЯ

През декември 2018 г. в Нидерландия е изработен проектозакон, който има за цел да внесе по-голяма прозрачност относно източника на средствата в организациите в обществена полза. Предложението е озаглавено „Закон за прозрачността на гражданските организации“ (Act on Transparency of Civil Society Organizations) и въвежда допълнителни изисквания за отчетност на източника на доход.

Законопроектът има за своя главна цел борбата срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма. Разработен е в тясно сътрудничество с нидерландски експерти по право и организации в обществена полза, включително Human Security Collective, Donors and Foundations Network in Europe (DAFNE), European Foundation Centre (EFC) и Data Protection Support and Management (DPSM). В Проекта се предвижда всички граждански организации да предоставят годишни отчети за своите приходи, парични и в натура, които достигат или надвишават прага от 15000 евро годишно. Предвижда се съща така да се изискват и лични данни за източника на средствата, така наречените „donor overview” – името и местожителството на донора. Данните ще се публикуват публично, директно в уебсайта на организацията, а ако няма уебсайт – в Търговския регистър. Отчетите ще бъдат пряко и постоянно достъпни в продължение на седем години. В случай, че отчетите остават публични след този период, личните данни за донорите ще се заличават. Идеята на законопроекта е да се постигне на по-голяма прозрачност на паричните потоци към политически, социални и религиозни организации.

Неспазването на задълженията за даване на отчет ще бъде санкционирано по силата на Закона за икономическите престъпления. Предвиждат се налагане на глоби, полагане на общественополезен труд или лишаване от свобода.

Проектът предвижда и две алтернативни хипотези, при които организациите ще могат да се освобождават от описаните задължения:

- когато даването на отчет за името и местожителството на донора би застрашило сигурността на донора (Art.2, p.7, draft of Act on Transparency of Civil Society Organizations);
- при специални обстоятелства, съгласно критерии, които ще се определят допълнително след приемането на закона (Art.2, p.10, draft of Act on Transparency of Civil Society Organizations).

Законопроектът предлага и промени в Гражданския кодекс в частта за фондациите, които към момента не са задължени да изготвят финансови отчети (Art. 3, draft of Act on Transparency of Civil Society Organizations). Фондациите ще трябва да публикуват своите счетоводни баланси и отчети за приходите и разходите в Търговския регистър. Тези документи ще бъдат публично достъпни в продължение на седем години. Прокурорът и заинтересованите страни ще могат да изискат изпълнението на тези задължения. Предвидена ще бъде и възможност за частично или изцяло освобождаване на фондациите от тези задължения при условия, които ще се определят в подзаконов нормативен акт.

Съществуват и някои съображения против приемането на законопроекта. Поради широкия му обхват и многото донори, които засяга, включително и частни лица, има вероятност законопроектът да доведе до намаляване на индивидуалните дарения, защото ще се засегне неприкосновеността на личния живот на донорите и защитата на личните им данни. Към момента има и малко информация по въпроса как точно предложенията биха засилили борбата срещу тежки престъпления като изпиране на пари и финансиране на тероризъм. Освен това, проектозаконът предвижда, че някои организации ще могат да се освободят от задължението за отчет, но не е изяснено какви ще бъдат критериите за това. Не е особено ясно и как ще се определи дали с обявяване на данните за източника на средства би се застрашила сигурността на донора.

На 19 февруари 2019 г. Европейският център за нестопанско право (ECNL) издаде доклад с коментари относно законопроекта. От обяснителния меморандум става ясно, че при съставянето на законопроекта са взети предвид международните и европейските стандарти, и е обърнато специално внимание на Европейската конвенция за правата на човека (ЕКПЧ). Според Европейски център за нестопанско

право, законът ще засегне донорите във и извън Холандия и ще има голямо въздействие върху европейската филантропия и гражданското общество. Би се създал прецедент, който други държави-членки могат да последват.

Консултацията по законопроекта приключи края на м.февруари 2019г. Правителството все още не е направило никакви съобщения относно датата, на която се очаква законът да влезе в сила. Законопроектът предвижда средствата, постъпили в организациите преди влизането в сила на закона, да не попадат в обхвата му. Задължението за отчетност на фондациите ще се прилагат към баланса и отчета за доходите за финансовите години, започващи на или след първия ден от шестия месец преди датата, на която законът влиза в сила.

ПОЛША

Общозадължителното право в Полша включва: Конституцията от 1997 г. (върховният закон в Полша); законите (приети от Сейма) наредбите (изпълнителни актове, приети от упълномощени със закон органи (т.е. от президента, премиера, Министерския съвет, министрите и Националния съвет за радио и телевизионно излъчване)); законите на местните правителства (актове, приети от местни органи на управление, по силата и в рамките на съответните закони. Тези актове имат задължителна сила само на територията, върху която местното правителство има юрисдикция).

Актове с вътрешноправен характер са резолюциите на Министерския съвет, указите на президента, наредбите на министър-председателя. Те имат обвързваща сила само по отношение на организационните единици, подчинени на автора на акта.

В полското право въпросът за правото, приложимо към правоспособността на физическите и юридически лица се урежда в членове 9 - 11 от Закона за международното частно право.

Общото правило се въвежда от член 9, параграфи 1 и 2 от Закона за международното частно право. В съответствие с тази разпоредба, правоспособността на едно физическо лице и неговата способност да сключва правни сделки е предмет на неговото национално право, докато правоспособността на едно юридическо лице е предмет на правото на страната, в която се намира неговото седалище. Под седалище на юридическо лице правната доктрина приема действителното седалище на основните управляващи органи (управителния съвет).

Ако юридическо или физическо лице осъществи правна сделка във връзка с предприятие, правоспособността на това физическо или юридическо лице се урежда от закона на страната, в която се намира седалището на предприятието (член 9, параграф 3 от Закона). Общите положения на юридическите лица с полски произход са уредени в чл. 58-59 от Конституцията на Полша.

Правото на сдружаване е основно конституционно право в Полша. Асоциации, чиито цели или дейности противоречат на Конституцията, се забраняват. Съдилищата решават дали да разрешат едно сдружение да се регистрира, или да се забрани сдружаването за определени дейности.

Държавата осигурява свободата на сдружаване в профсъюзите, социално-професионалните организации на земеделските производители и в организациите на работодателите.

Синдикатите, работодателите и техните организации имат право да се договарят, особено с цел разрешаване на колективни спорове, да сключват колективни трудови договори. Обхватът на свободата на сдружаване в професионалните съюзи и в организациите на работодателите може да бъде предмет само на такива законови ограничения, които са допустими в

съответствие с международните споразумения, по които Република Полша е страна.

Проблемите, общи за всички юридически лица, се уреждат от Гражданския кодекс, който установява и едно от тези лица със специален статус - Държавната хазна.

Националният съдебен регистър е вид публичен регистър, воден от избрани районни съдилища и от Министерство на правосъдието. За разлика от предишния търговски регистър, чието ниво на достъпност е ограничено по технически причини, Националният съдебен регистър дава възможност за получаване на информация за всеки предприемач, подлежащ на задължение за вписване в Националният съдебен регистър под формата на копие, извлечение или съответно удостоверение.

Регистърът се състои от регистър на предприемачите, регистър на сдруженията, други социални и професионални организации, фондации и независими обществени здравни институции, регистър на неплатежоспособните длъжници.

Националният съдебен регистър има две основни функции: информация и легализация. Информационната функция се състои в това, че Националният съдебен регистър е национална база данни на субектите, участващи в икономическия оборот. Функцията за легализация се състои в това, че само вписването в регистъра позволява по-нататъшни правни действия. За да се гарантира истинността на данните, съдържащи се в регистъра, както и тяхната пълнота, Законът за националния съдебен регистър съдържа презумпция за достоверност на вписванията в регистъра.

Законът за сдруженията (асоциациите) урежда положението им като вид ЮЛ. Разпоредбата на чл. 33 от закона дава сведения за образуването на капитала на сдруженията. Към капитала се включват членски вноски,

дарения, наследство, субсидии и завещание, но за деклариране източниците на финансиране не се споменава.

РУМЪНИЯ

Правната уредба на неправителствените организации в Румъния е доста конкретна. Така Закон 246/2005 опростява процеса на сертифициране на статуса на организациите, които предлагат обществени, или както е казано в закона, комуналните услуги и в него ясно е записано какви права и задължения предоставя държавната комунална служба на едно НПО:

- правото на получаване на безплатни обществени блага;
- правото да оповестява публичното си състояние във всички документи;
- задължението да не допуска нивото на активност и изпълнение да падне под определеното в неговото заявление за статут на комунални услуги;
- задължението да докладва редовно на компетентния административен орган за своите дейности, финанси и всякакви изменения на учредителния акт или статут (тези доклади са достъпни за обществеността); и
- задължението за публикуване на извлечения от отчетите за дейността и годишните си счетоводни баланси в Официален вестник на Румъния, част IV, както и в националния регистър на юридическите лица без наследствена цел.

Както е описано в точка 4, НПО следва задължително да докладват за своите финанси, съгласно Наредба № 26, извенена и допълнена 30-ти януари 2000 г. Според чл. 41 от Наредбата при приемане на статус на НПО, то има задължение да съобщава на компетентния административен

орган за промени в учредителния акт и устава и да се отчете за дейността и да подава годишни финансови отчети. Административният орган е задължен да гарантира, че консултациите с тези документи са достъпни за всяко заинтересовано лице.

НПО е длъжно да публикува извадки след отчетите за дейността и годишния отчет финансови отчети в Официален вестник на Румъния, част IV, както и в Национален регистър на юридическите лица с нестопанска цел, в срок до 3 месеца края на календарната година. Моделът на извлечение от финансовите отчети следва да бъде одобрен със заповед на министъра на публичните финанси.

През 2017 г. Румънският сенат обсъжда законопроект, който принуждава НПО да разкрият всички донори, но законопроектът не е приет все още.

Законопроектът е мотивиран от необходимостта от увеличаване на прозрачността на НПО и води до няколко промени в начина, по който нестопанските организации публикуват финансовите си данни, условията, необходими за предоставянето на статус за комунални услуги, и начина, по който могат получават публично финансиране.

Според законопроекта, НПО-тата са задължени да публикуват своите отчети за доходите си на всеки шест месеца. Изявленията трябва да очертаят дейността, свързана с всеки източника на приходи, в допълнение към стойността. НПО-тата, които не успеят да декларират доходите си, следва да преустановят дейността си за 30 дни. Ако в рамките на тези срокове те не публикуват отчета си, незабавно прекратяват дейността си, съгласно законопроекта.

В същото време, НПО-то ще получи статус на организация, която предлага обществена услуга, ако не предприема никакви политически дейности, като набирането на средства и подкрепата или опозиционните кампании за всяка политическа партия или кандидат. Общественото

състояние на НПО се признава за период от пет години, а след това отново се разглежда и евентуално се подновява. Неизпълнението на всички условия за статуса може да доведе до отнемане на статуса от правителството или от Министерството на правосъдието.

Освен това законопроекът въвежда алгоритъм за предоставяне на публични средства на НПО в зависимост от тяхната област на дейност: 40% за социални услуги; благотворителни организации и хуманитарна помощ; здраве; спорт; 30% за образование; 10% за науките; изследвания; иновация, опазване на околната среда и животните, защита на потребителите, ценностите на националните и наднационалните малцинства, дипломатия и международни отношения, оръжие и отбрана.

В редица случаи членовете на управляващата партия PSD обвиняват местните НПО-та, финансирани от унгарско-американския инвеститор Джордж Сорос и самият Сорос, за неправомерно въздействие върху политическия и социалния живот в страната. Авторът на законопроекта "Плесояну" преди това е коментирал във фейсбук пост, че НПО-тата, финансирани от Сорос, са "отрова" за страната. НПО-тата, финансирани от Сорос, бяха обявени за причина за масивните улични протести през февруари 2019 г. срещу отменената спешна наредба OUG 13. През юли 2019 г. бившият премиер Дачиан Чолош заяви, че ще съди друг депутат от PSD, който твърди, че Джордж Сорос е финансирал него и някои от неговите сътрудници, за да могат да влязат в правителството на страната, съобщи Stirileprotv.ro. Също през юли лидерът на СДП Ливиу Драгня отхвърли твърденията за антикорупционно разследване срещу него, като се започне от Джордж Сорос, "този злонамерен характер".

В Румъния се обсъжда също въпросът за политическата обвързаност на НПО-тата. „Организации с нестопанска цел могат да участват в политически дейности, доколкото тези дейности не са изрично обхванати от Закона за политическите партии. НПО - тата могат да дават средства на

политическите партии или да подкрепят изборителната кампания, съгласно Закон 334/2006. На чуждестранните организации не се разрешава да финансират политически партии, което не решава въпросът за финансирането през национална организация, чиито средства са от външен източник.

СЛОВАКИЯ

Правната база данни на Словакия е достъпна посредством сайтът: <https://www.slov-lex.sk>, в който се съдържат и относими текстове на специални закони и на различни подзаконови актове, и актове на ЕС.

Законът за организации с нестопанска цел, които предоставят услуги от общ интерес урежда създаването, прекратяването, статуса на органите на организации с нестопанска цел.

Услугите от общ интерес са услуги по предоставяне на здравни грижи, предоставяне на социално подпомагане и хуманитарна помощ, създаване, развитие, защита, обновяване и представяне на духовни и културни ценности, защита на правата на човека и основните свободи, образование, възпитание и развитие на физическата култура, опазване на околната среда и опазване на общественото здраве, насърчаване на регионалното развитие и заетостта.

Името на организация с нестопанска цел означава името, с което нестопанска организация е вписана в регистъра на неправителствените организации с нестопанска цел.

Организацията с нестопанска цел се основава на учредителен акт, подписан от всички учредители. Автентичността на подписите на всички основатели трябва да бъде официално сертифицирана.

Организацията с нестопанска цел се учредява на датата, на която решението за регистрация на организацията е станало окончателно. Писменото предложение за регистрация на организация с нестопанска цел трябва да бъде подадено от учредителя или от лице, упълномощено за това в рамките на 60 дни от учредяването на организацията с нестопанска цел. Автентичността на подписа на заявителя трябва да бъде официално сертифицирана.

Удостоверението на учредителите трябва да включва данни за организациите с нестопанска цел, в които те са били или са учредители или членове на органите на организацията с нестопанска цел, като всички учредители трябва да го подпишат.

Службата по вписванията издава решение за регистрация и го регистрира, ако учредителният акт и уставът са в съответствие със закона. Промяната или прекратяването на регистрираните факти също се вписва в регистъра без ненужно забавяне.

Бюджетът на организацията с нестопанска цел съдържа всички бюджетни приходи и разходи, като се съставя и одобрява за съответната календарна година.

Организация с нестопанска цел не може да бъде задължена да предоставя благотворителни услуги или дарения от физически или юридически лица.

Активите с нестопанска цел могат да се използват само в съответствие с условията, установени в учредителния акт или в Устава на организацията или за възстановяване на разходите на организация с нестопанска цел. Размерът на разходите на организация с нестопанска цел се определя ежегодно от Съвета на директорите в степента, необходима за осигуряване на дейността на организацията с нестопанска цел.

Ако физическо или юридическо лице е предоставило на организация с нестопанска цел дарение за определена цел, организацията с нестопанска

цел има право да я използва за различни цели само с предварителното съгласие на лицето, което е предоставило дарението.

Организацията с нестопанска цел може да получи дарения от физически и юридически лица, както и субсидии от държавния бюджет, бюджета на държавния фонд и общинския бюджет. **В закона обаче не е посочено задължение за деклариране източниците на финансиране на ЮЛНЦ.**

Законът за фондациите урежда статуса и правните условия на фондациите. Фондацията е юридическо лице, което е вписано в Регистъра на неправителствените организации с нестопанска цел и служи за подпомагане на общественополезна цел.

При създаването си фондацията се състои от имуществени депозити на отделни учредители. Стойността на депозита на всеки учредител е най-малко 663 евро. Основната стойност на фонда трябва да бъде най-малко 6638 EUR, като основната стойност е единствено паричните средства и недвижимите имоти, дарени за осъществяването на общественополезната цел.

Фондацията може да бъде учредена от физическо или юридическо лице. Тя се основава с учредителна харта, подписана от всички учредители. Автентичността на подписите на всички основатели трябва да бъде официално сертифицирана. Фондацията уведомява Статистическата служба на Словашката република за учредяването, името и седалището си в срок от десет дни от датата на регистрация на фондацията в регистъра.

Фондацията придобива собствеността върху имота чрез внасяне на правото на собственост в имотния регистър въз основа на писмена декларация на учредителя, чиято автентичност на подписа трябва да бъде официално заверена.

Активите на фондацията могат да бъдат използвани само в съответствие с целите и сроковете за обществена полза, определени в

устава на фондацията и за разходите на администрацията на фондацията. Размерът на разходите за администрацията на фондацията се определя всяка година от управителния съвет в степента, необходима за гарантиране дейността на фондацията.

Фондацията е длъжна да предостави финансови средства, които са част от дарение, по сметка в банка или клон на чуждестранна банка, която има лиценз за банкова дейност в Словашката република.

Фондацията може да получава дарение, но ако стойността на дарението надвишава 331 евро, фондацията е длъжна да уведоми донора за използването на средствата.

Законът за регистъра на юридическите лица, предприемачите и публичните органи урежда поддържането на регистър на юридическите лица, предприемачите и публичните органи, включва списък на данните, съхранявани в регистъра, както и условията и процедурата за въвеждане, изменение и заличаване на такива данни, ролята на публичните органи при регистрацията, изменението и заличаването на данни в регистъра по смисъла на чл. 1 ЗРЮЛППО.

Съгласно чл. 3 ЗРЮЛППО, в регистъра относно самите юридически лица се съдържат данни за тях като наименование на ЮЛ, адреса на седалището и адреса на предприятието, ако е различен от адреса на управление, идентификационен номер, идентификационни данни на членовете, учредителите, размера на капитала, задачите, целите или предмета на дейност. **В закона обаче няма разпореждане относно деклариране източниците на финансиране на ЮЛ.**

Законът за колективните инвестиции постановява, че колективните инвестиции могат да се извършват само чрез създаване на местни дружества за колективно инвестиране или чрез събиране на средства чрез предлагане на ценни книжа или дялови участия в чуждестранни дружества за колективно инвестиране. Законът обаче не се

прилага за дейности, извършвани от Националната банка на Словакия, Европейската централна банка, централната банка на друга държава, Европейската инвестиционна банка, Европейския инвестиционен фонд, Световната банка, Международния валутен фонд.

СЛОВЕНИЯ

Неправителствените организации в Словения биват три вида: сдружения, фондации и институции (частни и публични институции).

Сдруженията са организации с нестопанска цел, които имат членска маса и преследват общ за членовете им интерес, съгласно art. 1 of Associations Act. Сдруженията са уредени от Закона за сдруженията, с изключение на политическите партии и движения, църквите и религиозните организации, които се регулират от отделни закони. Сдруженията не могат да се създават с цел генериране на печалба, но могат да извършват стопанска дейност ако тя е свързана с техните цели, до степенята, необходима за постигане на тези цели. Сдруженията са най-многобройните организации с нестопанска цел в страната.

Институциите са организации без членство, които могат да извършват дейности в областта на образованието, науката, културата, спорта, здравеопазването, социалните грижи, грижите за деца с увреждания, социалното осигуряване или други дейности с нестопанска цел. Институциите се разделят на две категории: частни институции и публични институции.

Фондациите са организации за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ за общественополezni и благотворителни цели в областта на науката, културата, спорта, образованието, здравеопазването,

грижата за деца и инвалиди, социалното подпомагане, опазването на околната среда, опазването на природното и културното наследство или религията, съгласно art. 2 от Foundations Act. Фондациите могат да се създават от чуждестранни или местни юридически или физически лица. Фондацията може да се занимава с всички дейности, необходими за постигане на нейните цели, включително стопанска дейност. Доходите на фондацията трябва да се изразходват за реализиране на целите на фондацията. **Не съществуват специални счетоводни правила за фондациите.**

На 23 март 2018 г. словенският парламент прие Закон за неправителствените организации (Zakon o nevladnih organizacijah - ZNOrg), който дава еднозначно определение на неправителствените организации и събира и систематизира досешната уредба, разпръсната в повече от двадесет закона, в един акт, с кодифициращ характер. Законът за неправителствените организации:

- дава определение на понятието „НПО“;
- дава възможността всички видове НПО да се ползват от статута на „обществена полза“ при равни условия;
- описва ролята и задълженията на различните публични участници, отговорни за осигуряване на благоприятна среда за НПО;
- дава основните насоки за укрепване и развитие на гражданския сектор и
- създава специален фонд за развитие на НПО.

Фондът за неправителствените организации стана част от законодателството след успешното лобиране от страна на „Асоциация на приятелите на младежта“, CNVOS (Институт за информация, сътрудничество и развитие на неправителствени организации) и Движението за словенската филантропия, подкрепени от 200

благотворителни организации. Фондът предвижда неразпределените средства от постъпващите данъци за дарение да се използват за развитие на сектора. Фондът се управлява от Министерство на държавната администрация, което ще разпределя приблизително 4-5 милиона евро годишно между словенските НПО.

Министерството, отговарящо за дейността на съответната неправителствена организация, следи за развитието и функционирането ѝ като това включва:

- събиране и обработка на данни за финансирането на неправителствената организация
- подготовка на доклади за развитието на неправителствената организация
- подготвяне, прилагане и оценяване на политики и разпоредби, които засягат развитието и функционирането на неправителствената организация
- финансиране чрез обществени поръчки на проекти и програми за насърчаване развитието на НПО както и създаване на благоприятна среда за развитието им, съгласно art. 23 от ZNOrg.

За финансиране на проекти и програми за насърчаване развитието на НПО, съгласно Art. 23 от ZNOrg се създава специален бюджетен фонд: Art.28 от ZNOrg. Източници на финансиране на фонда са:

- средства от данъка върху доходите на физическите лица, които данъкоплатците не са предназначили за финансиране на обществено-ползени цели, политически партии, профсъюзите дори и да имат тази възможност;
- други активи, ако това е предвидено в закона, в международен договор или е решено от дарителя.

Фондът за развитие на неправителствените организации се създава за неопределен срок и се управлява от министерство, което отговаря за дейността на неправителствените организации, които разполага със

средства от този фонд. Поне веднъж годишно Министерството избира чрез публичен търг между кого да се разпределят средствата от фонда.

Областите с местно самоуправление планират, финансират и прилагат политиките за развитие на НПО, съгласно art. 25 от ZNOrg. Областите с местно самоуправление могат да си сътрудничат помежду си в планирането, финансирането и прилагане политиките за развитие за НПО. Когато областите с местно самоуправление разпределят средства от своя местния бюджет, те могат да отчитат като критерий статута на неправителствената организация в съответната област.

При публичните търгове за получаване на средства от държавния бюджет, предназначени за неправителствени организации, се взема предвид статутът на неправителствена организация в обществен интерес в областта, за която е предназначен публичният търг, съгласно art.16 ZNOrg. Контролът върху разпределянето на средствата се упражнява от министерството, отговарящо за дейността на неправителствените организации, съгласно art. 29 ZNOrg.

УНГАРИЯ

Като правова държава Унгария признава две форми на неправителствени, нестопански организации (НПО), които традиционно са признати от гражданското право: асоциация и фондация. Унгария признава и други организационни форми, включително нестопански компании, граждански групи и обществени камари.

Компанията с нестопанска цел е версията с нестопанска цел на организационната форма търговско дружество. Гражданската група е юридическа форма която няма правосубектност. Обществените камари са рядкост, тъй като се формират чрез Акт на Парламента. Също така,

унгарското законодателство дава възможност на асоциации, фондации и нестопански компании, които да се квалифицират със статус „организации с обществена полза“, който е регламентиран в глава VII от Акт CLXXV / 2011.

Унгарското законодателство днес изисква наличието на допълнителен статус за унгарските асоциации и фондации, които получават финансиране от чужди източници над определена сума. Според Акт LXXVI / 2017 организации, които получават повече от 7,2 млн. HUF или съответната равностойност в Евро, в една данъчна година от чуждестранни източници (физически лица, фондации, правителства или агенции) трябва да уведомят съда, за да бъдат регистрирани като **„организация, подпомагана от чужбина“**. Налице са специални изисквания за уведомяване и докладване за организации с този статус.

Доходът на асоциация или фондация от непредприемачески дейности, включително общественополezni или други дейности, свързани с мисия, е освободен от корпоративен данък. Има и освободен от данъци праг на доходите, произтичащи от предприемаческа дейност. Такова разграничение не се прилага за нестопански компании, в общия случай икономическите им дейности са облагаеми. Приходите на такава компания обаче не се облагат с данък, ако са генерирани от общественополezni дейности, извършвани по договор с орган на местната власт или друга институция, когато тези дейности имат отделен ред в годишния държавен бюджет.

Основните юридически организационни форми на нестопански организации са:

- 1) Асоциация - юридическо лице, създадено за продължаваща реализация на общата, постоянна цел на членовете, както е посочена в устава, с регистрирано членство (Акт V / 2013, Раздел 3:63). Най-малко десет

физически лица, юридически лица и/или организации, които нямат юридическа правосубектност, са нужни, за да сформират асоциация (Акт V / 2013, Раздел 3:64). Сдружението не може да бъде сформирано за икономически цели, въпреки че може да извършва икономическа дейност, която е пряко свързана с реализацията на целта на организацията (Акт V / 2013, Раздел 3:63). В допълнение, асоциация не може да се образува за престъпни, военни или противозаконни цели; нито може да се образува, за да се нарушават правата и свободите на другите или да предприемат обществена задача, запазена за държавни органи (Акт CLXXV / 2011, раздел 3). Специалните форми на асоциациите са: съюзи, политически партии и синдикати. Съюзи могат да бъдат създадени и управлявани от двама членове. Членовете могат да бъдат фондации, асоциации, граждански сдружения, други юридически лица или организации без юридическа правосубектност; физически лица не могат да бъдат членове (Акт CLXXV / 2011, раздел 4).

- 2) Фондация - фондацията е юридическо лице, учредено от учредител или учредители за продължаваща реализация на дългосрочна цел, определена в учредителния устав (Акт V / 2013, раздел 3: 378). Основателят трябва да осигури достатъчно активи, за постигане на поставените за фондацията цели. Когато е подадена заявката за регистрация на фондацията, основателите трябва да са осигурили поне сумата, необходима за започване на дейността на фондацията; оставащият размер на активите трябва да бъде предоставен в рамките на една година от

регистрацията (Акт V / 2013, Раздел 3: 382). Фондацията трябва да избере управителен съвет или да реши да назначи лице, което да управлява организацията. Учредителят и неговите близки роднини не могат да съставляват мнозинство в управителния съвет (Акт V / 2013, раздел 3: 397). Съществуват и публични фондации, но след законодателни промени от 2006, такива не могат да бъдат формирани.

- 3) Компания с нестопанска цел – всяка една форма на търговско дружество може да се сформира и като нестопанска компания, стига това да бъде обозначено в наименованието ѝ и в устава ѝ да е установено, че печалба не може да бъде разпределяна между членовете.
- 4) Гражданско сдружение (група) - неинкорпорирана организационна форма, която не е правен субект. Физическите лица могат да създадат гражданска група за постигане на споделена, неикономическа цел и да хармонизират дейностите, насочени към общността. Няма задължение да бъде регистрирана при държавен орган; тя се учредява само с приемане на устав. За граждански групи също така не е необходимо да има финансови вноски, за да бъдат учредени. Те не могат да осъществяват предприемачески дейности (Акт CLXXV / 2011, Раздел 5 / А).
- 5) Обществена камара - самоуправляваща се организация с регистрирано членство, което се установява с акт на Парламента. Обществената камара изпълнява обществена задача, свързана с нейните членове, или дейността, извършвана от нейните членове (Акт

LXV/2006, Раздел 8 / А). Законодателството може да делегира определени публични задачи на обществени камари (като удостоверяване на професионалните квалификации) и може да забрани на нечленове участие в тези дейности (Акт LXV / 2006, Раздел 8 / А). Когато не е посочено друго, законоустановените правила за асоциациите се прилагат към обществените камари (Акт LXV / 2006, Раздел 8 / А).

Фондации и нестопански компании могат да бъдат сформирани така, че учредителите да запазят собственически интерес към организациите. Това важи дори за организации с дейност в обществена полза, защото Акт CLXX / 2011 не изключва такива интереси. Основателите и на фондации, и на нестопански компании имат право да придобият отново внесените от тях активи при разпускане на съответната организация, стига уставът да съдържа такава разпоредба. Учредителите не запазват собственически интереси в асоциации. В случай на прекратяване на публична фондация, основателят трябва да използва останалите активи за подобна цел и да информира обществеността за пренасочването им. Активите могат да бъдат определени за бюджетна институция, общественополезна нестопанска компания или друга организация, която извършва обществена задача по реда на Акт LXV / 2006, Раздел 1.

Общото събрание на асоциацията трябва да има 3/4 кворум за вземане на решения относно разпускане или разделяне на организацията, съгласно Акт V/ 2013, Раздел 3:76. Активите, оставащи след разпускането, могат да бъдат предоставени на общественополезна организация, която осъществява същата или сходна цел като сдружението. Ако уставът не включва каквато и да е разпоредба относно останалите активи или не бъдат приети от посочената организация, съдилищата ще предоставят активите

на Националния фонд за сътрудничество с цел подкрепа на НПО, съгласно Акт V/2013, раздел 3:85. Подробности за това как активите се ползват биват публикувани на уебсайта на Гражданския информационен портал. Освен това останали активи в натура биват докладвани на Националния фонд за сътрудничество и се разпродават чрез открита тръжна процедура. В случай, че тръжната процедура остане неуспешна повече от шест месеца, активите в натура стават собственост на държавата. В случай, че Националният фонд за сътрудничество ги декларира като неподходящи за търг, съдът ги предоставя на държавата. Според закона относно културните ценности, всякакви художествени произведения или колекции се предоставят на държавата. Използването на земи, попадащи в обхвата на Закона за Националния поземлен фонд също е регламентирано със закон - Акт CLXXV / 2011, Раздел 10/A. Правилата при разпускане на асоциация се прилагат и при разпускане на обществената камара.

НПО в Унгария по принцип имат право да извършват всички дейности, които не са забранени със закон и които съответстват на Конституцията на Унгария. Това включва и политически активизъм. Но нов закон, приет през юни 2018 г. - Акт VI / 2018, който изменя някои закони, свързани с мерки за борба с незаконната имиграция, въвежда известни ограничения във възможността НПО да извършват дейности, свързани с убежището и имиграцията, включително финансирането им.

НПО в Унгария по принцип имат право да осъществяват всякакви икономически дейности, които не застрашават дейността, свързана с мисията на организацията. Съответно НПО могат да извършват всякакъв вид дейност, генерираща доходи, включително инвестиции, търговия и всички други форми на предприемачество, за подпомагане на финансирането на операциите им.

НПО се счита за организация, създадена предимно за предприемаческа дейност, ако доходът от такава дейност възлиза на 60%

или повече от общия доход, по смисъла на Акт CLXXV / 2011, раздел 2. Асоциациите и фондациите не трябва обаче да се създават предимно за предприемаческа дейност, съгласно Акт CLXXV/2011, Раздел 17. Гражданският кодекс включва по-строги разпоредби за икономическите дейности. Асоциации и фондации не могат да се формират за икономически цели и имат право само да извършват икономическа дейност, която е пряко свързана с осъществяването на целите на организацията. Освен това, нито една от юридическите форми с нестопанска цел няма право да разпределя дивиденди между каквито и да е лица. Всички печалби трябва да се използват за изпълнение на целите на организацията.

Като общо правило не съществуват ограничения върху контрола на организации с нестопанска цел от други организации или лица. Възможно е унгарската НПО да бъде контролирана от търговско дружество или благотворителна организация.

Текущото законодателство на Унгария се стреми да осигури прозрачност в дейността на нестопанските организации чрез някои стриктни правила за деклариране на определени обстоятелства, свързани с ръководството и финансирането, които са предмет на специални разпоредби.

ФИНЛАНДИЯ

Във Финландия според § 22 от Закона за Данъка общ доход (Income Tax Law 1535/1999) на Финландия се отнася за данъчните облекчения на ЮЛНЦ. В тази разпоредба е дадена дефиниция на организация с нестопанска цел в предложение в първо, според която:

- организацията работи единствено и директно в обществена полза в материален, интелектуален, морален и социален смисъл;

- дейността ѝ не е концентрирана само върху точно определени групи хора, а върху цялото общество;
- дейността ѝ не е насочена към реализиране на печалба или възнаграждения за хората, които са част от нея;
- организацията е длъжна да се извършва общественополезна дейност, т.е. дейността не трябва да бъде частна;
- ЮЛНЦ са фондациите и сдруженията.

ЮЛНЦ е субект на данъчно облагане на доходи, придобити от стопанската ѝ дейност.

Доходи от активи с цел да се финансира организацията според §23.3 от ЗДОД не са облагаеми, като напр. доходи лотарии, продажба на стари вещи, спортни състезания, танци и други забавления, колекции на различни артикули; доходи от продажба на продукти с благотворителна цел, занаятчийски продукти, продукти с учебна цел; доходи от организирани бинго игри и др.

Съществува спор дали доходът по § 23.3 е облагаем доход от стопанска дейност или необлагаем частен доход. Въпреки че доходът от такава дейност се смята за облагаем, според законодателството по отношение на данъчното облекчение на ЮЛНЦ, такъв доход може да бъде разгледан като частично или изцяло облагаем. (Law and Regulation of Tax Relief for Certain Non-profit Organisations 680/1976 and 1230/1994; Закон за данъчното облекчение на определени организации с нестопанска цел 680/1976 и Наредба за данъчното облекчение на определени организации с нестопанска цел 1230/1994) Според § 2 от посочения закон такава облекчение може да съществува, ако е счетено за оправдано за дейността на организацията, отнасяща се до интересите на обществото.

Данъчното облекчение не включва ДДС и данък върху недвижими имоти.

Частният доход е необлагаем според §23,1 от ЗДОД. Частният доход включва абонаменти на членове, дялове от печалбате, доходи от наеми, приходи от продажби и др.

Доходите върху недвижимите имоти са облагаеми съгласно §124,3 ЗДОД.

ЮЛНЦ имат и трудови задължения според разпоредбите на Закона за подоходния данък Withholding Tax Law (1118/1996) и Наредбата за подоходния данък Withholding Tax Regulation(1124/1996).

Даренията, придобити от организациите с нестопанска цел се считат за частен доход и, следователно, са необлагаеми.

Във финландското законодателства няма специални условия, относно годишния доход, получен през определен период от време, използван за целите на ЮЛНЦ.

Доходите на ЮЛНЦ от допълнителната стопанска дейност са предмет на облагана с ДДС според §1.1, предл. 1 във вр. §4 ЗДДС (Value added taxation law – VAT)

Разпоредбите относно ЮЛНЦ в Закона за ДДС са различни от разпоредбите на Шеста директива на ДДС (Sixth Directive of value added taxation). Според Директивата организациите са освободени от ДДС, дадена е обща разпоредба, докато Закона за ДДС конкретизира доходите, облагаеми с ДДС, а именно доходите от допълнителната стопанска дейност на организациите.

ЮЛНЦ не са субект на облагане на наследство и дарения. Те могат да получават дарения и завещания без да плащат данъци. След приключване на дейността си те могат да даряват техните останалите активи на други ЮЛНЦ. ЮЛНЦ заплащат трансферни данъци и акцизи.

ФРАНЦИЯ

Френското законодателство признава две основни правни форми неправителствени организации: фондации и сдружения. Фондациите съществуват в три основни форми: (1) фондации в обществен интерес, (2) защитени фондации и (3) корпоративни фондации. Всички фондации обслужват общественополезна цел.

Сдруженията, от своя страна, могат да бъдат в частен или обществен интерес. Легалната дефиниция на сдружение е дадена в член 1 на „Loi du 1er juillet 1901 relative au contrat d'association“ (Закон за сдруженията). Сдружение е обединение на две или повече лица, които чрез своите знания и действия преследват цел, различна от споделянето на печалба. Сдруженията имат право да получават дарения от частни лица, държавни институции, субсидии.

Всяко сдружение, което е получавало ежегодно от административни органи (органи на държавна администрация, местни власти, публични административни учреждения, организации за социално осигуряване и други органи, отговорни за управлението на административна обществена услуга) или публични институции една или повече парични субсидии, чиято обща сума надвишава праг, определен с подзаконов нормативен акт, трябва да изготвя специални годишни отчети, включително баланс, отчет за приходите и разходите. Тези сдружения трябва да гарантират, при условия, определени с постановление на Държавния съвет, публичността на техните годишни отчети и доклада на одитора. Сдруженията са длъжни и да назначат поне един одитор. По искане на всяко заинтересувано лице, председателят на съда може по съкратеното производство да задължи ръководителите на всяко сдружение, да осигурят публичност на годишните отчети и на доклада на одитора. Председателят може, при същите условия и за същата цел, да назначи пълномощник,

който да изпълни тези формалности (Art. 4-1, Loi n° 87-571 du 23 juillet 1987 sur le développement du mécénat във връзка с Art. 612-4, French Commercial Code и Art.1, Loi du 12 avril 2000).

Сдружения и фондации с общественополезна цел, сдружения, чиято единствена цел е подпомагане, благотворителност, научни или медицински изследвания, както и всяка организация, която получава дарения от физически или юридически лица и чиито донори имат данъчни облекчения трябва да осигурят публичност на дарения над 153 000 евро годишно, съгласно Art. 3, Loi n° 2003-709 du 1er août 2003 relative au mécénat, aux associations et aux fondations.

Интересна е възможността френски организации да правят дарения в полза на неправителствени организации, базирани в Европейския съюз и по-специално в Европейската икономическо пространство. Условието е организациите, в чиято полза е дарението, да преследват същите цели и притежават сходни характеристики като френски организации, както и седалището и дейността им да се намира в държава-членка на ЕС, и в Исландия, Норвегия или Лихтенщайн. Организациите, установени на френска територия и получаващи дарения, трябва да извършва дейност, допустима по закон във Франция. Изключение правят организации, чиято дейност е свързана с разпространение на френската култура, език или научни познания, и организации в изпълнение на хуманитарни програми.

Ако френска организация направи дарение, отговарящо на горепосочените изисквания, тя получава правото да намали размера на дължимия си данък във Франция. Дарението се прави след успешно преминаване на процедура по одобрение, която има за цел да установи дали бъдещият бенефициерът преследва цели и има сходни характеристика като организацията, чието седалище се намира във Франция. Ако частични или изцяло получаващата дарение организация престане на отговаря на тези условия, одобрението може да бъде оттеглено с обосновано решение.

ХЪРВАТИЯ

Хърватия е правова държава с три основни вида нестопански, неправителствени организации – асоциации, фондации и фондове. Освен тях има и други – политически партии, съвети на малцинствата, синдикати, сдружения с икономически интерес, нестопански институции и религиозни организации. НПО обикновено са освободени от плащане на данък печалба, включително за чуждестранни субсидии и дарения. Данъкът се налага, ако НПО участва в дейности с комерсиална цел и ако освобождаването от данъка би предоставило на НПО **„неоправдана полза“** на пазара. Ако данъчната администрация прецени, че дейностите на неправителствената организация ще ѝ предоставят „неоправдана полза“ на пазара, тя налага данък върху печалбата за определени дейности.

Асоциацията с нестопанска цел е доброволно създадена организация на физически и/или юридически лица, образувана за осъществяване на целите, посочени в учредителната ѝ харта (устав/статут) без намерение за придобиване на печалба, съгласно Закона за асоциациите чл. чл. 4, 9, 13. Асоциацията се управлява от своите членове пряко или чрез избрани представители по смисъла на чл. 16, параграф 1 от Закона за асоциациите; нейната вътрешна организация трябва да се основава на принципите на демократичното представителство, съгласно чл. 8 от Закона за сдруженията.

Дейността на асоциацията може да е насочена към дейност по въпроси от обществен или взаимен интерес, защита на права и свободи на човека, защита на околната среда и природата и устойчиво развитие, хуманитарни, културни, образователни, социални, професионални, спортни, технически, здравни, научни и други интереси, но не може да

преследва незаконни цели, по смисъла на Закона за асоциациите, чл. 4 и чл. 26.

Асоциацията, за разлика от фондациите и фондовете, не е ограничена до общественополезни или благотворителни цели. Това е най-разпространената форма НПО в Хърватия. Регистрацията пред административен орган съдържа информация кои са основателите и ръководителите на асоциацията, но не е задължителна. Чуждестранни асоциации могат да развиват дейност в държавата само след регистриране в специален регистър.

Фондацията е имущество, предназначено да обслужва някаква обща полза или благотворителна цел, съгласно Закона за фондациите, чл. 2, включително културни, образователни, научни, духовни, морални, спортни, здравни и екологични цели. Не е необходимо бенефициери да бъдат широката общественост; фондацията се счита общественополезна дори дейностите ѝ да са от полза само за членове на определена професия, националност, религия или друга група, по смисъла на Закона за фондациите, чл. 2. Не може да бъде създадена за незаконни или неморални цели, или „ако няма сериозна причина за създаването на фондация, особено ако целта на фондацията очевидно не е сериозна, съгласно Закон за фондациите, чл. 6. Фондацията обикновено се създава чрез "писмо за установяване" на донора и се администрира от директор или управителен орган съгласно правилата, изложени в устава на фондацията (наричан още статут), съгласно Закона за фондациите, чл. чл. 12-13, 18-21. Фондацията може да бъде учредена от едно или повече местни или чуждестранни, физически или юридически лица. Режимът на регистрация е по-стриктен в сравнение с този на асоциациите и се изисква учредителният акт, освен всичко друго, да съдържа информация за имуществото и ръководните органи на фондацията. Дейността ѝ с имуществото подлежи на ревизия от компетентните органи.

Фондът е фондация с фиксиран срок на функциониране не повече от пет години, съгласно Закона за фондацииите, чл. 2, 32. Имущество за еднократно изпълнение на общественополезна или благотворителна цел, не е фонд. Редовната фондация може да бъде преобразувана във фонд при определени обстоятелства по смисъла на Закона за фондацииите, чл. 33.

Асоциацията не може да извършва никакви дейности с цел генериране на печалба за своите членове или за трето лице. Всяка печалба, която генерира асоциацията, трябва да се използва изключително за постигане на изложените цели в устава ѝ, съгласно Закона за асоциациите, чл. 30, параграф 2, чл. 31, параграф 2. Законът не урежда компенсации, награди или възстановяване на разходи от асоциацията. Имуществото на фондацията може също така да се използва само за постигане на целите на фондацията - общественополезни или благотворителни, по смисъла на Закона за фондацииите, чл. 16. Собствеността трябва да се управлява в съответствие с писмото за установяване на фондацията или нейния устав, съгласно Закона за фондацииите, чл. 31. Директорът на фондацията има право на подходящо обезщетение плюс възстановяване на разходите. Членовете на управителния орган на фондацията не могат да бъдат лица на които се възлагат ползите от фондацията (Закон за фондацииите, чл. 21). Членове на този орган имат право на възстановяване на необходимите разходи, но като цяло не на обезщетение (Закон за фондацииите, Член 22). Членовете на органа могат да бъдат компенсирани, ако уставът на фондацията го позволява, но само от доходите на фондацията - не от главницата - и само с одобрението на Министерството на Администрацията (Закон за фондацииите, Чл. 22). Нито компенсация, нито възстановяване на разходи следва да се разреши на членовете на управителния орган на фондацията, ако това значително би възпрепятствало осъществяването на целите на фондацията (Закон за фондацииите, член 22).

На асоциацията не се разрешава да връща дарения и активи на учредителите при разпускането ѝ, дори ако учредителната харта го позволява. Имуществото на фондацията, обратно, може да бъде върнато на основателите, въпреки че тяхната собственост на теория е дарена за “постоянно” (Закон за фондациите, член 27).

Съгласно хърватското законодателство, активите на разпуснати НПО обикновено се разпределят според учредителния документ. Законът обаче установява някои ограничения. При прекратяване, всички активи на асоциацията се разпределят на друга асоциация, институция или фондация със същите или сходни цели, въз основа на решението на нейните членове и съгласно нейния устав (Закон за асоциациите член 53, параграф 1). Законът предвижда в хартата да бъде изложен план за разпределяне на собствеността в случай на разпадане, в съответствие с установените от закона ограничения (Закон за асоциациите, член 13, параграф 3). Собствеността не може да бъде разпространявана между учредителите, членовете, законните представители, служителите или свързани с асоциацията лица (Закон за асоциациите, член 53, параграф 2). Активи, получени от държавни и местни правителствени органи, европейски фондове или други публични източници трябва да бъдат върнати на конкретния субект (Закон за асоциациите, чл. 53). Ако по някаква причина имотът не може да бъде разпределен съгласно устава на сдружението, той ще бъде разпределен на местната власт, според седалището на сдружението (Закон за сдруженията, чл. 53). При разпускането на фондацията активите ѝ обикновено се разпределят в съответствие с нейното писмо за учредяване или устав; или, ако това не е възможно, на друга фондация, преследваща подобни цели. Ако нито едно от тези разпределения не е възможно, имотът се възлага на общественополезна или благотворителна цел, подобна на волята на основателите на прекратената фондация (Закон за фондациите, Чл. 27). Нищо в закона не

пречи на учредителя да насочи прехвърлянето на имуществото към физически лица или търговски дружества.

Законът не ограничава опитите на НПО да влияе на законодателството и да развива политическа дейност. НПО може да публикува своите възгледи, да критикува държавни служители и държавни действия, да лобира по отношение на законодателството и насърчават членовете и други да комуникират с държавни служители. Нищо в закона не ограничава дял от бюджета на НПО да се отдели за тези дейности. Въпреки това, НПО не може законно да участва в политическа кампания за публична служба. Според хърватския избирателен закон⁵⁴ този вид политическа дейност е запазен изключително за политическите партии

Нищо в хърватското законодателство не възпрепятства хърватска неправителствена организация да бъде контролирана от друга организация. Хърватската асоциация или фондация може да бъде създадена, но не и собственост на организация със стопанска цел/търговско дружество, което би могло да я контролира чрез ръководните органи. Хърватска асоциация или фондация също може да бъде контролирана, но не и собственост на чуждестранна организация.

ЧЕХИЯ

Съгласно параграф 3 от Закона за юридическите лица с нестопанска цел, учредителят на организация с нестопанска цел може да бъде физическо лице или юридическо лице.

Организация с нестопанска цел се учредява с писмена декларация, подписана от всички основатели. Подписите на основателите трябва да бъдат удостоверени. Всички учредители подават предложение за регистрация на организацията с нестопанска цел в регистъра.

---

⁵⁴ Държавен вестник № 120/2011, 19/2015, 104/2015.

Разпоредбата на § 19 от Закона за юридическите лица с нестопанска цел, гласи, че освен основната дейност, за която е създадена, организацията с нестопанска цел може да извършва и допълнителни дейности наред с основната дейност, но допълнителните дейности не бива да застрашават качеството, обхвата и наличието на основна дейност.

Печалбата или загубата, призната в края на отчетния период, трябва да се използва от организацията с нестопанска цел за развитие на основната ѝ дейност.

Организацията с нестопанска цел е длъжна редовно да публикува списък на всички свои спонсори, доставчици и изпълнители на всеки шест месеца по начин, позволяващ отдалечен достъп, заедно с предмета на сътрудничество.

Организацията с нестопанска цел управлява своя бюджет и включва в него разходите, свързани с основната дейност и допълнителната дейност.

Законът за фондациите и фондовете за доходи датира от 3 септември 1997 г. Съгласно параграф 3, ал. 1 ЗФФД фондацията се учредява с писмен договор, сключен между учредителите или с учредителен акт, ако учредителят е само един, като този учредителен акт трябва да бъде във формата на нотариален акт за имуществото, дадено на фондацията. Фондацията или фондът се учредява в деня на вписването в регистър, който се води от съда.

Фондацията изготвя годишен доклад в срок, определен от Съвета на директорите за изминалата календарна година. Годишният доклад съдържа преглед на всички дейности на фондацията, свързани с дарения, които тя е предоставила. В доклада се съдържат данни и за дарения, които са предоставени на фондацията на стойност над 10 000 CZK или съответната равностойност в Евро, прави се и преглед на лицата, които са

ги предоставили, но ако донорът поиска анонимност, неговата анонимност трябва да се запази.

ШВЕЦИЯ

Юридическите лица с нестопанска цел в Швеция осъществяват дейност в различни направления, включително култура, грижа за околната среда, защита на правата на детето, политически дейности, религиозни мероприятия, здравеопазване, благотворителност, външна сигурност, образование, наука и др. Те могат да действат и в други сфери, но в гореизброените се ползват с определени облекчения от Income Tax Act. Най-разпространената форма на сдружаване за благотворителност и други нестопански дейности е асоциация с нестопанска цел (*Ideella föreningar*). В шведското право няма специален закон, регламентиращ правния режим на асоциациите с нестопанска цел, също така липсва и единен административен орган, който да се занимава с тези въпроси. Нормативната уредба на асоциациите с нестопанска цел до голяма степен се състои в комбинация от принципи в съдебната практика и аналогично прилагане на законодателни актове, уреждащи други видове дружества. Специален интерес представлява Economic Associations Act (*Lag om ekonomiska föreningar SFS 1987:667*), който се прилага за икономическите асоциации (*ekonomiska föreningar*) – търговските дружества, чиято дейност е насочена към генериране на печалба. Този Акт обичайно се прилага по аналогия и за голяма част от организациите, които не са формално уредени. В случай, че асоциацията с нестопанска цел участва в комерсиална дейност, притежава активи в голям размер или е компания-майка на субсидиарно подчинена организация, тя има задължение да води счетоводство съобразно Accounting Act (*Bokföringslag SFS: 1999:1078*).

Дейността на тези асоциации е обект на контрол от общото законодателство и определени институции.

Асоциациите с нестопанска цел в Швеция могат да бъдат разделени основно на три вида:

- 1) Неосъществяващи търговска дейност, насочени към цел, несвързана с печалба
- 2) Асоциации, които са ориентирани към генериране на средства за членовете си, но не участват в търговска дейност
- 3) Асоциации с нестопанска цел, развиващи търговска дейност – генерираните средства не се разпределят между участниците, а се използват за определена кауза

Асоциацията с нестопанска цел е правен субект и може да бъде титуляр на права и задължения, както и да е участник в правни производства. Вътрешната организация обикновено наподобява тази на икономическите асоциации – има общо събрание и вътрешноадминистративен орган (най-често борд на директорите). Липсата на специфична уредба за подобни асоциации предоставя голяма свобода при организирането и определянето на правомощията на органите им. Основните правомощия на общото събрание са да взема решения за евентуални промени в Устава на асоциацията и да назначава управляващ Борд. Бордът, в общия случай, има за задача да управлява дейността на асоциацията по приемлив начин и да я представлява във взаимоотношенията ѝ с други правни субекти. Правоспособност, имущество и пълнолетие не са нужни предпоставки за назначаване за член на Борда, нито пък има законодателно изискване от колко членове трябва да се състои той (може да е и само един човек).

Трябва да разграничаваме асоциациите с нестопанска цел от фондациите, които също са правни субекти и могат да осъществяват

подобна дейност, но нямат членове и се регулират от различни нормативни актове.

Шведската съдебна практика извежда следните стъпки за формиране на асоциация с нестопанска цел:

- Да е налице съгласие между две или повече физически или юридически лица
- Същото да бъде обективизирано чрез приемане на харта (устав), която трябва да включва информация за името и целта на сдружението
- Да бъде назначено ръководство

Щом бъдат изпълнени тези стъпки, асоциацията придобива качеството правен субект. Като общо правило, регистрирането на такава асоциация при властите не е задължително. В случай, че същата желае да развива комерсиална дейност и името ѝ да бъде запазена марка, може да се регистрира при Companies Registration Office (Bolagsverket). Също така може да подаде заявление към Данъчната агенция (Skatteverket) за уникален идентификационен номер. Големи асоциации с нестопанска цел (такива, които надвишават определени прагове по отношение на броя на служителите, общия баланс и нетния оборот), развиващи комерсиална дейност, са задължени да се регистрират в Companies Registration Office.

За разлика от фондациите, няма правителствен орган, който регулира или инспектира дейността на асоциациите с нестопанска цел. Поради тази липса на държавен контрол, частни организации осъществяват надзор. Най-важната от тези е Swedish Fundraising Control (Svensk Insamlingskontroll - SFI). Асоциация с нестопанска цел, фондация или религиозна общност, която иска да бъде отличена, може да кандидатства за „90-account“ от SFI. 90-account е седемцифрена банкова сметка, започваща с числото 90. Тя служи като акредитация за дейността на притежателя ѝ.

Общественият консенсус е, че организации, одобрени от SFI са достоверни и заслужават да получават дарения. Такава банкова сметка служи като гаранция, че набраните средства отиват за обявените каузи и то без излишни разходи. Изискванията за получаването ѝ са стриктни – кандидатстващата асоциация трябва да е с общественополезна цел, да е в съответствие със закона и добрите нрави, не може да е политическа; трябва да води счетоводство в съответствие със законодателството и да предоставя документация във всеки един момент, когато SFI изиска това; трябва да е юридическо лице със седалище в Швеция; членовете на управляващия борд трябва да са пълнолетни, правоспособни и квалифицирани за задачата лица, както и да отговарят на множество други условия. Друга важна надзорна организация е Charity Rating, която анализира и оценява работата и разпределението на ресурсите на асоциации с нестопанска цел. Тя предоставя информация за управлението, прозрачността и ефективността на такива асоциации.

От гледна точка на вътрешната организация, асоциациите с нестопанска цел се доближават до икономическите организации. В зависимост от големината, годишния финансов оборот и броя участници, някои от асоциациите имат задължение да правят годишни финансови отчети и доклади. Като общо правило, същите са задължени да имат и одитор.

Принципно положение е, че данъчните регулации за юридическите лица се прилагат и за асоциациите с нестопанска цел. Ако такава асоциация има общественополезна цел, може да кандидатства за частично данъчно облекчение и да плаща данък само върху приходи от недвижими имоти и комерсиална дейност. Възможно е асоциацията да извършва продажби без това да се квалифицира като комерсиална дейност, когато има очевидно разминаване между цената и пазарната стойност на продаваното, продажбата не се извършва условията на конкурентен пазар и

ясната цел на продажбата е благотворителност. Най-голямата част от дейността на организацията (90-95%) трябва да е насочена към общественополезни цели.

Така, въпреки лаконичната нормативна уредба, шведското законодателство има ясни механизми за установяване източниците на финансиране и на ръководителите на асоциациите с нестопанска цел.

VI. Перспективата

Практиката по финансирането на публичните организации в България и контролът върху него досега не е добра основа за формиране на доверие у гражданите за тяхната роля в обществото. Непълнотата в правна уредба на неправителствения сектор относно средствата, с които разполагат организациите и техните ръководители култивира основателно съмнение за въздействие против обществен интерес. Особено тревожно е състоянието на контрола върху средствата, които се управляват в публично, но и в лично качество от ръководителите на НПО и превръщането им в тайни фактори за създаване на неконтролируемо обществено мнение, с което може да се спекулира. Появата на понятието „политически активизъм” в страни от ЕС отразява именно въздействието на НПО и техните ръководители върху политическите процеси, особено в новите демокрации, което поради липсата на публичност и прозрачност остава извън гражданския контрол. Този въпрос придоби европейски характер след разкритията в Унгария, Полша, Естония, но и в други страни, в които външното финансиране разпознава своите интереси. У нас конкретни поводи за безпокойство се проявиха в сферата на защитата на свободата на вероизповеданията и опазването на околната среда.

Но дори без конкретен повод всяко финансиране в публичната сфера следва да бъде изсветлено в защита на обществен интерес и

ценностите на европейското обединение. Затова **механизмът за контрол върху средствата на лицата, които заемат ръководни длъжности в държавната и местната администрация следва да се разпростре и върху ръководителите на НПО.**

Практическата реализация на тази форма на прозрачност и публичност би могла да се реализира със ЗИД на ЗЮЛНЦ и Закона за търговския регистър и за регистъра на юридическите лица с нестопанска цел⁵⁵/ЗТРРЮЛНЦ/, и съответни изменения, и допълнения в останалите актове от областта на неправителственото право, като Закона за сметната палата/ЗСП/, Закона за финансовото управление и контрол върху публичния сектор от 2006 г., по подобие на Закона за публичност на имуществото на лица, заемащи висши държавни и други длъжности /ЗПИЛЗВДДД/, отменен през януари 2018 г., респективно Закона за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество⁵⁶, Закона за мерките срещу изпирането на пари⁵⁷, Административнопроцесуалния кодекс и Наредба № 1 от 2007 г. за водене, съхраняване и достъп до търговския регистър и до регистъра на юридическите лица с нестопанска цел и други.

Мислимо е в чл. 6 ЗСП да се предвиди нова алинея 8, която в духа на ал. 4 да предвиди одити върху средствата и на ръководителите на НПО. Макар и в друг политически контекст, подобен подход е бил възприет от законодателя през 2006 г. по отношение на имуществото на БКП, БЗНС,

⁵⁵ Обн. ДВ. бр.34 от 25 Април 2006г., изм. ДВ. бр.80 от 3 Октомври 2006г., изм. ДВ. бр.105 от 22 Декември 2006г., изм. ДВ. бр.53 от 30 Юни 2007г., изм. ДВ. бр.59 от 20 Юли 2007г., изм. ДВ. бр.104 от 11 Декември 2007г., изм. ДВ. бр.50 от 30 Май 2008г., изм. ДВ. бр.94 от 31 Октомври 2008г., изм. ДВ. бр.44 от 12 Юни 2009г., изм. ДВ. бр.101 от 28 Декември 2010г., изм. ДВ. бр.34 от 29 Април 2011г., изм. ДВ. бр.105 от 29 Декември 2011г., изм. и доп. ДВ. бр.25 от 27 Март 2012г., изм. ДВ. бр.38 от 18 Май 2012г., изм. и доп. ДВ. бр.99 от 14 Декември 2012г., доп. ДВ. бр.40 от 13 Май 2014г., изм. и доп. ДВ. бр.22 от 24 Март 2015г., изм. и доп. ДВ. бр.54 от 17 Юли 2015г., изм. ДВ. бр.95 от 8 Декември 2015г., изм. ДВ. бр.13 от 16 Февруари 2016г., изм. и доп. ДВ. бр.74 от 20 Септември 2016г., изм. и доп. ДВ. бр.105 от 30 Декември 2016г., изм. ДВ. бр.85 от 24 Октомври 2017г., доп. ДВ. бр.27 от 27 Март 2018г.

⁵⁶ Обн. ДВ. бр.7 от 19 януари 2018г., изм. и доп. ДВ. бр.20 от 6 март 2018г., доп. ДВ. бр.21 от 9 март 2018г., доп. ДВ. бр.41 от 18 май 2018г., изм. ДВ. бр.98 от 27 ноември 2018г., изм. и доп. ДВ. бр.1 от 3 януари 2019г.

⁵⁷ Обн. ДВ. бр.27 от 27 март 2018г., изм. ДВ. бр.94 от 13 ноември 2018г.

ДКМС, ОФ, БПС и други обществени организации. С оглед на последните изменения и унифицирането на задължението за подаването на декларации от лицата, които заемат висши държавни длъжности в регистър към КПКОНПИ по Закона за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество, изглежда по-приемливо и с оглед на юридическата техника по-лесно, да се разшири кръга на лицата и към тях да се добавят ръководните длъжности на организациите от неправителствения сектор.

Наред с това в Регистъра за юридическите лица на Агенцията по вписванията по смисъла на чл. 17, във връзка с чл. 18 ЗЮЛНЦ в Министерството на финансите и в Агенцията по вписванията следва да се обособи рубрика, със запис на всички обстоятелствата, свързани с придобиване средства от НПО, без оглед на източника и размера на средствата и поредността на придобиването им. Следва да се придвиди нова т. 12 на ал. 1 на чл. 18 ЗЮЛНЦ и съответно допълнения в ал. 2 и ал. 3 в този смисъл.

Така в чл. 3 ЗЮЛНЦ, с оглед на систематичното място в структурата на закона, следва да се предвиди нова алинея 1а, **както следва:**

- §1, чл. 3, ал. 1а „Всички средства за финансиране на юридическото лице се декларират в специален регистър към Министерството на финансите.”

- чл. 3, ал. 1б „При получаване на средствата, като елемент от финансово-отчетната си дейност, юридическото лице декларира всяко финансиране по източник и размер в публичния регистър на юридическите лица с нестопанска цел в Агенцията по вписванията, по реда на чл. 4, чл. 5 и чл. 6 от Закона за търговския регистър и за регистъра на юридическите лица с нестопанска цел”;

- §2, чл. 18, ал. 1, т. 12 „...средствата за всяко финансиране по източник и размер”.

В Закона за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество следва да се създаде нова точка 51 на чл. 6, ал. 1, както следва:

§3, чл. 6, ал.1 да се допълни с т. 51 Ръководителите и заместник-ръководителите на юридическите лица с нестопанска цел по Закона за юридическите лица с нестопанска цел.

В § 1 от Допълнителните разпоредби на закона следва да се създаде т. 1а, която да съдържа легално определение на понятието „висша публична длъжност”, като включва ръководителите и заместник-ръководителите на юридическите лица с нестопанска цел по Закона за юридическите лица с нестопанска цел.

С тези предложения се цели и да се избегне дублирането на процедурата по подаване на декларации чрез сродни или наподобяващи понятия като „лица, които заемат публична длъжност” или „висша държавна и друга длъжност”, „лица, на които е възложено упражняването на публична функция”, както е например в чл. 23, ал. 6 от Закона за търговския регистър и за регистъра на юридическите лица с нестопанска цел. Подобни понятия се използват дори в един и същ закон.

В Закона за търговския регистър и за регистъра на юридическите лица с нестопанска цел, в §1 от Допълнителните разпоредби да се създаде нова т. 5, която да изведе съдържанието на понятието ”юридическо лице с нестопанска цел, с оглед на регистърното производство”, както следва „по смисъла на този закон юридическо лице с нестопанска цел е всяко сдружение и фондация, без оглед на неговото наименование и ползата, в която работи, както и неговите подразделения”.

Следва да се обсъди и възможността за включването на ръководителите на неправителствените организации в нови или

съществуващи системи за деклариране на доходи и активи на лица, които заемат публична дейност⁵⁸, по модел от държавите членки на ЕС.

VII. Мотиви

Прозрачността във финансирането на юридическите лица с нестопанска цел е принцип на държавното управление и отражение на принципите на правото на Европейския съюз за равнопоставеност, еквивалентност и съразмерност. В условията на глобализация и поемане на функции на държавното управление от организациите от третия сектор осветляването на финансирането им е въпрос и на национална сигурност.

Декларирането на средствата за финансиране на НПО, като елемент от финансово-отчетната им дейност в Публичния регистър на Агенцията по вписванията е **икономичен механизъм за публичност и прозрачност**, който е лесно изпълним и не предполага разходване на допълнителни средства за работна ръка и финансов ресурс. Не се предполага и влагането на нови средства в Министерството на финансите, защото декларациите се подават по електронен път, като част от дейността на електронното правителство.

Включването на ЮЛНЦ в Закона за търговския регистър и за регистъра на юридическите лица с нестопанска цел от януари 2018 г. показва намерението на законодателя да изравни контрола върху капитала, респективно финансирането на тези правни субекти, без оглед на това дали формират или не формират печалба. Наред с това обаче остава безпокойството относно истинността за източника на средствата и тяхното предназначение. Безпокойство съществува и относно източниците на

---

⁵⁸ Повече на страницата на Бюрото за помощ, което обхваща режимите за деклариране на източниците на финансиране - доходите и активите (IAD) от юридическите лица с нестопанска цел и техните ръководители.

финаансиране на ръководителите на ЮЛНЦ, които не рядко имат политическа афилиация и се превръщат във фактори на политическия живот в страната.

ИЗТОЧНИЦИ:

Chene, Marie. Income and asset declarations for NGOs, U4 Helpdesk Answer 2017:10, CHR. Michelsen Institute

https://www.u4.no/publications/income-and-asset-declarations-for-ngos/?fbclid=IwAR0-Lb_RmWhrlKL8zeWcyHuFgHhZxBcI7Cb0-YsR_XzA-LG5rFQoUVPMNu0

Velasco, Maria Teresa. How to create a non profit organisation in Spain and its taxation?

http://www.velascolawyers.com/en/company-law/100-how-to-create-a-non-profit-organisation-in-spain-and-its-taxation.html?fbclid=IwAR0XvopS2wv1X74RnsOuzbBCZi3jNxAbroxcl_6TrbntA3H3-55HMv86JZ0

OECD (2011) Fighting Corruption in Eastern Europe and Central Asia. Asset Declarations for Public Officials: A Tool to Prevent Corruption, OECD publishing, ISBN 978 – 92 -64 – 09528 -1

<http://dx.doi.org/10.1787/9789264095281-en>
https://books.google.bg/books?id=0eOfxvAHi9wC&pg=PA23&lpg=PA23&dq=1982+spain+and+italy+law+on+declarations&source=bl&ots=gTzYolt3Rv&sig=ACfU3U1uj2DENlSr7ZKE2CRLdLDgLgsdHg&hl=bg&sa=X&ved=2ahUKEwjlrP7_4biAhVKwqYKHbMDCJIQ6AEwCHoECAcQAQ

Spain Country Report. European Foundations for. Research and Innovation. EUFORI Study. Marta Rey-García. Luis-Ignacio Álvarez-González. Research and. <http://euforistudy.eu/wp-content/uploads/2015/07/Spain.pdf>

A beginner's guide to EU funding. An overview of EU funding opportunities in 2014–20, 2014 ed. <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9eb0b343-aa5e-46b6-8cd4-4fc07dcaddea>

Legal status of non – governmental organisations in Europe. Recommendation CM/Rec (2007) 14 adopted by the Committee of Ministers of the Council of Europe to member states on 10 October 2007 and explanatory memorandum. <https://rm.coe.int/16807096b7>

ECA's Special Report 35/2018. Transparency of EU funds implemented by NGOs: more effort needed. (pursuant to Article 287(4), second subparagraph, TFEU)

https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR18_35/SR_NGO_FUNDING_BG.pdf

Foreign Agents Registration Act of 1938, US

<https://www.govinfo.gov/content/pkg/USCODE-2009-title22/pdf/USCODE-2009-title22-chap11-subchapII.pdf>

FARA's Double Life Abroad. A briefing paper published by the International Center for Not - for – Profit Law (ICNL)

http://www.icnl.org/programs/US%20Programs/FARA%20briefing_Final_b.pdf

Simpson, Helen. Russia's Foreign Agent Law: An HRP Explainer

<https://harvardpolitics.com/world/russias-foreign-agent-law-an-hrp-explainer/>

<https://www.nbb.be/doc/ba/jur/npi/loi19210627%20juil2009.pdf>

https://justice.belgium.be/fr/nouvelles/autres_communiquees_115

<http://ecnl.org/wp-content/uploads/2018/10/ECNL-civil-society-handbook-final-22-Oct-2018.pdf>

<https://www.resourcecentre.org.uk/information/legal-structures-for-community-and-voluntary->

[groups/?fbclid=IwAR0vJwevhdWAjXpLCH4RFPLrvmgejvXB4jqMVSt9nyWgXi4vBX-6dUtiFw](https://www.resourcecentre.org.uk/information/legal-structures-for-community-and-voluntary-groups/?fbclid=IwAR0vJwevhdWAjXpLCH4RFPLrvmgejvXB4jqMVSt9nyWgXi4vBX-6dUtiFw)

<https://www.gov.uk/government/organisations/charity-commission>
<https://www.gov.uk/government/organisations/companies-house>
<https://www.gov.uk/guidance/payments-to-charity-trustees-what-the-rules-are>
https://e-justice.europa.eu/content_business_registers_in_member_states-106-uk-bg.do?member=1
<https://communityshares.org.uk/resources/handbook/community-benefit-societies>
<https://www.fca.org.uk/>
<http://communityshares.org.uk/>
[https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/8-633-0854?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true&comp=pluk&bhcp=1](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/8-633-0854?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true&comp=pluk&bhcp=1)
<https://donorinfo.be/fr/quelles-sont-les-obligations-comptables-des-asbl-fondations-et-aisbl>

https://www.rtbef.be/info/belgique/detail_l-argent-des-asbl-comprendre-la-legislation-en-7-questions?id=9591837
https://www.rtbef.be/info/belgique/detail_koen-geens-compte-contraindre-les-asbl-a-reveler-leurs-sources-de-financement?id=9591183
 Auf globaler Ebene erhöhen international vernetzte Nicht-Regierungsorganisationen (NGOs) das Gewicht der Zivilgesellschaft und bringen Themen wie Umweltschutz, soziale Gerechtigkeit und Menschenrechte zur Sprache (link: [http://www.bpb.de/wissen/3ud6bp,0,0,nichtregierungsorganisationen_\(ngos\).html](http://www.bpb.de/wissen/3ud6bp,0,0,nichtregierungsorganisationen_(ngos).html))
 - <https://www.bundestag.de/resource/blob/412504/d8dc54b2c14ea05f7effec07d878c2e8/wd-7-243-14-pdf-data.pdf>

<https://www.addendum.org/spenden/blackbox-geldfluss/>

„Ärzte ohne Grenzen” – отчет - https://www.aerzte-ohne-grenzen.at/sites/default/files/attachments/msf_finanzbericht_2016_final.pdf -

„Die Dreikönigsaktion” на католическия Jungschar (Sternsinger) - https://www.dka.at/fileadmin/dk/02_schwerpunkte/projektarbeit/Projektliste_2016.pdf

<https://www.charitiesregulator.ie/en/information-for-the-public/search-the-charities-register>).

<https://www.irelandcompanyformation.com/open-a-non-profit-organization-in-ireland>

<https://www.cof.org/country-notes/ireland>

<http://www.irishstatutebook.ie/eli/2009/act/6/enacted/en/html>

<https://en.benefacts.ie/help/knowledge-base/how-irish-nonprofits-are-regulated/>

<https://analysis2018.benefacts.ie/report/funding>

<https://www.charitiesregulator.ie/en>

<https://www.charitycommissionni.org.uk/manage-your-charity/annual-reporting/annual-reporting-faqs/>

http://www.icnl.org/research/journal/vol11iss2/art_1.htm

https://e-justice.europa.eu/content_business_registers_in_member_states-106-It-maximizeMS-bg.do?member=1

<http://www.registrucentras.lt/>

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/documentSearch/lt>

[file:///C:/Users/Veselina%20Cholakova/Downloads/Conceptwetsvoorstel+transparantie+maatschappelijke+organisaties+\(2\).pdf](file:///C:/Users/Veselina%20Cholakova/Downloads/Conceptwetsvoorstel+transparantie+maatschappelijke+organisaties+(2).pdf)

<http://civicspacewatch.eu/netherlands-according-to-new-ducth-draft-act-csos-would-be-obliged-to-publish-personal-information-of-certain-donors/>

<https://efa-net.eu/news/draft-transparency-law-raises-objections-in-the-netherlands>

<https://www.nhc.nl/bill-transparency-civil-society-organisations/>

http://ecnl.org/wp-content/uploads/2019/02/ECNL-Submission-on-the-Dutch-Draft-Act-on-Transparency-of-CSOs-Feb-2019_final.pdf

<http://www.forbes.com/global2000/>

https://kulturstiftung.allianz.de/stiftung/die_stiftungsgremien/index.html

http://www.stiftungen.org/fileadmin/bvds/de/Presse/Pressematerial/DST_Pressekonferenz_2013/2013_Ranking_groesste_Stiftungen_Ausgaben.pdf Die gr??ten Stiftungen nach Gesamtausgaben

<http://www.mediadb.eu/> - Top 50 - Internationale Medienkonzerne 2013*, Mediendatenbank des Instituts f?r Medien- und Kommunikationspolitik

http://de.wikipedia.org/wiki/Volkswagenwerk_Wolfsburg - Geschichte der Automobilfabrikgr?ndung

<http://de.wikipedia.org/wiki/Volkswagenstiftung> - Geschichte der Stiftungsgr?ndung

<http://de.wikipedia.org/wiki/Bertelsmann> -Geschichte des Medienkonzerns Bertelsmann

„Die Stiftung als Nachfolgeinstrument des Familienunternehmens: Handlungsempfehlungen f?r die Ausgestaltung und ?berf?hrung" Karin Fleschutz (Autor), Prof. Dr. Axel G. Schmidt (Vorwort), Gabler Verlag; Auflage: 2009 (11. Dezember 2008)

<http://www.stifter.org/index.php/stiftungsarten-a-steuerrecht.html> - Familienstiftungen

Melanie Waschetzko „Die Kultur des Stiftens -reaktualisiert und angewendet auf aktuelle Stiftungsdiskurse", Herausgeber: MAECENATA Institut f?r Philanthropie und Zivilgesellschaft an der Humboldt-Universit?t zu Berlin, Opusculum Nr. 30, August 2008

<http://www.politik-netzwerk.de/stiftungen/magisterarbeit.doc> M?nster, im Mai 1999: Magisterarbeit von Thorsten Terweiden

<http://www.bertelsmann-stiftung.de/cps/rde/xchg/bst>

<http://www.bertelsmann.com/>

<http://www.volkswagenstiftung.de/>

<http://www.die-stiftung.de>

<http://www.stiftungswissenschaften.de>

taz.de: 09.08.2010 Eine Stiftung regiert im Land: Die Methode Bertelsmann (<http://www.taz.de/Eine-Stiftung-regiert-im-Land/!56696/>)

<http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/angielski/kon1.htm>

[https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-](https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/poland_bg#%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B3%D0%BB%D0%B5%D0%B4)

[countries/poland_bg#%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B3%D0%BB%D0%B5%D0%B4](https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/poland_bg#%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B3%D0%BB%D0%B5%D0%B4)

http://eur-lex.europa.eu/n-lex/info/info-pl/index_bg

<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19640160093/U/D19640093Lj.pdf>

https://translate.googleusercontent.com/translate_c?depth=1&hl=bg&prev=search&rurl=translate.google.com&sl=pl&sp=nmt4&u=https://pl.wikipedia.org/wiki/Krajowy_Rejestr_S%25C4%2585dowy&xid=17259,15700002,15700022,15700186,15700190,15700253,15700256,15700259&usg=ALkJrhSmOhEsAjRig4qIE7fan1bCx0ksg#Rejestr_stowarzysze%C5%84,_innych_organizacji_spo%C5%82ecznych_i_zawodowych,fundacji_oraz_samodzielnych_publicznych_zak%C5%82ad%C3%B3w_opieki_zdrowotnej

http://ec.europa.eu/civiljustice/applicable_law/applicable_law_pol_bg.htm#III.3

<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19890200104/U/D19890104Lj.pdf><https://www.cof.org/country-notes/romania>

https://www.researchgate.net/publication/270848934_Particularities_of_Non-governmental_Organizations'_FinancingThe_Case_of_Romania

http://www.mer.ase.ro/files/2017_1/6.pdf

https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/slovakia_bg

<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2015/272/20181101>

<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1997/213/20190101>

<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2002/34/20190101>

<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1997/213/20190101#poznanky.poznamka-8>

http://www.mju.gov.si/si/delovna_podrocja/nevladne_organizacije/zakon_o_nevladnih_organizacijah/

https://www.ghdinitiative.org/assets/files/Activities/Our%20Work/Research%20on%20donor%20reporting%20requirements_22%20Feb%20FINAL.pdf

www.cof.org

<https://www.ghdinitiative.org/assets/files/Activities/Our%20Work/Research%20>

[on%20donor%20reporting%20requirements_22%20Feb%20FINAL.pdf](#)

<https://www.efc.be/wp-content/uploads/2015/05/Slovenia-2014>

<https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%A7%D0%B5%D1%85%D0%B8%D1%8F>

https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/czechia_bg

<https://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/zakon-ze-dne-3-zari-1997-o-nadacich-a-nadacnich-fondech-a-o-zmene-a-doplneni-nekterych-souvisejicich-zakonu-zakon-o-nadacich-a-nadacnich-fondech-3932.html>

Loi du 1er juillet 1901 relative au contrat d'association

French Commercial Code

Loi n° 87-571 du 23 juillet 1987 sur le développement du mécénat

Loi n° 2003-709 du 1er août 2003 relative au mécénat, aux associations et aux fondations

<https://www.cof.org/country-notes/nonprofit-law-france>

<https://www.centre-francais-fondations.org/ressources-pratiques/donner-a-un-fonds-ou-une-fondation/dons-transnationaux/don-au-sein-de-l2019espace-europeen>
